Tabla de șah a KGB-ului

pag. 14 — 15

CONVORBIRI LITERARE

FONDAT 1867 DE „JUNIMEA"

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor din România serie nouă nr. 2 (1291) ianuarie 1991

Înscenarea de la Tîrgu-Mureș

-interviu cu dl. Ion Minzatu - [p. 7]

Cine este regele Mihai ?

(p. 4-5)

Florin Iaru — Avem ca președinte un subordonat al tovarășului Verdeț (p. 8 - 9)

Anghel Rugină

A ruginit leul românesc (p. 6)

Mircea Iorgulescu

Originea speciilor : Păturică, Păturiciu, Patriciu... (p. 3)

Un roman de Paul Goma **În cerc**

Lupta cu absurdul

Trăim într-o țară în care a avut loc o „revoluție" și nu s-a schimbat nimic esențial.

Trăim într-o țară scăpată de comunism în care puterea aparține unor comuniști notorii.

Trăim într-o țară în care fruntașii politici, agenți reactivați ai serviciilor secrete rusești, își strigă în toate ocaziile fierbintele patriotism.

Trăim într-o țară în care democrația e călăuzită de prevederile legislației comuniste.

Trăim într-o țară în care libertatea opiniei figurează între drepturile elementare ale cetățeanului și exprimarea unei poziții diferite de a oficialităților e privită ca un act destabilizator.

Trăim într-o țară în care separarea puterilor se traduce prin subordonarea organelor legislative și judecătorești față de executiv.

Trăim într-o țară în care președintele cheamă minerii să apere, cu bîta și ranga, statul de drept.

Trăim într-o țară în care separarea puterilor se traduce prin sub-

(continuare în pag. 2)

Al. DOBRESCU

Implementarea agoniei

Ca nicăieri în Europa, funcționează la noi un veritabil blestem al agoniei puterii. Încă în 1936, Ralea releva aceasta ca pe o boală veche: „un guvern vrea să rămînă la putere cu orice chip, chiar după ce s-a uzat complet și ca morală și ca putință de capacitate, el se instituie într-un rol de suprem intrigant, opune alte tabere față în față, sperînd ca din acest joc el să rămînă neatins“ (*Scrieri*, 5, p. 286). Ne este vie în memorie agonia regimului comunist; toți sateliții Moscovei deviaseră bine de la orbita impusă, numai „geniile Carpaților“ așteptau să facă plopul pere, deși forța centripetă nu mai acționa demult. Cît ne-a costat această agonie, nu este nevoie să o mai spunem; amintim doar că, îndată după fuga dictatorilor, numeroase voci au atras atenția că trebuie făcut ceva pentru ca în viitor nimeni să nu mai poată înțepeni în tron cînd incompetența sa devine frapantă.

Desigur, numai inexorabilul blestem poartă vina faptului că, în mai puțin de un an după acel coșmar, suntem iarăși obiectul unei atît de macabre experiențe. Macabră, zic, fără a exagera, căci aceasta de acum o întrece pe cea încheiată acum un an, cum mă grăbesc să argumentez.

Să notăm mai întîi că „emanația“ din decembrie, legitimată în mai, a depășit orice record al gafelor pe unitatea de timp (nu este posibil a detalia acest subiect copios, căruia un istoric i-ar putea consacra un întreg tom) de ajuns să spun că atît „instituția prezidențială“, cît și premierul s-au umplut de ridicol combătînd energic după alegeri ceea ce apăreau ca gafe o întrece pe aceea care, într-un stat civilizat, este pragul ce nu poate fi călcat fără a semna numaidecît demisia (regală pe care nici un comunist ca Mladenov nu a cutezat să o nesocotească).

n rîndul al doilea, exasperant din cale afară este că cei aflați acum în agonie vor să se salveze uzînd de exact același instrumentar care s-a dovedit derizoriu și total ineficient la predecesori: minciuna fără clipire, diversiunea, amenințarea și promisiunea (dacă în materie de minciuni repertoriul pare inepuizabil, diversiunea de căpetenie rămîne hilarul „pericol unguresc“, poreclirea contestatarilor ca „destabilizatori“ continuă a fi principala amenințare, iar promisiunea merge pe același tipic al restituirii unor drepturi abuziv luate).

În al treilea rînd, agonia de acum vine în prelungirea celei anterioare, dat fiind între ele nu a existat o perioadă de redresare, oricît de mică (dimpotrivă, diriginții neocomuniști au ținut parcă, cu tot dinadinsul, să dea peste cap și puținele lucruri care anterior rămăseseră încă în poziții rezonabile).

În al patrulea rînd, stilul zigzagat al conducerii actuale, din principiu sortit eșecului, are marea „virtute“ de a lungi înebunitor agonia. S-a tot spus că dacă vechiul satarp ar fi făcut unele concesii de la stilul *neabătut*, ar fi dus-o încă mult (și bine, pentru el, nu însă pentru țară, care ar fi continuat să suporte agonia). Lecția aceasta pare bine însușită de neocomuniști. Ei nu au găsit de cuviință să elaboreze un program clar înainte de alegeri, vehiculînd doar generalități, fraze ambigui și echivoce. După alegeri, nu s-au sfiit să adopte o orientare diametral opusă generalităților inițiale. O orientare dovedită repede vorbă goală, în realitate procedîndu-se prin „pachete“ ce se anulează unul pe altul (culminînd cu bîlciul renunțării la „liberalizările“ prezentate anterior ca „temeinic fundamentate“ și „responsabil“ parlamentate, renunțarea însăși fiind apoi revendicată drept probă de înțelepciune și înalt patriotism!!!). Dar boala nu-i nicidecum inedită, căci cuvintele lui Ralea din 1937 par ieri rostite: „guvernul actual se zbuciumă neputincios între toate antitezele. Se repede o clipă pe o pantă, pentru ca s-o părăsească cu aceeași frenezie și în termeni tot așa de grandilocvenți a doua zi. În ce privește acțiunea — începuturi avortate e tot ce a întreprins în ultimul an“ (Idem, p. 331). Suntem oare cobaiul ideal pentru toți maniacii puterii?

Pe deasupra, ca și cum cele de mai sus nu ar fi suficiente, se-ntîmplă ca beția puterii să-i ia cu totul mințile președintelui democratic ales, atrofiindu-i fără cruțare simțul realității: domnia sa repetă într-una că dacă ar părăsi scaunul, ar urma haosul... Nu știm cum își reprezintă domnia sa haosul din moment ce apreciază că acesta va urma abia cînd ne va părăsi, dar știm sigur că despre sine are o părere bună, nu glumă! Nici despotul ne-înțelept nu spusese cu gura sa că ar fi „geniul Carpaților“ (poate prin golful cu bucluc să se fi mai auzit o așa enormitate).

În fine, fapt este că mult răbdătorul popor ce suntem ne-am procopsit cu o nouă putere agonizantă. Din suita „implementărilor“ de care tot auzim, palpabilă cu deosebire este una singură — agonia puterii, cu întreg cortegiul de consecințe dezastruoase asupra vieții noastre social-economice.

D. N. ZAHARIA

Lupta cu absurdul

(urmare din pag. 1)

ordonarea organelor legislative și judecătorești față de executiv.

Trăim într-o țară democratică în care instituția prezidențială e investită cu puteri dictatoriale.

Trăim într-o țară civilizată în care parlamentarii obișnuiesc să se rostească prin tropăituri și huiduieli.

Trăim într-o țară europeană în care președintele Academiei e un ilustru grafoman, iar purtătorii de cuvînt ai guvernului strălucesc prin agramatism.

Trăim într-o țară în care se promite, la ananghie, orice și nu se realizează nimic.

Trăim într-o țară în care miniștrii și deputații își dau demisia numai pentru a avea ce-și retrage după aceea.

Trăim într-o țară a libertății în care armata amenință populația că e gata să facă uz de arme împotrivă-i.

Trăim într-o țară în care drepturile omului sînt sfinte și SRI-ul înregistrează cu evlavie convorbirile telefonice și controlează cu pioșenie corespondența.

Trăim într-o țară în care puterea dorește concordie și, de aceea, învrăjbește categoriile sociale și naționalitățile.

Trăim într-o țară în care dizidenții s-au transformat în inamici publici, iar nomenclaturiștii — în campioni ai rezistenței anticomuniste.

Trăim într-o țară în care triumful competenței e asigurat prin metodica promovare a omniscienților activiști de partid.

Trăim într-o țară în care legea e una pentru toți și infractorii se bucură de imunitate parlamentară.

Trăim într-o țară a transparenței în care televiziunea selectează și prelucrează, spre binele abonaților, informațiile.

Trăim într-o țară în care, neavînd nimic de ascuns, puterea încă nu știe cine a împușcat oameni nevinovați în decembrie, unde au dispărut teroriștii, ce s-a întîmplat în martie, în iunie și în celelalte luni învăluite de mister.

Trăim într-o țară în care autoritățile promovează dialogul cu opoziția, dar uită să-și scoată dopurile de ceară din urechi.

Trăim într-o țară în care presa e liberă și nimeni nu o ia în seamă.

Trăim într-o țară în care, pentru binele general, scumpirile sînt botezate „liberalizare a prețurilor“, bișnița — „economie de piață“, iar falimentul economic — „terapie de șoc“.

Trăim într-o țară numită România.

Guvernul își asumă ereditatea comunistă

În armistițiul aparent încheiat de sărbători între românii nemulțumiți și putere, cauza regelui a făcut excepție. Ea a fost tratată mult mai pe larg decît greva generală din Timișoara, care s-ar fi cuvenit totuși să fie evenimentul central al zilelor din urmă. Din păcate foarte puține texte despre regele Mihai au fost scrise profesionist, cu o minimă străduință de obiectivitate. Fie susținători fanatici, fie denigratori fanatici, toți comentatorii momentului au contribuit la transformarea cauzei regale într-o *cauză în sine*, cu desăvîrșire separată de realitățile politice și psihologice ale României de astăzi.

Cîte ceva a mai spus totuși domnul Silviu Brucan, în limitele poziției sale, care nu este totuși de neutralitate absolută. Dintr-o majoritate de aserțiuni de bun simț, Silviu Brucan a spus totuși și vreo două aberații. Una este aceea că venirea regelui nu mai putea fi chiar dacă așa fusese plănuită inițial — „culminarea unui scenariu“. Pe 26 decembrie toată lumea știa că scenariul fusese ratat, de aproape o săptămînă chiar. Regele al fi putut foarte ușor să-și contramandeze venirea în România. Totuși nu a făcut-o. Nu putem crede că regele a fost chiar atît de dezinformat de susținătorii săi încît să creadă că venirea sa va reamorsa situația din țară. Cei care l-au încurajat pe regele Mihai să vină nu cred că erau nici excesiv de preocupați ca suveranul să înfrunte aceste riscuri doar pentru a îngenunchia la Curtea de Argeș. Astfel că rămîne o singură motivație plauzibilă: cei care l-au încurajat pe rege au scontat pe reacțiile mecanic-polițienești ale guvernanților actuali. Regele a fost invitat special ca să fie expulzat. Ce sens avea camuflajul numelor, plecarea intempestivă de la aeroport, această forțare a situației? Eu nu văd decît unul singur. Am intrat deja în ianuarie, urmează întîlnirile din Consiliul Europei și Piața Comună, unde monarhiile constituționale ale Europei vor avea un cuvînt greu de spus. Și este foarte probabil că monarhii constituționali ai Europei, de altfel înrudiți, cu regele Mihai, vor deveni din nou deosebit de rezervați față de puterea de la București.

Nu numai că regele a fost expulzat, dar dl. Doru Viorel Ursu a citit un raport prin care guvernul român și-a asumat ereditatea guvernului Groza și a legitimat abuzul constituțional realizat prin forțarea abdicării regale. Urmînd agresivității sălbatice la adresa partidelor istorice și a mișcării studențești independente, această atitudine completează clar așezarea FSN pe linia PMR — PCR. O atitudine care le va aduce doar succese europene, desigur.

Să nu ne facem iluzii. Mircea Druc declara într-un interviu recent că totul este să meargă lucrurile mai bine în România și atunci situația se va rezolva de la sine. Tocmai de aceea însă nu merg și nu vor merge lucrurile bine în România. Dacă echipa de la București face jocul Moscovei în mod conștient, sabotînd renașterea României, sau involuntar, dînd curs reflexelor lor totalitare și prostiei lor naturale, vă las pe domniile voastre să alegeți. Personal nu prefer proștii, trădătorilor. Dacă prefer ceva, atunci prefer poziția geografică a Bulgariei. Mare lucru să nu ai graniță și teritorii comune cu URSS!

Expulzarea regelui a stîrnit felurite reacții. Cea mai notabilă este probabil demisia lui Andrei Pleșu, deși faptul că într-un oraș de feseniști și opozanți la fel de adormiți — cum este Iașul — s-a putut organiza un miting promonarhist cu participare de vreo patru ori mai mare decît la cel dedicat Basarabiei din 23 decembrie, este la fel de remarcabil.

In ceea ce privește opinia publică din țară, gafele guvernamentale determină întoarcerea opoziției, în criză de lideri credibili, spre persoana regelui. Populația intoxicată de propaganda comunistă dă însă dreptate guvernului și încearcă realmente fobia că regele și cei optsprezece oameni ai săi ar fi putut, printr-un soi de hocus-pocus, să reia castelele, puterea și privilegiile familiei regale. Una dintre învățăturile anului este și aceea că pe bunul simț al românului nu mai putem conta.

Televiziunea face în continuare joc dublu. Cum poate dl. „intelectual de talie europeană“ Răzvan Theodorescu să permită restituirea adevărului istoric despre ziua de 30 decembrie printr-o emisiune stupidă și dizgrațioasă ca acea a redactorului Nicolae Petrovici? Fără a cita nici o sursă istorică serioasă, acesta face de fapt un inventar al mișcării antimonarhice românești, citînd cîțiva ziariști de stînga, și nici un istoric român. Astfel se face că ni se înfățișează o istorie a monarhiei românești fără referendum, fără povestea celor două contituții, fără decizia intrării în primul război mondial de partea aliaților tradiționali, Marea Unire și așa mai departe Orice student în istorie s-ar discredita făcînd un asemenea rezumat al monarhiei românești. Dl. Petrovici însă nu face decît să asculte de ordinul superiorilor săi. După această pseudoistorie ambalată cu aer de suprem adevăr didactic, interviul lui Arachelian cu Dinu C. Giurescu nu mai are nici o valoare. Românul habar n-are cine-i Dinu C. Giurescu. Probabil un monarhist ca și Arachelian. Vocea din *off* este mult mai credibilă. Ea reprezintă glasul impersonal și obiectiv al *televiziunii române*.

Nu pot încheia această sumară trecere în revistă a sentimentelor românești față de monarhie fără să remarc aplecarea tot mai mare a intelectualității umaniste către cauza regală. Trecînd peste aspectul vădit estetic al acestei atitudini, nădăjduiesc sincer că intelectualii vor realiza mai repede decît mai tîrziu că a investi energie în cauza monarhică nu este cîtuși de puțin oportun. Este încă o naivitate. Și slavă Domnului, nu de naivitate am dus noi lipsă în anul care a trecut.

Alina MUNGIU

În loc de Mihai I, Ceaușescu II

Autoritațile noastre „emanate și legitimate", după penibilul act al celei de-a doua expulzări a Regelui Mihai continuă seria de penibilități cu tot felul de luări de poziție confuze, imprecise, contradictorii și mincinoase. Pe deasupra, redactate într-o imperturbabilă limbă de lemn. E momentul să încercăm să facem lucrurile limpezi. Problema nu este ce fel de pașaport și ce fel de vize avea sau nu avea Regele. Problema este, dacă: vreți, mult mai simplă, însă fundamentală, întrucît este legată de esența însăși a regimului care funcționează acum în România, prin urmare și de esența evenimentelor din decembrie 1989.

Cum ne amintim cu toții, încă din primele clipe ale instaurării „noii puteri", s-a spus că structurile de putere ale regimului comunist din România au fost dizolvate. Din nefericire, în vîrtejul euforiei din acele clipe, nimeni — și cu atît mai puțin guvernanții ce se cățărau la putere pe sutele de cadavre și miile de răniți — n-a tras pînă la capăt concluziile firești și legitime ale declarației. Căci, dacă așa stăteau lucrurile țara noastră trebuia să intre, în mod automat, în stare constituțională legitimă anterioară, aceea reinstaurată în septembrie 1944 prin repunerea în funcțiune a *Constituției din 1923*. În mod legal și firesc, România redevenea o monarhie constituțională, lucrurile intrau pe făgașul lor democratic natural, iar problema unui referendum privind viitoarea formă de stat a țării se putea pune numai după împlinirea acestor etape obligatorii.

Cum lucrurile nu s-au petrecut în curgerea lor constituțională firească, nu ne rămîne altceva de făcut decît să conchidem că, între 16–22 decembrie 1989, nu a avut loc o adevărată Revoluție anticomunistă, ci o simplă lovitură de palat, în urma căreia una din echipele vechii puteri a înlocuit-o violent pe cea care stăpînea efectiv puterea. Sau, mai precis, putem presupune că un complot al oamenilor „de aparat" a reușit să confiște în folos propriu potențialul revoltei populare și să abată, cel puțin pentru moment, direcția Revoluției anticomuniste din România. Toate faptele de pînă acum ale „emanaților și legitimaților" se înscriu în această logică a lucrurilor, inclusiv cea de-a doua expulzare a Regelui Mihai I. Numai așa ne putem explica faptul să guvernanții noștri de azi se pot revendica de la două acte efectuate prin amenințare, șantaj și abuz caracteristic. Mă refer, desigur, la abdicarea forțată a Regelui și la decizia de retragere a cetățeniei române, luată în mai 1948, de guvernul comunist adus în țară de tancurile sovietice și dirijat de Stalin, Molotov și Vișinski. Puterea actuală, în măsura în care se revendică de la asemenea acte ilegale, anticonstituționale și antinaționale, dă o probă mai mult că nu este altceva decît o formă machiată a puterii impuse țării noastre de o forță de ocupație străină. Așa se face că, în locul Regelui Mihai I, în fruntea statului român, se află acela pe care mulți dintre cetățeni l-au denominat deja Ceaușescu II. Părerea mea este că această poreclă a fost dată cu grăbire, întrucît mi se pare prea blîndă. Să nu uităm că primul Ceaușescu a avut nevoie de circa două decenii pentru a duce țara la dezastru economic și disperare morală. În mai puțin de un an de zile, regimul Iliescu a reușit infinit mai mult — a trecut din nou țara prin fenomenele negative cunoscute în cei aproape 45 de ani de comunism. N-a lipsit nimic — nici exacerbarea „luptei de clasă", nici ura interetnică dusă pînă la explozie, nici mizeria economică, nici inflația galopantă, nici izolarea internațională, nici *Cîntarea României*, e adevărat realizată acum cu ajutorul popilor, nu a ateismului științific. Asta e, deci, situația României, după un an de guvernare Iliescu. Vom reuși, oare, să ieșim vreodată la lumină? Teamă îmi este că nu sau, oricum, nu prea repede. Actuala echipă este atît de decisă în a păstra puterea încît ar fi capabilă să sacrifice orice — interesele țării, destinul României în lume, chiar vieți omenești — numai să nu piardă această putere. Nu e o concluzie veselă, dar nu mi-am propus să înveselesc pe nimeni, mi-am propus doar o privire lucidă asupra momentului politic actual. Deci, teamă îmi este că România va trebui să mai aștepte o generație pentru a-și vedea visul democratic cu ochii larg deschiși.

Liviu ANTONESEI

(Din cuvîntul la *Mitingul de protest*, din 30 Decembrie 1990, organizat de *Alianța Civică, Forumul Democratic Antitotalitar, Societatea Agora, Convenția studențească, Solidaritatea universitară, în piața Teatrului Luceafărul).*

Clipele vieții

Autodafé

La umbra cailor în flăcări (o flăcări albe, flăcări roșii,
șei roz ca zmeura, frîu alb) la umbra cailor în pară
erai Brunhilda, eram Siegfried și mari și negri chiparoșii
îndoliau oglinda apei în noaptea multimilenară.

Putere fără izbăvire, o stană de oțel și cuarț
istoria umanității — religii, revoluții, sînge,
urîndu-mă fără-ncetare de mine nu te mai desparți
și vocea mare, unanimă urechii mele veșnic plînge.

Această voce multiubită mă-nrurerează colosal ;
un rug înalt se construiește, acum e gata, iată cum
pe eșafod se suie țeapăn un cavaler cu tot cu cal.
Ca să ajungă pînă-acolo a străbătut imensul drum.

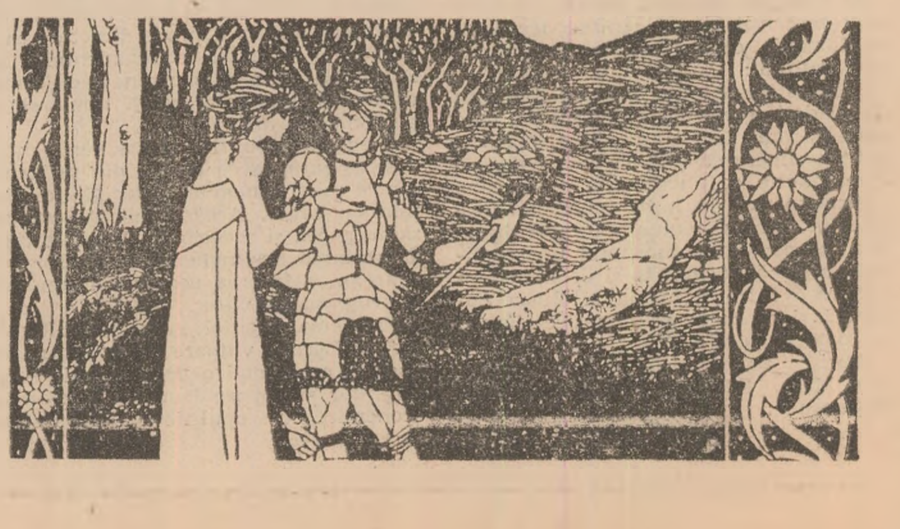
Oglinda apei de sub cedri ne oglindește și ne-arată
a noastre chipuri luminate de flăcările celor care
din lumile întoarse-n sine au mai venit încă o dată
sub chiparoșii grei de doliu ai nopții multimilenare.

Mihai URSACHI

Mica înțelegere

Săptămînalul „incomod" CAȚAVENCU, incomod într-adevăr pentru cei atinși de șfichiuitoarea lui ironie, a publicat nu demult o relatare despre încercarea unui politician român din opoziție de a cumpăra, la propriu și la figurat, o serie de publicații de opoziție. Sună, poate, cam suprarealist această informație. Cum și mai cu seamă de ce? să vrea un politician din opoziție să controleze gazete din opoziție?! Dar în România aplicarea metodelor suprarealiste în viață politică, socială și economică nu este deloc o noutate. Dimpotrivă, am putea vorbi mai degrabă despre o puternică tradiție a suprarealismului național, ajunsă la apogeu în „epoca de aur" și continuată sîrguincios de cea în care ne găsim. Telegrama de felicitare trimisă lui Ceaușescu de Salvador Dali, marele pictor suprarealist, cu ocazia inventării „sceptrului prezidențial", telegramă atunci publicată la loc de cinste chiar în „Scînteia", nu era decît o simbolică recunoaștere a suprarealismului românesc multirateral manifestat. La vîrf, în înalta societate, dar și „la bază", în lumea oamenilor obișnuiți. „Sceptrul prezidențial" era, firește, o spectaculoasă descoperire suprarealistă, dar, spre exemplu, tehnica pusă la punct de români pentru a se putea aproviziona de Paști cu carne de miel nu era deloc mai prejos din punctul de vedere al inventivității. De la stînele unde erau tăiați pe furiș, mieii erau transportați spre marile orașe în... coșciuge, așezate pe portbagajele exterioare ale mașinilor în care se aflau, obligatoriu!, două-trei persoane în doliu. La fel, istoricii și ziariștii care-și bat astăzi capul să dezlege enigmele din perioada post-ceaușistă, de la apariția și dispariția „teroriștilor" pînă la episodul venirii minerilor, fac eroarea de a ignora logica specială a suprarealismului. „Suprareaiiștii — scria G. Călinescu în *Istoria literaturii române* — au arătat un mare interes pentru divagațiile onirice infantile ori pentru delirurile paranoicilor, transcriindu-le și pastișindu-le". Sigur, G. Călinescu se referea la procedee literare, însă dacă privim anume momente din istoria recentă a României prin prisma „divagațiilor onirice infantile" ori a „delirurilor paronoicilor" devine lesne inteligibil ceea ce după o logică normală pare de neînțeles. Și, iarași, nu numai „sus", la „nivel înalt" sînt practicate tehnicile suprarealiste, dar și „jos", ca de pildă în satele oltenești unde acum în sobe se arde pîine uscată îmbibată în motorină... De ce ne-am mai mira, atunci, că un politician din opoziție vrea să-și asigure controlul asupra gazetelor din opoziție?! Articolul din CAȚAVENCU, semnat de dl. Mihai Antonescu, redactor șef adjunct al acestei reviste, dezvăluie că un anumit domn „Dinu Păturiciu", cum îl numește, conspirativ, incomoda publicație, ar fi încercat, în luna august, să cumpere „deranjantul săptămînal de opoziție CONTRAST din Constanța". N-a reușit. O lună mai tîrziu, același misterios domn „Dinu Păturiciu" ar fi pus la cale deturnarea revistei CAȚAVENCU. Ar fi fost cumpărați cîțiva redactori, ce urmau să demisioneze cu tam-tam, și să înființeze o nouă publicație, iar altora pentru a nu stînjeni haiduceasca operațiune li s-ar fi promis mari sume de bani și „un spate politic". Scenariul nu viza însă obținerea unor profituri financiare, ci a unor avantaje politice. Enigmaticul lider din opoziție ar fi urmărit, se afirmă în articolul din CAȚAVENCU, să înjghebeze un concern particular de presă de proporții naționale care să facă pereche, într-o subînțeleasă bună tovărășie, cu Editura Națională născocita de oficialități. „Împreună — se spune sarcastic în articolul din CAȚAVENCU —, Editura Națională, inițiată de domnul Adrian Sîrbu, și un *concern particular național* ar rezolva problema cuvîntului liber în România". Nu știm, desigur, daca dezvăluirile din CAȚAVENCU privesc pe un plan mai general și bine ticluit ori o inițiativa personala născută din resentiment, nu știm, nici firește, cine anume dintre liderii politici din opoziție este desemnat sub numele de „Dinu Păturiciu". Dar ideea unei „mici înțelegeri" cu puterea, o înțelegere convenabilă reciproc, există cu adevărat în intențiile unor lideri politici aflați, chipurile, în opoziție. Modul grăbit și improvizat în care s-a constituit peisajul politic românesc după înlăturarea lui Ceaușescu a avut un rol considerabil în formarea unei opoziții da fațadă, a unei pseudo-opoziții avînd un triplu rol : să diminueze, să frîneze și să compromită opoziția reală, să fie un cal troian al puterii și, în sfîrșit, dar nu în ultimul rînd, să propulseze spre funcții înalte inși însetați de onoruri și de privilegii. Scamatoria politică a dizolvării instantanee a partidului comunist a favorizat nu numai echipa instalată la putere după căderea dictatorului, ci și pseudo-opoziția, fiindcă ea putea colabora pe față cu o formațiune ce se dezicea în vorbe de comunism. Paradoxul politic al Frontului Salvării Naționale — partid nou născut, dar preluînd întreg aparatul și toate mijlocele defunctului partid comunist — a făcut perfect posibilă simbioza dintre guvernanți și pseudo-opoziție. Fiecare cîștigă, și nu puțin, din această colaborare : Frontul Salvării Naționale este cauționat, este recunoscut drept ceea ce se declară a fi, iar pseudo-opoziția este recunoscută ca veritabilă opoziție, cea reală fiind marginalizată.

Din acest punct de vedere, declarațiile făcute de dl. Dinu Patriciu într-un interviu din ziarul DEȘTEPTAREA sînt elocvente. Lider al unei formațiuni fracționiste de opoziție, Partidul Național Liberal — Aripa tînără, dl. Patriciu pledează pentru închegarea unui „Forum liberal", acesta fiind, citām „o cerință obiectivă a momentului pe care-l traversăm, un imperativ rezultat din realitățile actuale ale societății românești". Dl. Patriciu nu pune nici un moment la îndoială veridicitatea programului social-democrat pe care îl anunță FSN, dimpotrivă, domnia-sa consideră că eterogena și pactic lipsită de identitate politică formațiune aflată la putere este chiar, îl cităm, „un piston" al democrației românești. Iar pentru că *motorul* „tinerei noastre democrații" să nu aibă un singur „piston", dl. Dinu Patriciu socotește că este nevoie de încă unul, acesta fiind, se înțelege chiar forumul liberal" preconizat ! „Cu aceste două pistoane în activitate, motorul tînăr al democrației noastre va putea funcționa efectiv" — afirmă liderul PNL-Aripa tînără. Se propune, de fapt, o foarte prozaica împărțire a puterii între cele două „pistoane" și eliminarea brutală, prin acest monopol bicefal, a oricărui opoziții. Se propune, de fapt, o „mică înțelegere", a cărei miză nu mai este însă deloc suprarealistă. Spre deosebire de cel artistic. Suprarealismul politic românesc n-a fost niciodată gratuit. Nu este nici acum : scopurile sale sînt cît se poate de realiste. Se raportează exclusiv la obsesia puterii

Cine este regele Mihai ?

Mihai I, al patrulea Rege al României din dinastia Hohenzollern-Sigmaringen, s-a născut la 25 Octombrie la Sinaia. S-a urcat pe Tronul Țării în 1927, la moartea bunicului său Regele Ferdinand, fiindcă tatăl său renunțase la dreptul la succesiune după ce își părăsise soția, Elena, născută Principesă a Greciei, precum și fiul, Mihai, pentru a trăi în străinătate cu amanta sa Elena Lupescu.

Carol, tatăl lui Mihai, s-a întors pe neașteptate și, profitînd de neliniștea provocată de criza economică mondială și de slăbiciunea Regenței (un consiliu compus din trei personalități pentru a domni, Regele fiind copil), a fost proclamat Rege. Fiul lui Carol II a redevenit astfel Principe Moștenitor. Pentru copilul care avea abia 9 ani, viața alături de tatăl său și amanta sa, în timp ce Mama fusese constrînsă să părăsească Țara, a fost o încercare grea, cu atît mai grea cu cît fusese învățat să respecte și să nu încalce principiile morale.

Obligat să părăsească definitiv Țara în 1940, Carol II, înainte de plecare, a remis Generalului Antonescu prerogativele regale cele mai importante. Regele Mihai, democrat convins, a devenit astfel de fapt un prizonier al Generalului Antonescu care se proclamase „Conducător", ca Hitler și Musolini. Înlăturat din viața publică, tînărul Suveran a aflat de pildă la radio și din ziare că Țara declarase război Uniunii Sovietice în Iunie 1941. El, ca și partidele politice și marea majoritate a Românilor, se bucurase de realipirea Basarabiei răpită de Moscova în 1940, dar a considerat ca o mare greșeală trimiterea armatei române să lupte alături de armata lui Hitler dincolo de Nistru. Popularitatea lui Mihai, iubit de poporul său care i-a compătimit copilăria tristă din pricina divorțului părinților săi, devenise atît de evidentă încît Hitler, care avea nevoie de grîul și petrolul Românilor, nu a îndrăznit să-l gonească din Țară pentru a nu-i nemulțumi.

Regele Mihai a sprijinit eforturile opoziției care căuta să scoată Țara din greua situație în care se afla. El s-a străduit, împreună cu șefii partidelor politice, să încheie o pace separată cu Aliații. Momentul oportun a apărut în vara anului 1944, după ce importante și numeroase trupe germane fuseseră retrase din România pentru a face față puternicei ofensive sovietice. La 23 August 1944, Generalul Antonescu a fost convocat de Rege și, cum a refuzat să ceară armistițiu sau să demisioneze atunci cînd aviația americană și engleză întețeau bombardamentele iar trupele sovietice intrau în Moldova făcînd să crească astfel primejdia unui război între Aliați și Germani pe teritoriul României. „Conducătorul" a fost arestat la Palatul Regal. Hitler a dat imediat ordin trupelor sale rămase în Țară ,să-l prindă pe Rege viu, sau mort. Palatul Regal a fost dealtfel ținta bombardamentelor germane care au urmat. Românii, cu toții, s-au arătat a fi de partea Regelui.

De îndată ce Constituția democratică a Regatului a fost repusă în vigoare, cei aproximativ 900 de comuniști din România au început să terorizeze populația, susținuți fiind de milionul de soldați sovietici staționați pe teritoriul Țării și purtîndu-se ca ocupanții ei. Dezordinea și tragediile se înmulțeau. În rele din urmă a sosit Vichinski pentru a-i impune în mod brutal Regelui, în Martie 1945, guvernul comunist avînd în fruntea sa pe Petru Groza. Cîteva luni mai tîrziu, Regele i-a cerut lui Groza să demisioneze dat fiind că Aliații occidentali, Americanii și Englezii, puseseră condiția de a se forma un guvern de coaliție, din care să facă deci parte partidele polititce, pentru a se putea negocia pacea. Groza refuzînd să demisioneze, Regele s-a pus în grevă. Faimoasa „grevă regală" a făcut din tînărul Suveran simbolul luptei anti-comunistă a poporului român.

La finele lunii Decembrie 1945 aceeași Aliați aveau să-i ceară insistent lui Mihai I să renunțe la grevă și să accepte o simplă remaniere a guvernului, remaniere care de fapt nu a adus nici o schimbare, comuniștii deținînd mai departe ei singuri puterea.

Mult prea popular pentru a îndrăzni să se descotorosească de acest democrat înainte de a fi îngenunchiat întru totul poporul român, comuniștii au așteptat pînă la 30 Decembrie 1947 cînd au fost siguri de ei, de faptul că Românii nu se mai puteau răzvrăti. Petru Groza și Gheorghiu-Dej care-l însoțea nu au reușit săl convingă pe Rege să iscălească actul de abdicare pe care-l aduseseră — Mihai insistînd că poporul, care chemase dinastia, este singurul în drept să hotărească dacă să abdice sau nu — pînă cînd ei au amenințat că vor fi uciși în cursul nopții 1.000 dintre studenții care fuseseră arestați în urma manifestațiilor împotriva regimului comunist și în favoarea Suveranului. Atunci a spus Regele „Nu va curge sînge din pricina mea" și a iscălit abdicarea dar, ajuns în exil, el a declarat formal la Londra și la New-York că iscălitura sa a fost smulsă prin constrîngere și deci abdicarea este nulă!

În exil, Regele Mihai s-a însurat cu Principesa Ana de Bourbon-Parma. Au cinci fiice, Margareta, Elena, Irina, Sofia, și Maria. Au acum și patru nepoței : Nicolae și Elisabeta Karina, copli Principesei Elena măritată cu un profesor universitar englez, Mihai și Angelica, copii Principesei Irina măritată cu un agronom suedez locuind în Statele-Unite.

Pentru a cîștiga existența familiei sale, Regele a muncit ca pilot de încercare pentru o firmă fabricînd instrumente de zbor fără vizibilitate și mai tîrziu, după ce a urmat un curs pentru a deveni „brooker", a fost agentul unei firme grecoamericane din New-York.

În rarele sale declarații publice — rare din lipsă de interlocutori pe vremea cînd Ceaușescu era proslăvit — precum și prin felul său de a se purta, Regele Mihai a României a dovedit că este un democrat, un liberal și un apărător activ al drepturilor omului și al demnității tuturor oamenilor.

PROCLAMAȚIA REGELUI CĂTRE ȚARĂ

făcută de către M. S. Regele Mihai I
către țară la 23 August 1944
orele 22,25, la radio

ROMÂNI,

In ceasul cel mai greu al Istoriei noastre, am socotit, in deplina înțelegere cu poporul Meu, că nu este decit o singură cale pentru salvarea Țării de la o catastrofă totală : ieșirea noastră din Alianța cu Puterile Axei și imediata incetare a războiului cu Națiunile Unite.

ROMÂNI,

Un nou Guvern de Uniune Națională a fost însărcinat să aducă la îndeplinire voința hotărîtă a Țării de a încheia pacea cu Națiunile Unite. România a acceptat armistițiul oferit de Uniunea Sovietică, Marea Britanie și Statele Unite ale Americii. Din acest moment încetează lupta și orice act de ostilitate impotriva armatei sovietice, precum și starea de război cu Marea Britanie și Statele Unite. Primiți pe soldații acestor armate cu încredere. Națiunile Unite ne-au garantat independența Țării și neamestecul in treburile noastre interne. Ele au recunoscut nedreptatea dictatului de la Viena prin care Transilvania ne-a fost răpită.

ROMÂNI,

Poporul nostru ințelege să fie singur stăpîn pe soarta sa. Oricine s-ar impotrivi hotărîrii noastre liber luate și care nu atinge drepturile nimănui este un dușman al Neamului nostru. Ordon Armatei și chem poporul să lupte prin orice mijloace și cu orice sacrificii impotriva lui. Toți cetățenii să se strîngă în jurul Tronului și al Guvernului pentru salvarea patriei. Cel care nu va da ascultare Guvernului se opune voinței poporului și este un trădător de țară.

ROMÂNI,

Dictatura a luat sfirșit și cu ea incetează toate asupririle. Noul guvern insemnează începutul unei ere noi în care drepturile și libertățile tuturor cetățenilor țării sunt garantate și vor fi respectate.

Alături de armatele aliate și cu ajutorul lor, mobilizind toate forțele națiunii, vom trece hotarele impuse prin actul nedrept de la Viena pentru a elibera pămîntul Transilvaniei noastre de sub ocupație străină.

ROMÂNI,

De curajul cu care ne vom apăra cu armele in mînă independența impotriva oricărui atentat la dreptul nostru de a ne hotări singuri soarta depinde viitorul Țării noastre.

Cu deplină încredere în viitorul Neamului românesc să pășim hotărîți pe drumul înfăptuirii României de mîine, a unei Românii libere, puternice și fericite.

Declarațiile M. S. Regele Mihai !

Declarațiile M. S. Regelui Mihai I

M.S. Regele Mihai I primește pe toți reprezentanții presei străine acreditați în România, cărora le face următoarele declarațiuni :

„Sînt sigur că ați avut posibilitatea să vă dați seama de îndîrjirea cu care armata română s-a luptat cu germanii pentru eliberarea țării și de spiritul de camaraderie ce unește trupele române și armata rusă în lupta împotriva inamicului nostru comun. Această luptă comună constituie începutul unei politici de bună vecinătate și de încredere reciprocă între România și Rusia Sovietică și al cooperării noastre sincere cu toate Națiunile Unite".

Ziariștii au pus diferite întrebări, la care M. S. Regele a dat următoarele răspunsuri :

„Nevoile imediate ale României se referă în primul rînd la sforțarea de război : succesul armatei noastre în lupta comună va depinde direct de cantitatea și calitatea echipamentului ei. Avem, de asemeni, mare nevoie de medicamente pentru a îngriji cum trebuie pe rănițíi noștrii.

Cred că mijlocul cel mai bun pentru a se asigura pacea constă din prietenia dintre cei trei membri principali ai Națiunilor Unite. Această alianță va garanta pacea și securitatea lumii întregi, dezvoltarea nestingherită a tuturor popoarelor, refacerea economică generală și progresul în viitor.

Problema poziției generale a României în Europa viitoare este pentru țara noastră nu numai o problemă de refacere, dar și o problemă de dezvoltare economică cu scopul de a asigura standardul de viață pentru toate clasele sociale. Numai o organizație economică internațională poate contribui cu succes la realizarea acestor țeluri. Acesta este motivul pentru care opinia publică din România urmărește cu un deosebit interes discuțiile dintre Națiunile Unite cu privire la un plan monetar internațional, la schimburile de capital și la politica de investiții.

Înlăturarea regimului Antonescu a fost desigur o sarcină foarte grea. Toate calculele pe care le făcusem duceau în mod inevitabil la concluzia că germanii erau cu mult superiori ca număr forțelor române din interiorul țării. În același timp, agenții Gestapoului și ai formaților S.S. observau cu toată atenția acțiunile noastre. Dacă s-ar fi ținut seama numai de forța materială, perspectiva era cu adevărat întunecată — aproape nu avem șansa de succes. Cu toate acestea, nu ne-am lăsat descurajați. Știam că voința poporului meu era să-și redobîndească libertatea și știam, de asemeni, că forța morală sprijinea hotărîrea ei. Aveam convingerea că era nevoie numai de o scînteie pentru a elibera această forță morală. În cîteva cuvinte aceasta este istoria evenimentelor de la 23 August. Aceste înfăptuiri au dovedit încă o dată superioritatea forței morale asupra celor materiale. Dacă m-aș fi lăsat convins numai de calcule bazate pe raporturile forței militare, acțiunile de la 23 August din România nu s-ar fi putut produce niciodată.

Aveam de gînd să rupem lanțurile ce legau România de Germania încă de mult înainte de 23 August. În cursul lunei iunie am prezentat celor trei Puteri principale un plan amănunțit în acest sens. Pe vremea aceea, forțele române și germane erau atît de disproporționate încît nu era posibilă nici o acțiune fără un ajutor militar în interiorul țării. Între timp, continua pregătirea noilor contingente de recruți. Către 23 August, această instrucție fă-

Mesaje către țară

Noiembrie 1988

Este datoria noastră a Românilor, precum și a prietenilor României, să ne gîndim mereu la martirul la care sunt supuși cei din Țară. În Noiembrie gândul să ne poarte mai cu seamă la toți cei care, căutând să spargă lanțurile robiei, au suferit și suferă aprige prigoane.

Lipsiți de drepturi politice, Românii nu-și pot vărsa năduful decât făcând greve și manifestații. Au fost și sunt multe mișcări de acest fel, toate înăbușite în sânge, puține însă ale căror ecou să fi putut răzbi peste granițe. Greva din 1977 de pe Valea Jiului este una dintre rarele mișcări cunoscute în Lumea Liberă.

Ultima manifestație știută a avut loc la Brașov acum un an, la 15 Noiembrie. Prima manifestație care uimise lumea, avusese loc tot în Noiembrie, în anul 1945. Fiindcă mă aflam cu mâinile legate, noul regim refuzând să respecte Constituția, eu încă din August făceam grevă — „greva regală“ cum a fost numită — ne-acceptând nici să iscălesc decretele, nici să primesc pe membrii guvernului impus de ocupanți. În ziua de 8 Noiembrie din acel an, de Sfântul Mihai, studenții din București au venit să manifesteze în Piața Palatului în care, mulțimea mare s'a alăturat lor. Erau acolo și în străzile din jur, mii, zeci de mii de oameni muncitori și intelectuali, meșteșugari și comercianți, femei, bărbați și copii. Se striga doar „Trăiască Regele. Trăiască Maniu, Trăiască Brătianu“. Era sprijin adus opoziției. Cu tancuri și cu camioane, ei au dat buzna în mulțime. Mulți au fost omorâți, mulți, foarte mulți au fost arestați, printre cei tineri mai cu seamă. Iar în Noiembrie anul trecut, când muncitorilor de la Brașov porniți să manifesteze li s'au alăturat iar mii, zeci de mii de oameni, mulțimea a fost din nou prigonită. Și dacă prigoana a fost mai discretă, mai subtilă, morții și schingiuiții, despre soarta cărora s'a aflat abea după luni de zile, au fost și ei foarte numeroși.

Patruzeci și doi de ani s'au scurs între aceste două manifestații. La Brașov anul trecut, Românii și-au riscat viața demonstrând unei lumi întregi ca se opun cu înverșunare dictaturii pe care dintr'un început nu o voiseră. Coincidența a făcut ca prima și ultima dintre manifestațiile știute, să fi avut loc in luna Noiembrie. De aceea cred că se cuvine să închinăm această lună tuturor celor oprimați fiindcă au luptat și luptă, pentru ca poporul român să-și redobîndească demnitatea.

DECLARAȚIA REGELUI MIHAI, făcută presei la Versoix (Elveția) la 27 Noiembrie 1989.

Rog pe Președinții George Bush și Michail Gorbatchev să nu uite nefericitul popor român in discuțiile pe care le vor avea în curînd.

Recenta mascaradă a congresului partidului comunist român și realegerea secretarului general al acestui partid, care a putut să decurgă nestingherită fiindcă pusă la adăpostul tancurilor circulînd pe străzile capitalei, apare și mai scandaloasă în aceste zile în care, în jurul României, popoarele recuceresc dreptul de a se exprima liber.

Extravaganțele dictatorului, care persistă în distrugerea morală și fizică a Românilor, trebuiesc cu atît mai urgent stăvilite cu cît ele sînt din ce în ce mai periculoase și imprevizibile.

Hotărîrile luate la Yalta, pe care Stalin le-a încălcat în mod rușinos, sînt acum în fine aplicate în țările vecinilor noștri. Ar fi momentul ca să fie aplicate și în România. Principiul ne-amestecului în afacerile interne, pe care-l invocă dictatorul român, nu poate fi luat în seamă atunci cînd este folosit pentru a îngădui celor care dețin puterea să exercite terorismul de Stat în scopul vădit de a reduce la tăcere poporul.

Vă mulțumesc anticipat pentru tot ce veți intreprinde ca să-i salvați pe ai mei.

APELUL REGELUI MIHAI, transmis de către Radio Europa Liberă, Vocea Americii, B.B.C. și de către ziariștii întruniți la Ferney-Voltaire (Franța) la 21 Decembrie 1989, orele 8 seara.

APEL CĂTRE POPORUL ROMÂN

Cer armatei române să răstoarne imediat regimul impostorului Ceaușescu și a familiei sale, precum și să elimine Securitatea.

Chem muncitorii la o grevă generală pe tot cuprinsul Țării.

Apelez la diplomații români din străinătate, cerându-le să participe la răsturnarea regimului.

Cer generalilor precum și persoanelor opuse regimului să procedeze cât mai grabnic la constituirea unui guvern de tranziție, chemat să restaureze democrația prin alegeri libere.

Sunt și voi fi alături de voi toți.

30 Decembrie 1989

Români,

Eliberați acum de dictatură, să punem umărul cu toții pentru a reface țara din dezastrul moral și material în care a adus-o regimul comunist. Trista experiență trăită aproape o jumătate de veac din pricina dictaturilor și ideologiilor, să ne învețe pe toți că nimic nu e mai de preț decît libertatea individuală și democrația care dă cuvîntul tuturor, într-o țară suverană și independentă. Să jurăm cu toții, pe zbuciumata noastră istorie, pe credința și lupta strămoșilor noștri, pe conștiința noastră morală și pe mormintele martirilor noștri din această jumătate de veac, că nu vom mai îngădui niciodată în țara noastră dictatură și extremismele.

Eroismul și jertfele voastre au învins regimul crunt care de aproape o jumătate de secol v-a chinuit și umilit. Lumea întreagă a rămas uimită de curajul vostru, de sîngele rece și demnitatea cu care ați înfruntat gloanțele și tancurile celei mai criminale dictaturi din cîte a cunoscut Europa.

Ajutorul umanitar care vă este închinat cu evlavie de toate țările din lume, dovedesc cît sunteți de prețuiți, cît sunteți de admirați, voi care v-ați reintors, prin curajoase jertfe, în rîndul popoarelor. Lipsurile de care ați suferit și suferiți încă sînt mari și pentru a vă alina suferințele, entuziasmul în lume e mare precum, mi-o dovedesc contactele pe care le am cu șefii de state, sfătuindu-ne pentru a duce o acțiune umanitară atît imediată cît și de lungă durată.

Glorie și onoare vouă, români, glorie și onoare bravei armate române care a dovedit încă odată că își cunoaște datoria față de țară, știind să o apere cu sacrificii de sînge împotriva oricărui dușman, intern sau extern.

Guvernul provizoriu a promis alegeri libere. Noi, toți românii, am luat act de aceste promisiuni. Vom veghea cu toții ca ele să fie împlinite.

Așa să ne ajute Dumnezeu !

De anul nou, împreună cu regina Ana, Principesa Margareta și întreaga familie regală vă urăm „La mulți ani“ mai buni, cu sănătate, fericire și noroc.

MESAJUL ADRESAT POPORULUI ROMÂN DE CĂTRE MAJESTATEA SA REGELE MIHAI I AL ROMÂNIEI CU OCOZIA ANULUI NOU 1991

Pentru prima dată după lovitura de stat comunistă din 30 decembrie 1947, am venit în țara noastră, împreună cu familia mea, de Sfintele Sărbători ale Crăciunului pentru a mă ruga împreună cu voi și pentru voi. Aceleași forțe care mă obligaseră acum 43 de ani să abandonez funcțiunile mele, sub amenințarea execuției a 1000 de studenți luați ca ostateci, s-a hotărît din nou să se opună brutal voinței și dreptului meu de a veni în mijlocul vostru.

Constat astfel cu regret că aceste forțe, cu aceleași metode și minciuni care au distruns economia, societatea și sufletul României, există și se manifestă încă astăzi.

Nimeni nu poate ignora că utilizarea necontenită a minciunii și a șantajului distrunge orice legitimitate, chiar și pe aceea ce pare cea mai solidă.

A trecut astfel un an de cînd începea la Timișoara revoluția poporului nostru împotriva dictaturii comuniste, ce durase mai bine de 40 de ani. Această revoluție nu s-a terminat încă. Cu toții visam în acel moment la democrație, la progresul economic, la dreptatea socială. Credincios tradițiilor sale, poporul nostru lupta pentru respectarea drepturilor omului, pentru unitatea sa națională și demnitatea sa morală. Europa, și împreună cu ea întreaga lume, sprijinea revoluția noastră. Solidaritatea internațională ce se născuse atunci se grăbea să ne ajute a reconstrui țara.

Astăzi, un an mai tîrziu, fiecare simte dezamăgirea, dezbinarea, mizeria și disperarea care au urmat revoluția. Societatea noastră este grav bolnavă. Mulți și-au pierdut încrederea într-un viitor mai bun, văzînd că dictatura continuă să se mențină sub alte forme și că țara nu știe încotro se îndreaptă.

A sosit momentul în care fiecare Român și Româncă trebuie să-și pună toate forțele sale în slujba Patriei. Avem această datorie nu numai față de noi înșine, dar de asemenea față de strămoșii noștri și mai ales față de copiii noștri. Aceștia vor avea desigur o viață mai bună decît a noastră dacă vom acționa încă de astăzi.

Să nu uităm că România, cu avuțiile sale naturale și prin munca poporului său, este una din țările cele mai bogate din Europa. Este imperios necesar să fructificăm aceste bogății și să le punem în slujba reconstrucției naționale, a prosperității materiale și spirituale ale fiecăruia.

Pentru a ne îndeplini această datorie, trebuie să refuzăm orice formă de dictatură ca și cătușele pe care acestea le-au lăsat, să regăsim în liniște și ordine formele democratice dorite și respectate de întregul popor. Astfel și numai astfel vom putea mobiliza toate energiile țării noastre și vom servi cauza renașterii sale.

Subliniez că numai toți împreună vom putea să învingem dificultățile tragice cărora le face față astăzi țara noastră. O putem face și este de datoria noastră să o facem. Ca voi toți și împreună cu voi, am și eu datoria să-mi pun toate forțele mele în serviciul patriei noastre.

Cu toții împreună să restabilim unitatea de care are atîta nevoie țara noastră pentru a reda pacea și liniștea în sufletele concetățenilor noștri. Numai astfel vom puteaajunge la un adevărat progres economic și cunoaște o adevărată dreptate socială : Cu toții împreună vom afirma demnitatea și forța morală a României, pentru ca să reintrăm astfel în marea familie a națiunilor europene libere și prospere. Convorbirile pe care le-am avut în decursul acestui an cu conducătorii lor politici mi-au dovedit că vom fi bine veniți.

Să ne rugăm astăzi pentru viitorul tuturor românilor, oriunde s-ar afla ei în țară sau în afara hotarelor sale. Să binecuvînteze Atotputernicul faptele noastre și să ne îndrume spre o lume mai bună. Este dorința pe care o am pentru țara noastră în anul 1991, pentru fiecare dintre noi și pentrufamiliile noastre.

De Anul Nou, împreună cu Regina Ana, Principesa Margareta și întreaga Familie regală, vă urăm „La mulți ani“ cu sănătate, fericire și noroc.

MIHAI

Geneva, 31 Decembrie 1990

1944 septembrie 25. Declarațiile suveranului român, făcute reprezentanților presei române și străine, după încheierea convenției de armistițiu între România și puterile Națiunilor Unite (U.R.S.S.).

cuse oarecari progrese. În consecință, am profitat de primul moment favorabil pentru a trece la acțiune, renunțînd la un ajutor militar în interiorul țării. Este evident că ofensiva armatei ruse, care a imobilizat considerabilele forțe germane în Moldova și Basarabia, a constituit o condiție esențială succesului acestei acțiuni.

Lupta pe care armata română o duce alături de armata rusă împotriva inamicului comun, constituie cel mai bun punct de plecare pentru colaborarea dintre România și Națiunile Unite.

Prerogativele regale sînt definite de Constituțiile din 1866 și 1923, care au fost repuse în vigoare de către noul guvern . În ceea ce privește viitorul, pot declara că Monarhia nu se va abate niciodată de la principiile constituționale și democratice.

La 23 RAugust am socotit că sosise momentul cel mai potrivit pentru a termina un regim dictatorial ce nu corespunsese niciodată dorințelor poporului meu. Bineînțeles că mă hotărîsem cu mult mai înainte să fac acest lucru. Evenimentele de la 23 August au fost doar culminarea sforțărilor mele de a coordona planurile pregătite de multă vreme de către conducătorii noștri politici și militari cu dorințele Națiunilor Unite.

România speră că Națiunile Unite îi vor acorda securitatea față de agresiuni în viitor și o vor ajuta în redeschiderea și dezvoltarea ei economică. Poporul român este gata să aducă contribuția sa la organizarea păcii și securității mondiale“.

La dorința d-lui Patmore, suveranul adresează Angliei următorul mesaj :

„România este cu adevărat fericită că și-a redobîndit locul ei printre Națiunile Aliate ce luptă pentru libertate. Poporul britanic merită toată recunoștința lumii pentru uriașa sa contribuție la apărarea libertății. Poporul român a admirat totdeauna curajul și dîrzenia națiunei britanice, arătate în special în zilele întunecate și strategice de la Dunkerque“.

Continuînd răspunsurile la întrebările puse de ziariști, Majestatea Sa a mai declarat :

„România este gata să contribuie în măsura posibilitații ei la ajutorarea popopoarelor înfometate. Dar, în primul rînd, noi trebuie să aprovizionăm armata rusă alături de care luptăm împotriva inamicului comun.

Problema adăpostirii și a alimentării e una dintre cele mai grele ce se pun guvernului. Ea este studiată în prezent, ținîndu-se seama de necesitatea de a se ajuta populația ce a rămas fără locuințe, în urma bombardamentelor. Nici un sacrificu nu va fi prea mare pentru a se asigura acest ajutor.

Poporul român nutrește un viu interes pentru democrația elvețiană și pentru înfăptuirile ei atît pe tărîm politic, cît și pe cel economic. Sînt sigur că relațiile dintre România și Elveția vor cunoaște după război o mare dezvoltare.

Ca peste tot, Crucea Roșie internațională și-a dezvoltat și în România, în cursul acestui război, acțiunea ei binefăcătoare. Colaborarea dintre organele Crucii Roșii internaționale și autoritățile românești a fost totdeauna caracterizată prin spiritul cel mai amical.

Privesc situația politică internă a României cu încredere. Guvernul actual este sprijinit de 4 partide politice a căror înțelegere cred că constituie o garanție pentru dezvoltarea normală a instituțiilor democratice ale țării.

România nu cere decît securitatea pentru a se putea dezvolta în mod liber atît din punct de vedere economic, cît și din punct de vedere spiritual și pentru ca poporul român să poate aduce astfel contribuția sa la civilizație.

Sînt convins că rolul jucat de aviația nord-americană a fost de cea mai mare importanță întru cîștigarea războiului.“

(Hoover Archives, Collection D.G. Popescu, Box No. 1)

Anghel N. RUGINĂ

Un „miracol economic" e încă posibil

Program de reforme pentru regenerarea și consolidarea economiei naționale

II. Reforma prețurilor și justiția socială

1. O lege de justiție socială și economică

E necesar ca Parlamentul să treacă, imediat, o Lege de justiție socială și economică, care să stipuleze în mod precis și fără excepții ca orice tranzacție comercială, atît în ce privește întreprinderile de stat, cît și cele particulare (naționale sau externe). să fie încheiată la **prețuri reale de echilibru,** cu o anumită marjă rațională care să reprezinte diferite grade de productivitate, eroare umană sau diferențe regionale sau locale.

De fapt, aceasta este legea nescrisă a OMENIEI, care se încadrează acum, pentru prima dată, în comerț și activitatea economică în genere ca o lege constituțională. România va fi, astfel, prima țară din lume care prin lege și fapt va pune capăt oricărei exploatări a celor mulți, fie de către întreprinderi particulare, fie de către instituția însăși a Statului. România nouă ar deveni atunci nu numai țara libertăților adevărate, dar și țara dreptății sociale.

Un preț real de echilibru e compus din următoarele elemente de cost: (1) salarii umane, care să acopere cheltuielile de întreținere a unei familii și să creeze și posibilitatea de a economisi ceva pentru zile negre, adică să creeze capital privat; (2) renta pămîntului sau a unui imobil care se întrebuințează în producție sau comerț; (3) dobînda la capitalul împrumutat sau format din economii proprii; (4) beneficiul care se cuvine întreprinzătorului particular sau manager (responsabil (într-o întreprindere de stat ori particulară și (5) impozitele care se cuvin plătite pentru întreținerea guvernului, considerat o instituție socială de procurare de servicii publice. În acest sens, guvernul este și el un factor de producție, ca și munca, natura, capitalul și întreprinzătorul. Fiecare preț trebuie să includă toate aceste cinci elemente de cost care sînt absolut necesare pentru ca procesul economic de producție și distribuție să fie împlinit cu succes în interesul consumatorilor, al producătorilor, ca și al guvernului însuși.

2. Un centru de calculare a Prețurilor reale de echilibru

Deoarece în agricultură, industria, comerțul și meseriile unei foste țări socialiste lipsește pregătirea pentru calcularea prețurilor reale de echilibru, se recomandă înființarea unui **Centru de calculare a prețurilor reale de echilibru,** dotat cu mijloace și personal calificat, ce pot veni atît de la Institutul național de cercetări economice, cît și de la fostul Oficiu de Planificare.

Mai întîi: **de ce se numește preț real de echilibru?** În legea de echilibru general, formulată de Leon Walras și concepută într-o formă mai completă, valoarea celor cinci factori de producție este determinată de utilitatea marginală a fiecărui factor. Aceasta în teorie. În practică, utilitatea marginală devine costul marginal al unui factor de producție.

Centrul de calculare a prețurilor reale va trebui să aibă oficii în fiecare capitală de județ, care să lucreze la estimarea costurilor marginale pe teren. Aceste prețuri reale de echilibru vor fi anunțate pentru informarea publicului, însă nu vor fi impuse pe piața liberă. Fiecare unitate economică — întreprinzător individual sau companie — are dreptul să ceară de la Centru o re-examinare a prețului oficial pentru o marfă oarecare ca fiind nerealist, adică neacoperind costul real al celor cinci factori de producție. Între timp, întreprinzătorul sau compania are libertatea de a cere prețul pe care îl consideră realist și just în acord cu Legea de justiție socială și economică. Dacă asemenea conflicte nu se rezolvă satisfăcător, atunci întreprinzătorul sau Centrul pot cere decizia Curții de justiție socială.

3. Curțile de justiție socială și economică

Pe lîngă Ministerul de justiție se va înființa o Curte Superioară de justiție socială și economică, cu reprezentanțe în fiecare capitală de județ, care să judece conflicte rezultate din aplicarea Legii de justiție socială și economică.

4. Institutul central de statistică

În orice societate civilizată este nevoie de un Institut central de statistică cu personal calificat și mijloace tehnice moderne, care să se ocupe de strîngerea, sistematizarea, interpretarea și publicarea de date statistice cu referire la populație, economie, standard de viață, politică și multe alte aspecte ale vieții sociale. Centrul de calculare a prețurilor va fi atașat la acest institut. Institutul va avea o sucursală în fiecare județ. Orice alte servicii de statistică de pe lîngă departamentele ministeriale trebuie desființate.

III. Privatizare, comerț și proiectul cu vaucere

1. Privatizarea industriei și a meseriilor

Privatizarea economiei întregi nu se poate face peste noapte și nici nu este de dorit fiindcă sînt multe riscuri ce pot să apară. Avuția statului acumulată sub regimul comunist aparține poporului întreg și nu trebuie să fie vîndută pe nimic sau numai de dragul privatizării. Privatizarea se va face treptat și fără a se cauza pierderi. Proiectul de vaucere trebuie reexaminat, fiindcă este prea costisitor și estimarea valorii reale a întreprinderilor de stat în momentul de față este nu doar foarte dificilă, dar și nerealistă, căci nu se știe ce vor deveni aceste întreprinderi în cursul perioadei de tranziție de 3 ani și imediat după aceea. În plus, se creează iluzia că s-ar fi mărit acumularea de capital prin comercializarea vaucerelor, lucru ce nu este adevărat. Deși pe hîrtie proiectul pare să fie atașat conceptului de justiție socială, în realitate lumea nu e obișnuită cu asemenea documente și le poate vinde pe nimica, iar un grup de speculatori finanțați de bănci (interne ori străine) pot acapara controlul industriei naționale. Nici din punct de vedere psihologic nu e recomandabil, să se dea cetățenilor „ceva așa de valoros" (dreptul de proprietate asupra industriei) pe gratis. Cred că e mai bine dacă întreaga economie e pusă pe roate prin introducerea unor condiții de echilibru general, iar cetățenii pot să cîștige un venit real din care să economisească o parte. Mai tîrziu, cînd economia va merge bine, vor putea fi emise acțiuni la purtător, ce se pot vinde la o piață liberă de acțiuni. Pentru moment, se va face deosebire între industria grea și cea ușoară sau mijlocie. Industria grea va continua să existe sub formă de întreprinderi de stat, dar cu obligația de a calcula prețuri reale de echilibru în conformitate cu Legea de justiție socială și economică. Industria ușoară și cea mijlocie vor fi date în arendă pe trei ani, cu dreptul de a fi achiziționate de arendași prin licitație publică la acel termen.

2. Privatizarea completă a comențului în curs 6 luni

Cea mai disputabilă parte din economia planificată și condusă de stat este comerțul. În adevăr, comerțul de stat este deficitar pe toată linia și este cel mai culpabil element în lipsa de aprovizionare și lipsa de grijă în păstrarea calității și ambalării produselor vîndute. Statul e cel mai rău negustor pe care ni-l putem închipui. Și aceasta este adevărat nu numai în România, dar și în Polonia, Rusia sovietică și peste tot în regimul comunist. E nevoie, de aceea să se privatizeze comerțul în curs de șase luni, după modelul de mai jos.

Pe lîngă fiecare magazin de stat se va înființa un magazin privat cu dreptul de a se aproviziona din același loc și în aceleași condiții. Prăvălii goale sînt destule, așa că nu se pune problema spațiului liber. Evident că atît prăvăliile de stat, cît și cele particulare vor opera în acord cu Legea de justiție socială și economică. Mai mult: vor fi în competiție și, ca urmare, se va ridica productivitatea și în sectorul de stat.

Comerțul trebuie să fie și el considerat o funcție socială în aprovizionarea publicului consumator cu lucrurile de care are nevoie și la prețul cel mai rezonabil, care este prețul real de echilibru. Întreprinzătorul are grijă de unde să se aprovizioneze, cum să se facă transportul pentru a nu fi deteriorată calitatea și cum să ambaleze marfa pentru a-l satisface pe client. Responsabilul de la magazinul vecin va fi și el forțat să urmeze aceleași reguli, dacă vrea să aibă clienți. Cozile lungi — rușine națională — vor dispare peste noapte ca un vis urît moștenit de la vechiul regim.

Comerțul este cel mai important instrument pentru maxima valorificare a produselor naționale. În Rusia sovietică se pierde mai mult de 40 la sută din valoarea produselor înainte ca ele să ajungă la locul de distribuție și mă tem că și în România lucrurile nu stau cu mult mai bine. Guvernul ar trebui să înființeze imediat Școli de comerț elementare și superioare, cel puțin cîte una în fiecare județ. Mai sînt destui economiști din generația anterioară erei comuniste care să fie utilizați ca profesori în aceste școli comerciale de mare utilitate în momentul de față.

Regiile autonome trebuie puse imediat pe baze comerciale. Statul rămîne numai în producție și se debarasează de distribuție. Produsele din fabricile proprietatea statului se vor vinde numai cu ridicata (volum mare) și la prețuri reale de echilibru, așa cum cere legea de justiție socială și economică. Contractele cu străinătatea făcute de stat înainte vor fi încredințate unor Companii de export particulare cu un reprezentant al guvernului. Materiile prime care provin de la stat se vor vinde numai cu ridicata și la prețuri reale de echilibru.

IV. Reforma bancară

1. Activitatea bancară despărțită în două Departamente: A și B

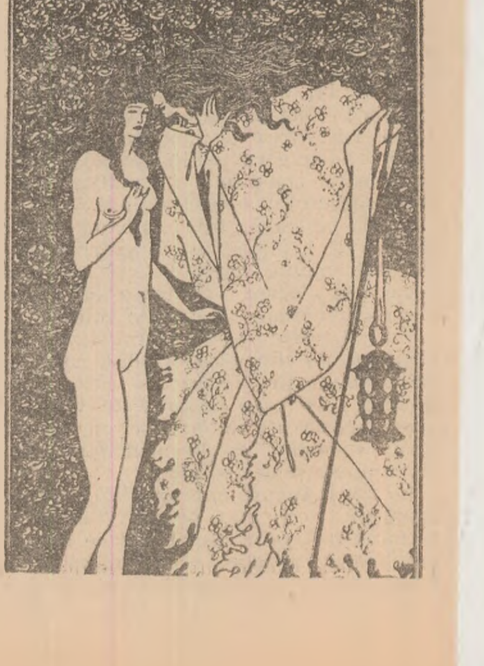
Noua lege a băncilor trebuie să prevadă în mod clar și precis că activitatea bancară (instituții financiare naționale sau străine) se împarte în două departamente bine definite și cu contabilități separate:

a) **Departamentul A** se ocupă numai cu tranzacții de fonduri disponibile imediat cum sunt Conturile curente, Depozitele la vedere. Dacă cineva are nevoie de numerar pentru plăți la o anumită dată în viitor și vrea să fie sigur de pe acum, atunci el trebuie să depună suma respectivă în lei interni sau externi. Prin aceasta, el va avea un cont sau depozit la vedere. Departamentul A va fi obligat de legea bancară să țină rezerve 100 la sută pentru astfel de conturi unde e vorba de fonduri lichide la vedere. Depunătorul poate dispune oricînd de aceste fonduri prin semnarea unui cec sau dînd un ordin de plată sau cerînd numerar. Toate aceste fonduri lichide din sistemul bancar formează ceea ce se numește **Piața monetară de numerar** care în condițiile de față (echilibru general stabil) va fi totdeauna lichidă, ceea ce va ezita crizele financiare (o plagă în regimul capitalist). Pentru serviciile primite, depunătorul va plăti o **dobîndă negativă,** costul acestor servicii. Dacă se împrumută de la bancă, atunci va plăti o **dobîndă pozitivă,** banca trebuind să utilizeze numerar din propriul ei capital. O dobîndă aferentă pe piața monetară va asigura un echilibru între cererea și oferta de fonduri lichide.

b) **Departamentul B** se ocupă numai de tranzacții de capital real, adică de colectarea de economii particulare la diverse scadențe (3 luni, 6 luni, 1 an, 2 ani etc.) și plasarea lor în investiții productive aranjate tot în aceeași ordine de scadență (3 luni, 6 luni, un an etc.). Aceasta constituie ceea ce se numește **Piața de capitaluri,** care va fi totdeauna în echilibru dacă se respectă ordinea scadentelor între economii și investiții. În adevăr, dacă se respectă această ordine (și va trebui să se respecte, căci așa cere noua Lege bancară), volumul investițiilor (cererea de capital) nu va întrece niciodată volumul de economii (oferta de capital). Astfel, nu se va produce nici fenomenul conjunctural (altă plagă în regimul capitalist). Cîștigul băncilor va rezulta din diferența între rata dobînzii plătite la economii (care va fi mai mică) și rata dobînzii calculată la împrumuturi (care va fi mai mare).

Piața monetară de numerar și Piața de capitaluri sînt despărțite **din principiu,** fiindcă Departamentul A are de împlinit o funcție primară deosebită de Departamentul B. Într-adevăr, Departamentul A trebuie să asigure suficientă lichiditate în economie astfel ca tranzacțiile în distribuția bunurilor de consum și de capital să ajungă la destinația lor finală **fără întreruperi** (cum se întîmplă în regimul capitalist în cursul fenomenului conjunctural prin ceea ce se numește **bootlenecks).** Întreruperile sînt o caracteristică a crizelor financiare de încredere. Departamentul B, în schimb, trebuie să asigure suficient capital (economii la termen) pentru ca investițiile făcute în producerea de bunuri de consum și de capital să fie terminate cu succes. Și cum în sistemul bancar de echilibru — așa cum e conceput aici — nici o investiție nu poate începe în absența capitalului (economiile) necesar, atunci cererea de capital (investiții) va fi egală cu oferta de capital (economii), iar aceasta înseamnă echilibru fără probleme.

Principiul de despărțire între piața monetară și piața de capitaluri asigură posibilitatea de a avea o dobîndă de echilibru atît pe piața de capitaluri. Și aceasta este realizarea idealului clasic de stabilitate descris foarte precis de Leon Walras părintele Legii de echilibru general dar și de Marx **(Capitalul,** vol 1. cap. 3) Desigur că, la început, băncile străine nu se vor îngrămădi să deschidă sucursale în România, deoarece în sistemul descris aici nu vor putea monetiza credit și deci nu vor fi în posibilitatea de a face speculații pure din care să acumuleze un profit nelegitim cu care să achiziționeze proprietăți în România, profit nelegitim care nu este altceva decît „plus valută" în termeni monetari. Dar mai tîrziu cînd vor vedea că prin deviza: „Prin noi înșine!" Leul intern și extern sînt mai stabili decît alte monede europene, inclusiv ECU-ul, atunci vor veni și în România cu investiții reale în procentul de producție sau distribuție unde profitul normal de echilibru egal cu rata dobînzii capitalului investit este garantată.

Tîrgu-Mureș — se știa că vor fi confruntări și totuși puterea n-a luat nici o măsură

• un interviu cu domnul Ion Mînzatu •

— Domnule Ion Mînzatu, vă cunosc, pe larg, punctul de vedere. De aceea nu am nici o schemă — va trebui să o stabiliți d-voastră de-a lungul discuției. Ați fost anunțat că sînteți desemnat să vă ocupați de evenimentele din Tirgu-Mureș pe cînd erați în Brazilia. A existat vreun criteriu personal după care ați fost tocmai d-voastră ales ?

Ion Mânzatu : Mărturisesc că nici pînă astăzi n-am aflat de ce am fost miruit cu această sarcină, cînd eu abia după patru zile urma să ajung în București. Dar, în sfîrșit !... Istoria probabil că se va explica mai tîrziu. Deocamdată habar nu am. Probabil au considerat că, fiind eu din Bobâlna, aș putea înțelege mai bine problemele transilvănene. Dar nu cred că acesta a fost criteriul. Aș putea fi puțin malițios... S-ar putea întîmpla ca, în acel moment, unii considerînd că o serie de persoane devin incomode prin modul lor de a acționa, de a gîndi, de a vorbi, de a propune în C.P.U.N. dacă li se oferă șansa de a avea o sarcină destul de ingrată cum a fost Tîrgu-Mureș...

De a se compromite...

— Probabil că a fost și asta în capul unora, că ar putea să mai potolească zelul și fermitatea cu care am abordat o serie întreagă de lucruri în C.P.U.N. Dar rămîn la supoziție. N-aș vrea să cred că acesta a fost criteriul.

— Am înțeles că, la început, domnul Voican-Voiculescu s-a ocupat provizoriu de această problemă... Nu ar fi fost mult mai comod să rămînă domnul Voican-Voiculescu sau, știu eu, poate domnul Solcanu, senator F.S.N. — care se ocupă acum de 13—15 iunie — sau oricine altcineva ?

— Întrebarea este, într-adevăr, cu tîlc. Eu știu, poate că domnul Voican-Voiculescu obosise și... o fi cerut ajutor... sau poate că... altele erau criteriile de alegere a președintelui comisiei El afirmă că a făcut o treabă bună acolo, dar cînd am sosit, lucrurile erau destul de aprinse încă. Așa că, probabil că mai tîrziu vom afla adevărul, cert este că am fost aruncat, cum se spune, în groapa cu lei. Și acolo a trebuit, efectiv, ca sfîntul Daniel, să găsesc soluții ca să nu fiu sfîrtecat.

— S-a vorbit și se vorbește de scenarii. Am înțeles din alte interviuri că Parlamentul nu a intervenit cînd s-au primit sesizări din județele cu populație maghiară. Scenariul practicat de putere a constat doar în refuzul de a interveni, sau există și o contribuție activă ? Se reduce acest scenariu doar la o tăcere, la o trecere cu vederea în momente în care se cerea o intervenție pacifistă ?

— V-aș propune să ne întoarcem puțin în urmă, pentru că tocmai am aniversat un an de la preasfînta revoluție română. Atunci a fost pus în aplicare primul scenariu. Și, ca să vorbim deschis, nici pînă astăzi nu cunoaștem pe toți protagoniștii revoluției-puci din România, nu cunoaștem nici intențiile acelui prim scenariu în întregime, dar putem trage cîteva concluzii : este limpede că a existat un grup — sau poate două — de puciști ; în unul fiind domnul Iliescu prima vioară, și într-altul, aflăm acum recent dintr-o casetă dată de postul de televiziune din Timișoara, că a fost domnul Ilie Verdeț. Ar fi bine ca și zona Moldova să vadă această casetă, dacă se va permite darea ei pe post. Era limpede, de la început, cînd își împărțeau treburile în fostul Comitet Central, că lupta pentru putere a existat din prima clipă a zilei de 22 decembrie 1989. În prima clipă, domnul Verdeț a avut întîietate : pentru 45 de minute. După aceea a avut întîietate grupul domnului Iliescu. Iată cum, prima concluzie se impune : de fapt dînșii n-au urmărit răsturnarea comunismului, ci răsturnarea lui Ceaușescu.

— Se vorbea și de un grup „Mazilu"...

— ...domnul Mazilu avea, probabil, pe vremea aceea, alte îndeletniciri și alte scopuri. Îmi voi permite să vă rog să nu intru în cazul Mazilu, deoarece este un caz particular și nu pune o problemă de principiu sau de sistem. Ca urmare, scenariul a fost limpede : „Răsturnăm pe Ceaușescu ; pe cine punem?" Aceasta s-a suprapus, evident, peste revoluția cinstită începută în Timișoara, continuată la fel de cinstit de sutele de mii de tineri și maturi în București și în alte orașe, care nu țineau cont nici de puciști, nici de intențiile de a răsturna pe Ceaușescu, ci de răsturnarea efectivă a comunismului ca regim care ne-a nenorocit timp de 45 de ani. Prin urmare, din acest punct de vedere, scenariul n-a reușit decît parțial, în sensul că toți participanții la revoluție pretind că ei au răsturnat comunismul și nu pe Ceaușescu ; chiar dacă domnul Ilie Verdeț, din nou, pretinde că a fost doar Ceaușescu...

— Într-un fel, deci, acești tineri au fost omiși dintr-un calcul. Credeți că puterea a fost surprinsă de reacția lor ? Că este cumva, acum, dezechilibrată — așteptîndu-se, dintru bun început, ca acei care și-au imaginat că fac o revoluție să fie mai obedienți, mai supuși ?

— Efectiv, răsturnarea lui Ceaușescu era prevăzută cu cîteva zile mai tîrziu. Evenimentele din Timișoara, apoi cele din București, au fost cele care au încurcat calculele celor care erau în fruntea puciului, și ei au trebuit — asta am văzut cu ochii mei — să fie adunați cu telefoane de pe unde se găseau, și aduși la Televiziune pentru a fi văzuți de toată națiunea, că ei sînt cei care vor umple așa-zisul „vid de putere" ; tot timpul s-a vorbit de „vid de putere" odată cu răsturnarea lui Ceaușescu. Așadar, tot ce-a urmat a fost consecința unui plan bine gîndit. Să o spunem deschis. Prin urmare, *un* scenariu a început în momentul în care, profitîndu-se de forța uriașă a mulțimii care a răsturnat un dictator cu o mașinărie infernală de represiune, din acel moment Frontul Salvării Naționale — pentru că despre el este vorba — a preluat ștafeta și a început să-și aplice punct cu punct planul, așa cum îl avea în vedere în trecut. Sigur, multe direcții au fost modificate, întrucît au trebuit să dea legi, decrete, să recunoască o mulțime de drepturi, să convingă în special țările democrate din Vest că e vorba de o revoluție... și aici încep întrebările. Al doilea scenariu a început *după* preluarea puterii cînd, după părerea mea personală, n-ar fi trebuit să se mai tragă *un* glonte. Din acest moment începe cel de-al doilea scenariu : „Să convingem lumea că există pericolul unei contrarevoluții, că există o serie întreagă de bande de teroriști, că există bande legionare, apoi că există bande contrarevoluționare și, deci, trebuie să se tragă". Și s-a tras. Și au murit oameni nevinovați. Cine a tras ? În cine a tras ? De ce s-a tras ? Sînt lucruri la care, încă, puterea guvernantă nu vrea să răspundă. Dar răspunsul există. Și ceea ce e și mai culmea, e că se știu. Și va veni vremea cînd, probabil că va trebui să li se pună în față adevărurile, pentru a le recunoaște.

— Să ne imaginăm și noi un scenariu : Să presupunem că, după revoluție, ar fi venit la putere un guvern radical, cu intenția să democratizeze viața socială și politică. Ce s-ar fi întîmplat în Ardeal ? Ar fi existat un conflict asemenea ? Ar fi fost el oprit încă din fașă ?

— Deci, trecînd de la al doilea scenariu, postrevoluționar, este limpede că tot ceea ce s-a întîmplat în continuare, îndeosebi — pentru că asta ați întrebat — în Transilvania, a fost, pe de o parte, lipsa totală de ecou a guvernului provizoriu și a puterii provizorii — F.S.N., la toate avertismentele care au venit, că datorită unor hotărîri ale guvernului, unor decrete ale F.S.N. s-a escaladat din ce în ce mai tare conflictul interetnic româno-maghiar, și ca urmare se impunea luarea unor măsuri severe de prevenire a conflictelor care aveau să culmineze cu zilele de 19—20 martie 1990. Dar guvernul, Frontul Salvării, era interesat de altceva. Deja apăruseră partidele politice care începuseră să arate adevărul despre intențiile FSN, începuse de acum lupta politică și trebuia, obligatoriu, ca undeva în țară să existe un mic focar asupra căruia să se îndrepte atenția, pentru ca focarul principal, lupta politică dintre Front și partide să fie trecută pe planul doi. La 1 februarie, după cum vă amintiți, evident, Frontul a trebuit să cedeze, a fost de acord să se constituie C.P.U.N. și în două săptămîni a apărut și Biroul Executiv, și așa mai departe. De-acum ar fi trebuit în mod normal ca scenariul care era avut în vedere — trecerea atenției de pe puncte foarte fierbinți pe alte obiective — sa fie stopat, să nu mai fie permisă escalada în continuare a viitoarei confruntări interetnice și, ca urmare, să se pună stop la tot ceea ce se știa că se pregătește. Erau deja introduse mii de persoane străine în țară, mii de cărți, mii de reviste, mii de mici foi volante instigatoare. Ele sînt, la ora asta, pe masa Parlamentului. Din acest punct de vedere, deci era limpede că iredentismul maghiar caută să creeze imaginea unei Românii postrevoluționare care este a unor barbari. Și acești barbari sînt cei care distrug populația maghiară. Sigur, nu Ungaria ! Ea trebuie luată ca popor. Ci niște capete înfierbîntate, de iredentiști, să fie clar acest lucru... și în special cei din Statele Unite — ei sînt de fapt focarul care a determinat tot scenariul — pe de o parte. Au fost și români extremiști care au zis : acum e momentul, fiindcă au provocat tot ce au provocat, trebuie să ne răzbunăm. Și așteptau momentul ca să se răzbune. Evident, populația română avea dreptate istorică, pentru că această Transilvanie aparține României, nu aparține altei țări, și niciodată nu a aparținut altei țări, decît strict prin forța baionetei, tancului și a glontelui — acceptat de niște politicieni lași, în primul rînd. Cînd un Hitler și un Mussolini prin Dictatul de la Viena, evident, au impus României situația pe care i-au impus-o în 1940, dar acum nu mai sîntem în situația aceasta. Deci, pe masa Guvernului, pe masa președintelui Iliescu sosiseră deja sute și sute de rapoarte care cereau intervenția autorităților de stat pentru a preveni conflictul, pentru a nu lăsa desfășurarea scenariului în continuare. Și cu toate acestea nu s-a dat nici un răspuns, nu s-a intervenit, ci dimpotrivă, se considera că este vorba de simple zvonuri alarmante și că „să lăsăm lucrurile în pace pentru că am «supăra» populația maghiară". Iată poziția care a fost adoptată. În momentul cînd m-am întors, deja era conflictul în toi, populațiile erau în confruntare dramatică, morții existau, sutele de răniți existau, și se întrebau unii pe alții : de ce am făcut asta ? Deci, este limpede că în spate au existat instigatori, niște forțe oculte care au generat aceste confruntări sîngeroase. Și cu toate acestea, puterea provizorie politică și guvernamentală executivă n-a luat nici o măsură. Știau despre treaba aceasta. Este prima concluzie pe care rog să o consemnați : *SE ȘTIA CĂ VOR FI ACESTE CONFRUNTĂRI.* Și cu toate acestea nu s-a luat nici un fel de măsură.

— Există zvonuri despre un serviciu maghiar de informații...

— Nici un fel de asemenea scenariu nu se face fără existența unui serviciu de informații. Sa nu ne îmbătăm cu apă de ploaie că acest serviciu de informații maghiar ar fi fost inert și inexistent sau că ar fi apărut numai atunci. El a lucrat de multă vreme.

— Și totuși, prin acțiunile lui, acest presupus serviciu maghiar de informații, provocînd diversiune, avînd în vedere că abătea astfel atenția de la problemele de prim rang din România, sprijinea puterea de aici.

— Nu. Dimpotrivă, ei aveau, pe de o parte, toate condițiile datorită incapacității puterii provizorii de a interveni, și beneficiau de această condiție, iar pe de altă parte căutau o discreditare totală a puterii politice din România, fapt care s-a manifestat cel mai clar în momentul în care pastorul Laszlo Tökes, fiind în Statele Unite în luna martie, a spus că poporul român este un popor de barbari, că pînă și limba română este un act de opresiune la adresa minorității maghiare și că nu merităm absolut nici o atenție din partea Guvernului și Congresului american. Iată cum, pe de o parte, profitînd de slăbiciunile sistemului politic nou din România, partea iredentistă maghiară — vorbesc de partea iredentistă, nu vorbesc de populația maghiară care a trait pînă recent în relații foarte bune cu populația română, dar provocată, s-a născut conflictul, și, pe de altă parte, tot aceeași propagandă șovină maghiară a căutat să ne discrediteze în toate compartimentele europene și mondiale, și ca urmare n-a fost nevoie după aceea decît de Piața Universității pentru ca imaginea proastă a României să fie completă. Deci, s-a mai așteptat încă un scenariu, bine regizat și acesta, Piața Universității, pentru ca, în ultimă instanță, să avem consecințele și concluziile pe care le știm acum cu toții.

— Un colonel a declarat, printre altele, în „Expres" că gazeta „România Mare" ar fi în slujba iredentismului maghiar...

— Este o absurditate.

— ...discreditînd poziția românească prin exagerare grotescă, prin prostie și grosolănie...

— Exagerînd și exacerbînd sentimentul naționalist românesc, noi nu facem altceva decît să le dăm apă la moară... Însă, în nici un caz nu putem să spunem că un Eugen Barbu sau un C. V. Tudor ar putea să fie vreodată în slujba intereselor iredentismului maghiar.

— Vedeți vreo similitudine între revendicările iredentismului maghiar și acțiunile revendicative din Basarabia, venite din partea minorităților ?

— Cum să vă spun, punctul nostru de vedere, ca partid republican — și punctul meu personal — sînt clare. Sigur, istoric vorbind, alipirea Basarabiei la Uniunea Sovietică a fost un abuz, a fost o condiție gravă impusă României, tot de un pact monstruos : Ribbentrop—Molotov. Cînd pionierul comunismului, criminalul Stalin și pionierul fascismului, criminalul Hitler și-au dat mîna și au zis — facem un pact — și și-au făcut reciproc cadouri, unul din cadouri a fost Basarabia. Acest pact, evident, a rupt din trupul României o bucată de teritoriu, cel mai binecuvîntat de Dumnezeu. Dar în acest moment, s-o spunem deschis, cînd întregul Vest este cu ochii pe Uniunea Sovietică, cînd pînă și în cazul republicilor baltice, care se zbat într-o situație dramatică, guvernul de la Washington a binevoit să spună „nu intervenim". Deși nu recunoaștem apartenența republicilor baltice la Uniunea Sovietică, nu vă recunoaștem ca state independente". Este limpede pentru oricine are urechi de auzit, ochi de văzut și minte să înțeleagă, că e vorba de un joc și că orice agitare a spiritelor, oricît de dragi ne-ar fi frații noștri din Basarabia, în acest moment este contra jocului Vestului care îl susține pe Gorbaciov.

— Joc din care fac parte și revendicările găgăuze ?

—Probabil că da. Dar jocul ăsta cu republica găgăuză și transnistreană este de căutat și în alte capitale ale Europei, nu numai la Moscova. Pentru că cei care astăzi țipă foarte tare că ne vom duce și vom apăra interesele basarabenilor ar putea da naștere unora din alte țări vecine impulsului de a spune că vor veni cu armate să apere conaționalii lor din zone ale... României. Ne place oare o asemenea simetrie de fapte, *sau* trebuie să și așteptăm momentul cel drept — istoric vorbind — cînd, poate va înțelege și Vestul că nu trebuie să mai umble cu scenarii vînzătoare de teritorii și de regiuni întregi, pentru că, să spunem deschis, noi la Yalta am fost vînduți. Am fost obiect de tratative. Tocmai reprezentanții S.U.A. și Marii Britanii ne-au vîndut. Și au spus — cînd Stalin a tras pe hartă o linie — „Da ! Ăia ai voștri, ăștia ai noștri !". Sigur, nu știm ce s-a discutat la Malta. S-ar putea să existe o continuitate între Yalta și Malta. Dumnezeu mai știe ce mai este... Dar oricum, a agita spiritele acum, într-un moment cînd o lume întreagă îl curtează pe domnul Mihail Gorbaciov, cînd avem în spate un prieten atît de puternic — dacă îl putem numi prieten — sau dacă vreți, un vecin, mai bine așa, înseamnă să intrăm în pielea șoricelului — cînd elefantul joacă, bate și șoricelul din lăbuțe și spune „Tropăim ! Tropăim !" Este cam la fel. Și mai mult : să nu uităm influențele rămase pe toate nivelele, aici, în 45 de ani în care am fost sub puternica dominație sovietică. Chiar de ce se spune că Ceaușescu a fost antisovietic, e o minciună. A fost întotdeauna, repet, întotdeauna legat prin fire strînse, prin profunde interese de patronul comunismului mondial.

(Va urma)

Iulian DOROFTEI

Avem ca
un sube
tovarăș

Dorin Popa în di

■ Nu cred să fi mîncat rahat, cum era obiceiul în regat ■

D.P.: — Dragă Florine, ești în centrul atenției publice, în ultima vreme. Ți-a apărut o nouă carte care-i lăudată pe pagini întregi de revistă, ți s-a luat un interviu în „Amfiteatru" iată, eu te-am abordat pentru un dialog ce va fi publicat într-o revistă ieșeană, în „Convorbiri literare". Cum te simți în postura aceasta?

F.I.: — Oarecum jenat de ce se întîmplă. În epoca Ceaușescu, fiecare scriitor indiferent că era disident sau nu dorea, totuși, să apară pe primele pagini, să se vorbească despre el, să fie în centrul atenției. Indiferent de epocă. Dacă nu mă înșel, Manderstorm, care s-a învîrtit în jurul lui Stalin și pe urmă a fost curățat de Stalin, tot dorea să publice. Isaac Babel, care a murit împușcat, a fost unul din leaderii tinerei literaturi sovietice și el a visat mereu să publice. Să nu mai vorbim de Bulgakov căruia Stalin îi dădea telefon și-i promitea jucarea ultimei piese sau publicarea ultimului roman și care l-a adus la disperare. Scriitorul, indiferent că este în disidență sau în anonimat, dorește, totuși, ca ceea ce scrie să iasă în fața publicului și să primească recunoașterea generală a talentului său, chit că este, chit că nu este.

— Chiar așa, generală? Și scriitorul simte nevoia unanimității?

— Nu, nu, nu. Nu cred. Bineînțeles că un scriitor ar trebui să se simtă umilit dacă este lăudat de C. V. Tudor, de Barbu, de Eugen Florescu sau de tot felul de trepădușii. Bineînțeles că aceasta ar fi un semn de umilință și un semn că a greșit. Dacă țin minte bine, August Bebel, vorbind în Parlamentul german, în urmă cu vreo 80 de ani, a spus un cuvînt oarecare, la care toată formațiunea politică de guvernămînt a izbucnit în aplauze. Atunci Bebel, dacă nu mă înșel, s-a oprit din discurs și a zis: „oare unde am greșit?", unde am mîncat rahat s-o fi gîndit el. Ei acuma să ne întoarcem la actualitate. E cam ciudat, știi, mi-e greu să înțeleg lucrul ăsta pentru că deși scriu ca să farmec, nu scriu ca să plac. Ceea ce scriu, scriu ca să aibă șarm și să atragă cititorul, dar nu sper tot atît de mult să placă pentru că așa cred eu că ce scriu nu este foarte comod, dacă se recepteazã corect. Nu este foarte comod decît pentru poeți sau pentru marginali. Dar probabil că există un sentiment de vinovăție în noi toți sau un sentiment de regret pentru anii pierduți, pentru acele eforturi de a ne opune unei mari inexistențe. Noi ne-am bătut cu ceva care nu exista în fapt. Exista, dar nu exista; era un gol care exista, era un vid care trăgea aerul din noi cu toate puterile. Și acuma mi se pare normal să se discute despre o carte și bine și rău. Mă cam sperie că e numai de bine pînă acum, dar aștept „România Mare" să reacționeze.

— Provincia nu o aștepți?

— Aștept și provincia, sigur că da! Cred că există două lucruri pe care ar trebui să le punem în disjuncție: profilul moral al autorului și opera lui. Eu cred că, moralicește, nu am foarte multe lucruri să-mi reproșez. Mă refer la moralitatea publică, nu vorbesc de faptul că aș putea să fiu cu o femeie, să-mi înșel nevasta sau să mint pe cineva într-o chestiune intimă. Nu cred să fi făcut porcării în public, nu cred să fi mîncat rahat, cum era obiceiul în Regat. Dar asta nu dă niciun fel de gir lucrurilor pe care le scriu. Dacă sînt bune, să fie bune, dacă nu-s bune, cu tot regretul, asta e.

■ Uniunea scriitorilor nu este făcută numai din Genii ■

— Te referi la cineva anume?

— La mine, la mine mă refer. Vezi, acuma foarte mulți oameni, care nici nu mă cunoșteau sau nici nu mă salutau, vin la mine, mă felicită pentru că am publicat o carte și mă întreb dacă-i pentru carte sau e pentru faptul că ocup un post la Asociația Scriitorilor.

— Dar ce post ocupi, Florine, că abia acum aud? Deși ți-s prieten, nu ai suflat nici o vorbă pînă acum, pînă nu ți-am așezat microfonul în față.

— Sînt șeful secției de poezie la Asociația Scriitorilor din București.

— Atunci îți voi lua și săptămîna viitoare un interviu.

— Ha, ha! Să știi că asta nu-ți folosește la nimic. Interviuri pot să-ți dau săptămînă de săptămînă, știi și tu, asta nu te-ajută cu nimic. Cartea e cea importantă.

— Deci ești incoruptibil, bătrîne?

— Parol!

— Florine, dar nici nu știu, în fond, ce responsabilități sau ce drepturi incumbă marea ta foncție?

— Nimic.

— Dar cum așa?

— Da, nici eu nu sînt prea lămurit. Trebuie să cercetăm pe acolo, să vedem ce și cum.

— Deci nu faci nimic, nimic?

— A, ba da, primesc dosarele celor care vor să se înscrie în Uniunea Scriitorilor și dau aviz favorabil celor care vor să se pensioneze, din cadrul secției de poezie.

— Și ești intransigent rău de tot?

— Nu, secțiile din București își fac datoria, trimit dosarele la Uniune, cu excepția cazurilor dramatice, adică acolo unde nu se poate citi nimic. Uniunea Scriitorilor nu este făcută numai din genii, nu. Este alcătuită din profesioniști, în primul rînd, din oameni care știu să țină condeiul, iară nu sapa — deși, la nevoie, ar putea să o țină și pe aia, să sape un nou Canal — și cred că nu e nici un fel de problemă. Problema este aceea de statut, dacă nu mă înșel. Eu am luptat ca în statut să se permită intrarea în Uniune și cu o singură carte, dacă este vorba de un debut deosebit, dacă este o carte deosebită.

— Știu. Am fost la Adunarea generală a Uniunii, știu că te-ai bătut ca un leu. Acuma, la Alianța Civică, văd că te regăsesc la fel de bătăios.

— Nu, nu, la Alianța Civică n-am fost bătăios.

— Dar ai început să te agiți, la la un moment dat, ieri.

— Era o chestie de principiu și nu se poate, nu se poate admite.

— Deci cînd se ajunge la „principuri" te faci foc?

— Cum să-ți spun, noi nu sîntem într-un stat democratic. Încă, sau aproape deloc, nu sîntem într-un stat democratic, asta-i fără îndoială. Faptul că un lider politic a venit să vorbească la adunarea noastră, în sine, nu reprezintă absolut nimic rău.

■ Nu este posibil ca pînă și în parlament să minți ■

— Te referi la dl. Ion Rațiu căruia nu i s-a dat cuvîntul.

— În mod normal nu i s-a dat cuvîntul, în actuala condiție. Și dînsul trebuie să înțeleagă. Atîta vreme cît atacurile la adresa „Pieții Universității", la adresa disidenților, au constat, de fiecare dată, în știrile că Rațiu ar fi în spatele tuturor, că ar droga, ar finanța și că ar supune mase de disidenși, dînsul trebuie să înțeleagă că orice întîlnire cu el este posibilă în cadrul asociațiilor, în cadrul filialelor Alianței Civice, în orice moment și cînd dorește. Adică este posibilă întîlnirea chiar și cu un partid căruia ne opunem — cum este F.S.N.-ul. Nu ne opunem Frontului pentru că este Front, ci ne opunem metodelor pe care le-a instituit Frontul și anumitor lideri de opinie din Front!

Eu nu am nimic împotriva nici unui partid, cu condiția să-și precizeze poziția, să facă afirmațiile privind Cultura, Politica, Biserica și strategiile pentru viitor și atunci pot să fiu de acord sau nu, să-l combat sau să-l aprob. Eu cred că așa-i normal. Dar e o diferență. În timp ce, ai văzut, aici, la Alianța Civică, toate discursurile sau toate luările de cuvînt au încercat să mențină o notă civilizată și să vorbească în termeni raționali, partidul de guvernămînt folosește orice fel de cuvinte, orice fel de injurie, fără nici un fel de teamă de a fi pedepsit. Nu este posibil ca pînă și în Parlament să minți! În urmă cu o săptămînă, un deputat F.S.N. a afirmat că sindicatul din televiziune are 200 de membri.

— Dar chiar și Emanoil Valeriu a afirmat că are 300 de membri!

— Iată, ieri pe post s-a dat dezmințirea: sindicatul liber din Televiziune are 1 700 de membri, din vreo 1 800 sau 2 000 de angajați.

— Dl Ticu Dumitrescu era ieri foarte supărat și, ai văzut, a vrut să părăsească, la un moment dat, lucrările Alianței Civice tocmai atunci cînd a vrut să ia Ion Rațiu cuvîntul. Printre altele, dl. Dumitrescu era supărat pe dl. Rațiu pentru că acesta din urmă, se declarase de acord cu existența partidului comunist.

— Dl. Rațiu a făcut, prin asta, una din cele mai mari glume și cu mult subînțeles. Să încerc s-o lămuresc. Existența P.C.R.-ului contravine legii electorale, cel puțin așa cum s-a votat la noi. În primul rînd s-a vorbit de partide extremiste și fasciste. Dacă luăm în considerație că, în decursul timpului, nu numai la noi, peste tot în lume, partidele comuniste au fost extremiste, negînd societatea civilă, este clar că apariția P.C.R. sau menținerea lui nu este legală. Dar, pentru a nu crea mișcări subterane, de tip anarhist sau de tip paramilitar, este bine să se permită și existența unui partid comunist, la lumină, care să vorbească în vechiul lui limbaj de lemn. Numai că atunci cînd sîntem supuși unei noi presiuni, atunci trebuie să acceptăm și un partid fascist.

Nu înțeleg, la noi fascismul a durat — sub legionari — o jumătate de an, dar n-a făcut marile dezastre și nenorociri pe care le-a făcut comunismul. Lipsa de libertate și democrație a fost mult mai mică atunci, decît pe timpul comunismului.

Așa că nu văd de ce un cetățean român poate fi expulzat pentru apartenența la o fracțiune fascistă în timp ce un comunist — decla-
Așa că nu văd de ce un cetățean român poate fi expulzat pentru a-
rat și vădit cum a fost Verdeț — poate să-și înființeze partidul, să militeze în liniște și să fie cetățean român de vază.

■ Dl. Iliescu a demisionat din Front, dar din P.C.R. n-a demisionat ■

— Da, dar cred că ții minte că, pînă în martie — aprilie, Ion Iliescu s-a declarat mereu comunist. George Șerban îmi povestea că, explicîndu-i lui Ion Iliescu diferența dintre socialism și comunism, președintele nostru, impresionat, a spus atunci că renunță la comunism.

—Nu numai că pînă în aprilie s-a declarat comunist, dar, în momentul de față, prin faptul că partidul comunist nu s-a desființat niciodată, dl. Iliescu se află în fruntea statului într-o crasă ilegalitate. Să mă explic: conform legii electorale, în clipa cînd cineva este ales ca șef al statului trebuie să demisioneze din orice formațiune politică. Dl. Iliescu a demisionat din Front, dar din P.C.R. nu a demisionat! Poate și-o fi ars carnetul de partid, dar nu este de-ajuns. Trebuie o declarație publică și o ieșire din P.C.R. publică. În momentul de față, noi avem ca președinte un subordonat al domnului Verdeț. Nu, nu rîde Dorine, juridic vorbind, acesta este adevărul Cîtă vreme P.C.R.-ul n-a fost dizolvat, asta este situația. Și P.C.R.-ul nu poate dispărea decît dacă este dizolvat printr-un act juridic.

— Bun, dar s-a renunțat la Referendumul în urma căruia se putea dizolva.

—Dacă s-a renunțat la Referendum, înseamnă că P.C.R.-ul există! Și o serie de organizații de bază, din care cîteva de la Iași, cîteva din București, s-au strîns, oamenii au declarat autodizolvarea și au dispărut din P.C.R., dar nu au putut dizolva P.C.R.-ul întrucît el nu poate să se dizolve decît printr-un congres. Acest congres n-a avut loc, deci P.C.R. există. De altfel, el a fost ilegal reînființat de Ilie Verdeț, în martie, pe poziția 52, pentru că nu poți să reînființezi un partid, cîtă vreme cel vechi, din care ai făcut parte, există. Verdeț, acum, face parte din două partide comuniste.

— Se pare că, la noi, este posibil orice, mai dihai ca înainte.

— După cum vezi. O serie de acuze ale opoziției față de partidul de guvernămînt n-au fost luat în considerație, deși în orice țară civilizată ar fi dus la un scandal enorm. Dan Iosif a fost acuzat de a fi împușcat 15 oameni, Vasile Moiș a fost criminal și se găsește în Parlament, Gelu Voican este deținut de drept comun și atîtea altele care nu au nici o urmare. Se știe că Ceaușescu nu accepta procesele politice și le transforma, pe toate, în procese economice sau în procese penale. Ei, atunci trebuie să ceri rejudecarea cazului și abia după ce obții decizia de nevinovăție, abia după aceea intri în politică. Este un principiu foarte bun al Vestului că un om politic trebuie să fie *măcar* nepătat. În felul ăsta *putem avea surprize ca mîine să avem în fruntea statului un criminal.* Or, eu nici măcar acum nu sînt convins de contrariu, nu sînt convins. *Nu afirm că avem pe cineva, în frunte, criminal, dar nu sînt convins de contrariu.* Și iată că în fața acestei serii de acuzații nu există răspuns, ca și cum nici nu s-ar fi întîmplat.

■ Exportul de inteligență duce la o scădere a capacității de autoapărare... civilă ■

— Întrebări la care nu s-a răspuns, încă!

— Avem de-a face, probabil, cu extratereștii care nu înțeleg limba română.

— Florine, pentru că tot ești atît de vehement, comentează, te rog, alegerea lui Lech Walessa, în Polonia.

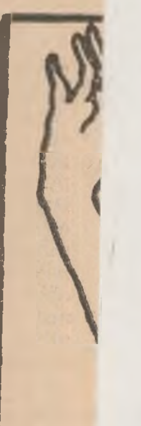
— Pornind de la Caragiale, de la cunoscutul caz al lui Coriolan Drăgănescu, liderul studențesc, urcat pe statua lui Mihai Viteazul și care devine, mai tîrziu, șef al Poliției, am să spun că există, în decursul timpului, o serie de personalități care sînt extraordinare în opoziție. Sînt aceia care izbutesc să strîngă oamenii, mulțimile, care izbutesc să le conducă, să le dirijeze, să le dea o direcție, să le dea un sentiment, cum să spun, o solidaritate. Aceștia sînt liderii ai străzii, ai opoziției. În clipa în care însă un astfel de lider trebuie să intre în politică și să treacă la construcție, s-ar putea dovedi că el nu este la fel de bun. Părerea mea este că Walessa este un astfel de lider și ultimele lui declarații sînt, din punct de vedere politic, erori. El a bătut toba pe o *anumită coardă populistă* și a vorbit foarte urît despre foștii săi colegi intelectuali care l-au sprijinit, l-au ajutat și i-au dat baza intelectuală.

— Da, Walessa a uitat destul de repede că fără intelectuali nu ar fi avut niciodată aura pe care o are acum și pe care singur și-o dezumflă.

— Ca să fac o paranteză, o țară fără intelectuali este o țară condamnată. De aceea Vestul și America acceptă atît de multe creiere să imigreze. Exportul de inteligență,

dar nu sub
ci sub forn
invenție sa
important.
pentru Ron
teligenței e
va duce, în
dere a ca
nu militar
rală. econo
— Autoa
— Da, a
— Dacă
telectuali c
în Românic
colului s
mult mai...
— Asta
lideri de op
— Nu, n
desc, ci la
dă, la oam
acolo sau
port.

— Da, d
că da. Spe
ca un moz
și diamant
tele mai
mocirlei.
care este
de cultur
Dumneze
lență și o
și strada,
o stradă
tu știi fo
mizerie și
intrarea î
să spun,
cirea. Și
sînt din
speriați, s
au sentim
mișcă bi
crede abs
te că foar
rității, spe
lară, în
crează ac
ciență, as
populație.
— Ast
curînd, u
du G. Țe
spunea c
și toate

reședinte
ḷonat al
ıi Verdeț

cu FLORIN IARU

portului uman,
nologie, idee,
este mult mai
olonia, ca și
st exod al in-
pt dramatic și
-înd, la o scă-
e autoapărare,
apărare cultu-
nciară.
ilă.
civilă !
-st exod de in-
este reperabil,
nivelul specta-
-la a devenit

că anumiți

estații mă aîn-
cotidiana stra-
re ne întîlnim
-ele de trans-

înțeles. Sigur
-ăzii se obține
o cernere. Ai
dar diaman-
întunecimea
-ul moderator
-n simț, omul
cu frica lui
-ea decît vio-
drept însă că
l de față, este
-t în iarnă și
la gradul de
-ire de la noi,
-ivalează, cum
și cu neferi-
asta, oamenii
sînt din nou
nou păcăliți,
ceva nu se
-dza asta pot
rerea mea es-
-ajați ai Secu-
-ihologie popu-
maselor, lu-
-te mare efi-
-or grupe de

Avea, de
-arte bun Ra-
vîntul", unde
-amite de tot
-tim de la o

vreme, sfîrșeala și lipsa de perspectivă sînt dorite și foarte bine calculate. Să nu mai participăm, să reacționăm ca o turmă, din nou, astea se doresc. Este foarte aproape o nouă victorie împotriva poporului.

■ Puterea acționează exact ca pe vremuri ■

— Îți spun și de ce sînt bine calculate. Pentru că, de fapt, toți acești lideri pe care-i avem acum sînt comuniști convinsi sau oameni de extremă stîngă (sau de o stîngă foarte ortodoxă). Și prin astfel de manevre ei nu fac decît să se reîntoarcă la vechile idei comuniste de economie etatizată, de conducere unică, de dispunere a adevărului, adică de comunism reformist.

— *Fac și ei ce știu, săracii. Numai ce știu. Este inutil să-i înveți.*

— Da. Deși experiența rusească dovedește că nu se poate, ei încearcă și ei să facă acest comunism reformist care, inevitabil, duce tot la prăbușirea comunismului. E greu de acceptat lucru ăsta de către ambițiosi.

— *Oboseala noastră, lipsa de orizont, neîncrederea, toate sînt, cum spuneam, mult dorite. De asta la Conferința Națională a Alianței Civice mi se pare că s-a luptat chiar cu aceste încete abdicări în fața guvernanților noștri care ne vor apatici, dezlînați, liniștiți.*

— Liniștiți da. De altfel, observă te rog ca puterea reacționează exact ca pe vremuri. Cum apar mișcările sindicale, studențești, apar mici cedări. Ceaușescu, în balcon, nu oferea altceva decît 100 de lei oamenilor sau 10 lei studenților. Acum ce-au făcut ? În mijlocul grevelor sutdențești au dat drumul pe piață la cîteva produse absolut necesare și au ieftinit transportul pentru studenți. Și e absurd cît de ușor se lasă oamenii păcăliți. Ei au mai mare încredere dacă stau la coadă acum decît peste o lună, două, trei, să cumpere ce poftesc.

— *Mi s-ar părea absolut rizibil dacă nu ar fi dureros și stupefiant, pentru mine, discursul politic. Mă gîndesc, în primul rînd, la discursurile lui Ion Iliescu și care seamănă din ce în ce mai bine cu cele ale lui Ceaușescu, din decembrie.*

— Firește, Ion Iliescu doar că nu se bîlbîie și nu mai dă din mînă. În spatele oricărui președinte se află scriitorii de discurs, ideologii, aparatul administrativ, consilierii. Din nefericire, acest președinte, după ce că este așa cum este, are niște consilieri de tot rahatul.

— *Au publicat lista cei de la „Expres", împreună cu academicele lor studii.*

— Sînt ceva îngrozitor. Ei nici nu-și pot închipui că se poate vorbi altfel populației. Președintele Ion Iliescu vorbește fără pic de căldură. Nu-i cer să fie patetic, dar în clipa în care a greșit, măcar dacă îți dai seama că ai greșit, n-o ții gaia — mațu timp de luni de zile; cere-ți, omule, scuze față de cei care au fost bătuți, cere-ți scuze față de nevinovații care au „plătit" în stradă, care au fost internați, închiși, interogați pe nedrept ! Cere-ți scuze față de populație, că românul știe să ierte ! Dar, exact ca și Ceaușescu, Iliescu nu poate face greșeli.

■ Noua nomenclatură s-a apucat de cumpărat Vile ■

— *Singura greșeală pe care și-a recunoscut-o a fost cea din 12 ianuarie.*

— Da, dar după aceea n-a mai vrut să mai greșească și într-adevăr, iată, nici nu mai greșește și, cum să spun, strînește tot mai mult oamenii împotriva lui. Și în afară de asta, nu poți vorbi la nesfîrșit de agenți, de destabilizări, de agenturi străine, de spioni, de trădători Lucrurile se văd cu ochiul limpede. Mai ales cei care vor, care intenționează să pornească pe cont propriu, în afaceri, într-o chestie sigură, sînt cei mai atacați. Noua nomenclatură s-a și apucat de cumpărat vile, s-a instalat fără nici un pic de rușine. Un pic de răbdare, pentru numele lui Dumnezeu ! Să cred eu că ei, deja, se consideră vulnerabili și pierduți, și că sînt convinși că vor pierde alegerile și vor să se îmbogățească cît mai repede ? Să-ți dau un exemplu: cine a vîndut caseta cu procesul lui Ceaușescu în Franța ?

— *Gelu Voican Voiculescu.*

— Și-a pus cineva întrebarea cîți bani a primit Gelu Voican Voiculescu pentru această casetă ? Te asigur că pentru un astfel de document se poate plăti pînă la 50 000 de dolari.

— *Păi, dacă jupîn Gelu și-a cumpărat, într-o singură zi, mobilă de 40 000 de lei, ce să te mai miri ? !*

— Asta este unul din cazuri. Dl. Petre Roman a încheiat o afacere. Se știe bine că pentru orice afacere se primește un comision. Or, un prim-ministru nu are voie să încheie o afacere, tocmai din cauza acestui comision. Ce să mai vorbim despre acel Marius Cîrciumaru ? !

— *Pucioasa ?*

— Da. Împotriva lui am scris din februarie, de cînd am văzut cum ia cuvîntul și cînd am aflat ce afaceri a făcut și ce escroc ordinar este. Acest om a înființat un partid care a obținut un procentaj foarte bun și care a sprijinit Frontul. Iată ce fel de oameni a avut F.S.N.-ul alături !

— *Este unul de la Iași, Victor Surdu, fost nomenclaturist local și care, printre altele, are pe conștiință (sau ar trebui să aibă) moartea unei bătrîne. Surdu este și el lider de partid satelit al F.S.N.-ului.*

— Nu numai atît, dar Victor Surdu, împreună cu alți cîțiva, au aranjat afacerea cu tutunul Depozitarea a 20 000 tone de tutun alterat în Balta Brăilei înseamnă o catastrofă ecologică. E posibil să nu se urmărească așa ceva ?

— *Pe Victor Surdu pînă și Ceausescu l-a demis. Se întîmplă un fenomen foarte ciudat: oamenii despre care și Ceausescu și-a dat seama că sînt canalii și i-a dat afară au fost acum, după decembrie '89, repuși în drepturi sau li s-au dat posturi mai mari, mai înalte, decît cele în care se dovediseră incompetenți.*

— Nu este singurul caz. Nenorocirea cu noi a fost că, imediat după Revoluție, în timp ce unii stăteau în stradă și se chinuiau pentru una, pentru alta, canaliile, șmecherii repede și-au înființat niște partide sau partidulețe, obținînd o serie de avantaje. Și cei mai mulți vor sfîrși rău, pentru că părerea mea este că dacă lucrurile se vor schimba — și să încercăm să insistăm pentru schimbare — toate aceste lucruri vor fi luate la rînd. Vinderea unei părți din teritoriul țării — cică e adevărat — acelei firme „Intermercato" pute din ce în ce mai mult. Pentru o vînzare la un asemenea preț este evident că cineva a fost „uns" extraordinar. Nu poți să dai aproape teriotoriul unui orășel mic, unde se vor face afaceri extraordinare și de unde populația românească va fi exclusă, fără să știi foarte bine că ai un spate asigurat și că poți s-o ștergi undeva unde să trăiești toată viața după aceea, în liniște. Sînt lucruri foarte grave și nimeni nu ia nici o măsură. Dar parcă astea sînt toate lucrurile care nedumeresc ? ! Nouă, tuturor, la televizor, ne-au fost arătați cei arestați, între 22 și 29 decembrie, legați de paturi, răniți, așa-zișii teroriști, mercenarii nu știu cui și iată acum nu mai găsim niciunul.

— *Ni i-au arătat doar atît cît a trebuit, cît a fost nevoie să ni se abată atenția de la dedesubturile puterii.*

— Sigur că da ! Dl. președinte Iliescu spune că nu știe despre cine era vorba, dar era acolo în studioul televiziunii cînd îi aduceau pe bandă rulantă.

— *Dar Ion Iliescu a fost primul care ne-a speriat cu teroriștii, părea, atunci, că știe foarte bine despre ce este vorba.*

— Dacă nu mă înșel, el, sau lîngă el, s-a pronunțat cum sînt sînt îmbrăcați, cum acționează și cum sînt antrenați. Și dintr-o dată, spui, după cîteva luni de zile, că nici tu, președinte, nu știi. Dar atunci cum de știai foarte bine că se pregătește o lovitură de stat în 13 iunie ? Va să zică, de ăia care trăgeau în tine nu știi nimic, iar pe ăia care strigau în stradă îi cunoșteai mai bine ! Măi, ce curios !

■ Mircea Cărtărescu s-a simțit înșelat în marea lui naivitate, în bunătatea sa ■

— *Florine, tu mai crezi că vom afla vreodată adevărul despre 13 — 15 iunie ?*

— Da, sigur că da, sînt absolut convins. Deja și eu lucrez, așa, ca ziarist și am izbutit să dau de un firicel.

— *Pe cont propriu ?*

— N-aveam încotro, va trebui s-o luăm pe cont propriu. Să-ți povestesc: e vorba de un individ care a acționat pe 13 iunie și care a fost prezent în trei locuri distincte ale Capitalei, îmbrăcat strident și cu un semn de recunoaștere, semn pe care nu pot să ți-l spun. Acest individ a acționat în zona Arhitecturii și a dat foc la unul din autobuze, împreună cu o gașcă, a atacat Ministerul de Interne, iar seara era prezent și la Televiziune într-un camion și conducea. Ei, după ce-l vezi în trei locuri — martori diferiți îl recunosc — începi să te îndoiești că cei care au tras de-acolo, din Minister, și-au ucis oamenii, au tras în cine trebuie.

— *Florine, începi să mă sperii, mă ia cu frig. Hai mai bine să te întreb despre „Lucifer". Mai apare, că eu nu am mai văzut-o?*

— Apare, apare. Probabil că nu se mai aduce la Iași, dar să știi că apare, în continuare.

— *Am văzut numai primele două numere care erau extrem de simpatice.*

— Și acuma sînt la fel de simpatice.

— *Dar de la „Contrapunct" de ce-ai plecat ?*

— Măi, mi-am dat seama că nu sînt un om de revistă.

— *Nici tu, nici Cărtărescu ?*

— Cărtărescu chiar mai puțin, mult mai puțin decît mine. Mircea e un om liniștit și cu ale lui, un om retras, care foarte rar face gesturi publice. A făcut o dată. În entuziasmul general de atunci, din ianuarie, a declarat că-i place Ion Iliescu, că-i place Petre Roman, că-i place Sergiu Celac, cu o naivitate pe care trebuie să o apreciem. Și după aceea, după foarte multă vreme, cu o decepție, cu mare amărăciune, după ce a participat și la „Piața Universității", și-a dat seama că a mizat greșit, că a fost înșelat. Și cînd și-a făcut „mea culpa" a făcut-o o dată și definitiv. Să știi că a avut mult de suferit din punct de vedere moral și, cum să spun, al moralului interior. Cărtărescu s-a simțit înșelat în marea lui naivitate și în bunătatea sa. El e un om foarte retras. De aia nu este acolo, la „Contrapunct". Iar eu nu sînt un om care să pot ține săptămînă de săptămînă. Am, într-o zi, tendința de a da bir cu fugiții, să mă duc undeva, să fug.

— *Dar la „Cenaclul de luni" cum reușeai să fii unul din stîlpii de rezistență ? Eu așa te țin minte, în acea perioadă.*

— E adevărat. Nu uita însă că întîlnirile erau o dată pe săptămînă, eram mai tînăr și mai sănătos.

București, 14 decembrie 1990

Remus RADINA

Testamentul din morgă (2)

Mi-am exprimat în numărul trecut nedumerirea în legătură cu puţinatatea mărturiilor asupra gulagului românesc. Alături de cărţile lui Paul Goma (Gherla, Patimile după Piteşti etc.) scrise cu un vădit talent literar, au mai apărut cîteva, fără veleităţi estetice: cartea lui Constantin Bacu asupra „fenomenului Piteşti", cea semnată de Virgil Ierunca, pe aceeaşi temă, mărturia lui Remus Radina, pe care o publicăm fragmentar în revista noastră. Toate aceste extrem de preţioase lucrări s-au tipărit mai întîi în străinătate. În anul care a trecut, editurile româneşti au scos o singură carte, care descrie universul carceral: cea a lui Teohar Mihadaş, intitulată Pe muntele Ebal. Mi se pare mult prea puţin, dureros de puţin. In Convorbiri literare am mai publicat părţi din cîteva mărturii. Mă refer la Calea robilor fragment dintr-o mărturie a lui Costin Merişca, autor trecut prin închisoarea Piteşti şi Brăţara de fier a lui Tudor Luchian-Tudora. M-am întrebat şi eu cu o expresie a lui Paul Goma: de ce tac bătrînii noştri? Nu am reuşit probabil să-mi dau un răspuns complet. M-am gîndit întîi la teamă, acea teamă care te marchează pentru întreaga viaţă după cinci-şase ani de temniţă. Motivul este cu toate acestea şubred, cum am arătat în numărul trecut al Convorbirilor... Dintr-o discuţie cu unul dintre foştii deţinuţi politici am înţeles că mulţi dintre cei care au străbătut aceste oaze ale mai răului dintr-un rău comunist generalizat doresc să uite coşmarul pe care l-au trăit. Este păcat! Alături de autorul Patimilor după Piteşti sunt de părere că toţi cei care au cunoscut „apocalipsa închisorilor" trebuie să lase o mărturie asupra acesteia. Aşteptăm pe adresa publicaţiei revistei noastre aceste mărturii. Atîta vreme cît încercăm să ne uităm trecutul, cîtă vreme tăcem asupra lui, acesta riscă să se repete, înmulţind numărul victimelor. (Valeriu GHERGHEL)

Motto: „Mai presus de orice: rămîi credincios ţie însuţi şi aşa precum ziua urmează nopţii, nu vei putea trăda pe nimeni". *(Shakespeare).*

Cu ochi de mort, cu faţa de mumie

Se apropia Crăciunul anului 1949. Pe lîngă programul de post şi rugăciuni, în ajun am cîntat şi colinde. Eu am prezentat şi căpriţa, care se termina cu următoarele versuri:

Domnu Fătu dacă vine
Suge sîngele din tine!

Fătu era un gardian foarte crud, ţigan din Jilava, care avea o expresie preferată: „Sug sîngele din tine!". Am avut mare noroc că Fătu nu a venit şi nici alţi gardieni. Sau poate gardianul care ne păzea, uitînd că e comunist, a ascultat şi el colindele şi nu a reclamat nimănui. Trebuie să precizez că în această perioadă se aplicau pedepse colective distrugătoare. Cu puţin timp înainte, într-o seara, pe secţia noastră s-au auzit ţipete de groază. Am aflat mai tîrziu ce se întîmplase. Oamenii dintr-o celulă au fost scoşi pe sală complet dezbrăcaţi (la Crăciun!) şi crunt bătuşi cu ciomegele. După bătaie, bieţii oameni au fost închişi într-o celulă neagră, unde au fost ţinuţi dezbrăcaţi toată noaptea. Nu am aflat care era vina lor. Mîncarea era foarte slabă, cea mai bună era considerată mîncarea de cartofi cu „intestine de pasăre". Uneori ne scoteau la aer, în ţarc. Plimbarea se făcea în cerc. exact ca în poezia lui Radu Gyr:

Din temniţa noastră, închisă-n milenii,
Ne-au scos în curtea hîdă, gardienii.
Cu ochii goi şi stinşi de suferinţă,
Ne învîrtim într-o circumferinţă.
Păşim absenţi, mecanice cadenţe.
Făcînd maneju — acestei penitenţe.
Reglementar, sub cerul ca o zdrenţă,
Păşim un' după altul, la distanţă.
Cu ochii goi şi stinşi de suferinţă,
Strigoi în uniformă pămîntie,
În geometria cercului tăceril,
Tăcem cum ne ordonă temnicerii.

Într-una din zile, pe cînd ne aflam în ţarc, am văzut la o fereastră de la secţia a doua un bărbat care desena în cer o cruce mare cît fereastra. Am atras discret atenţia colegilor.

O condamnare de cinci ani

Iniţial nu l-am înţeles, dar imediat ne-am dat seama ce vrea să spună: era condamnat la moarte! L-am privit atent şi i-am întîlnit privirea senină şi pătrunzătoare. Am aflat că era artist şi se numea Emilian. Împreună cu el mai erau condamnaţi la moarte doi ofiţeri superiori de cavalerie: Eliade şi Tetorian. În dimineaţa zilei de 13 Decembrie ne-am trezit în rafale de arme automate. Terciul ni s-a servit foarte tîrziu. Am aflat că atunci ar fi fost executaţi Emilian, Eliade şi Tetorian. Mi-au venit în minte cuvintele lui Jammes: „Eroismul este singurul înţeles al vieţii". Asistenţa medicală era numai pe hîrtie. Un deţinut politic din celula vecină se îmbolnăvise foarte rău. Gardianul a luat patru oameni din aceeaşi celulă, l-au pus pe bolnav pe o pătură şi l-au dus la infirmerie. Sanitarul Oprea, care era o fiară, cum i-a văzut, a pus mîna pe un ciomag şi a început să-i lovească cu furie pe cei ce transportaseră bolnavul. Aceştia au fugit înnebuniţi. Dar la cîteva zeci de metri şi-au adus aminte de bolnav. S-au oprit să se uite şi au rămas uimiţi: bolnavul fugea după ei de mînca pămîntul! Călăul Oprea îl vindecase cu ciomagul! Într-o zi gardianul ne-a anunţat că sîntem obligaţi ca pe viitor să spunem „să trăiţi!" gardienilor care vin la numărătoare. Ne aştepta deci o nouă umilinţă! Majoritatea considera că trebuie sa ne supunem, altfel vom fi torturaţi. Eu am susţinut că nu este normal să spunem „să trăiţi!" torţionarilor noştri, cum face generalul Mociulski. După lungi discuţii, bietul Eugen Haţeganu a găsit o soluţie: va spune numai el „să trăiţi!", totdeauna, pentru a-i salva pe ceilalţi de la umilinţă. Aşa s-a procedat întotdeauna în celula noastră. În perioada cît am stat în celula 13, nu au existat delatori printre noi. Oamenii rămîneau credincioşi lor înşişi. Termenul consacrat în închisori pentru denunţător era cel de „turnător", termen intrat în dicţionar şi devenit odios pentru întregul popor român. La mijlocul lunii Martie 1950, mi s-a spus să-mi fac bagajul. M-am despărţit cu emoţie şi cu tristeţe de aceşti fraţi de suferinţă, care făcuseră din celula 13 o adevărată sală de cursuri. Profesorii de aici ajunseseră la concluzia că valoarea umană trebuie căutată în însuşirile morale ale individului. Aceeaşi afirmaţie o voi auzi din gura a sute de elite intelectuale, în închisorile pe unde mă va duce soarta. De la Jilava am fost transferat la închisoarea Uranus şi judecat de Tribunalul militar Bucureşti. La proces am fost obligat să pun lacăt la gură, din cauza familiei mele, care a plîns tot timpul.

Am primit o condamnare de cinci anii.

CAPITOLUL 7

Motto: „Noi şi înspăimîntătoare filosofii au apărut în lume, ca să înţelegem ce înseamnează în termeni de sînge, de ferocitate, credinţa că statul e totul, iar individul, nimic". *(P.P. Negulescu)*

Dacă te prinde Maromet, te omoară

După cîteva zile, am fost transferat din nou la Jilava, dar acum în celula 6 de la reduit. Această celulă avea forma unui tunel, cu o singură fereastră. De-a lungul pereţilor se montaseră priciuri, pe două nivele. În această celulă zăceam două sute de oameni, aşa de înghesuiţi că nu ne puteam întoarce de pe o parte pe cealaltă şi că eram în permanenţă uzi de transpiraţie. Mulţi dormeau pe beton, chiar şi sub pat, pînă lîngă hîrdăul cu fecale, la care se putea ajunge cu mare greutate. Cine privea din curte fereastra celulei noastre, vedea că din interior iese un abur permanent, ca dintr-o baie. Într-una din zile, am fost scos la amenajarea terenului din prima curte. Cel care ne dirija munca era generalul Mociulski. Voiam să comunic cu prietenii de la celula 13, dar generalul Mociulski mi-a strigat:

— Nu încerca nimic, că dacă te prinde Maromet, te omoară în bătaie!

Intervenţia lui Mociulski m-a revoltat şi i-am răspuns:

— Domnule general, de ce sînteţi aşa de fricos? Este dureros că trebuie să vă vorbească astfel un fost ofiţer. Lumea ştie că spuneţi „să trăiţi!" gardienilor şi se vorbeşte că aţi făcut mult rău foştilor dumneavoastră camarazi.

Generalul Mociulski mi-a replicat:

— Lumea poate vorbi orice, dar eu îţi spun că nu am făcut rău camarazilor mei, ci i-am salvat pe mulţi. Aceasta se va vedea cîndva!

Se apropiau sfintele Paşti. Era Vinerea Mare. Niciodată această zi de imens doliu nu-mi păruse atît de tristă... În ziua de Paşti am fost scoşi la săpături de pămînt, pentru construirea unui drum. Deşi eram toţi slăbiţi, am lucrat peste puteri, sub ciomegele lui Maromet şi ale gardienilor săi. La începutul lunii Mai, doi Jugoslavi, dintre care unul se numea Obradovici, au evadat din celula noastră. Cum a aflat vestea, Maromet şi-a luat toţi gardienii şi i-a înşirat în curte, pe două rînduri, faţă în faţă, cu nişte ciomege solide în mîini. Apoi ne-a obligat să ieşim afară la numărătoare, trecînd printre cele două rînduri de gardieni. Loviturile cădeau ca ploaia în capul şi spatele nostru, iar numărătoarea s-a făcut de vreo zece ori. După ce ne-au bătut bine, ne-au închis fereastra şi uşa. După aproximativ două ore, cei de la nivelul superior am început să ne sufocăm. Am gîndit să cobor sub pat, unde aerul mai avea ceva oxigen. Dar mi-am zis că este o laşitate să fac aceasta! Trebuie să stau la nivelul superior, chiar dacă-mi voi pierde conştiinţa! Peste puţin timp, au venit hîrdaiele cu mîncare fierbinte. Aceasta ne-a îngrozit. Un călugăr, Dobre, ne-a propus să refuzăm mîncarea. Propunerea lui era de un curaj excepţional, dacă Maromet ar fi aflat aceasta l-ar fi omorît. Era iar un moment de cumpănă. Fiindcă nimeni nu mai spunea nimic, am sărit de la locul meu şi am propus să scoatem hîrdaiele afară. Toată lumea a fost de acord. Dar unul dintre colegi şi-a pierdut cunoştinţa, din cauza lipsei de aer, iar altul a făcut o criză de epilepsie. Am bătut la uşă şi am cerut să se scoată hîrdaiele cu mîncare afară. În faţa hotărîrii noastre, gardienii au luat hîrdaiele şi în scurt timp au deschis geamul.

Cîinele roşu

La cîteva zile a venit la Jilava colonelul Constantinescu, din Direcţia penitenciarelor, să ne trieze pentru trimitere la canalul Dunăre-Marea Neagră. Am ajuns în faţa comisiei. Sanitarul Oprea insista să nu fiu trimis la canal, că sînt prea slăbit, dar Constantinescu a decis să merg la canal. Dacă aş fi fost respins, m-ar fi trimis la faimoasa închisoare Piteşti, unde se făcea „reeducarea" studenţilor. La această închisoare trebuia să alegi fie moartea trupului, fie moartea sufletului. Nu exista o altă posibilitate. Imediat după plecarea colonelului Constantinescu, cei care trebuia să mergem la canal am fost îmbarcaţi în dube speciale pe calea ferată. Drumul a fost un calvar. Era o aglomeraţie de nedescris, transpiram tot timpul şi ne sufocam din cauza lipsei de aer. Singura înlesnire o constituia un scaun de W.C. montat în vagon. 9m ajuns la lagărul de muncă „Poarta albă", unde am fost încadraţi în brigada a 28-a, brigadier fiind un vestit infractor de drept comun, Bănică. Acesta, auzind că am fost ofiţer, se lăuda în faţa mea că a făcut culcări nenumărate cu generalul Paul Teodorescu, fost aghiotant regal, şi cu colonelul de cavalerie Vladimir Constantinescu. După cîteva zile, am fost transferat la lagărul de muncă „Cernavodă". Cînd mă aflam aici, au sosit două brigăzi de studenţi „reeducaţi", de la închisoarea Piteşti, care peste puţin timp vor deveni faimoasele brigăzi 13 şi 14, la lagărul de muncă „Peninsula". Printre ei aveam şi un cunoscut, Ion Stancu, originar din judeţul Romanaţi, fost student la Facultatea de medicină din Cluj. Acesta locuise la aceeaşi gazdă cu mine, pe strada Calomfirescu din Craiova, în anul şcolar 1937—1938, după care plecase la Liceul militar „Mihai Viteazu", din Tîrgu Mureş. Am discutat cu el deschis, criticînd nedreptăţile strigătoare la cer comise de noul regim, fără să ştiu că Stancu se „reeducase" la Piteşti şi devenise un periculos turnător. În scurt timp, am fost transferaţi toţi la „Peninsula", un lagăr de muncă din apropiere de Mamaia, unde se aflau deţinuţii politici cu pedepse de la cinci la zece ani. Perioada canalului a fost una dintre cele mai negre din viaţa mea. Parcă însuşi numele comunei Valea Neagră, lîngă care se afla lagărul Peninsula, era predestinat. Am fost încadrat în brigada lui Marinovici, supranumit „cîinele roşu", şi lucram la săpături de pămînt lîngă Mamaia. Munca la pămînt era distrugătoare, mulţi au murit făcînd eforturi supraomeneşti să-şi îndeplinească o normă imposibil de realizat.

---

dar spune şi tu

în van se încearcă să mi se demonstreze că exist
că nu e nici pe departe vorba de un exil în real
că viaţa nu e nicidecum urmarea unei izgoniri
că de fapt trăiesc
nici vorbă de ispăşire
nici vorbă de privaţiune

ca şi cum n-aş simţi memoria stringîndu-mă ca o cătuşă
ca şi cum n-aş primi fiecare dimineaţă ca pe un sup'
ca şi cum n-aş vedea că pe cer i se dă drumul soar.
şi se face uz de lumina lui ca de un instrument de
prin care mi se impune să văd
prin care mi se impune să recunosc
că lumea continuă să funcţioneze chiar deconectată
de la iubirea noastră — o priză stricată de altfel

dar spune şi tu
cum poate fi adevărat aşa ceva
nu-i aşa că-i o-nscenare
nu-i aşa că-i o-nscenare
eşti singura care poate depune mărturie..

Constantin SAVIN

Paul GOMA

În cerc (3)

Sala se umplu de tămîie.

— Sfiiin-teee Du-um-ne-eee... se auzi atunci glasul femeii care juca șah și, în afară de bărbatu-său, care se făcu parcă mai mic, toți cei aflați „jos", se răsuciră într-acolo. Parc-am fi la biserică... adăugă ea, ca un fel de scuză că le tulburase cu glasul ei, gîndurile.

Zeno gemu din adînc și se încovoie pe scăunel. Rămase așa o vreme, nemișcat, fără să respire. În două rînduri flăcările împinse de vînt îi linseră obrazul, chiar simțise, adăugat la mirosul de tămîie, mirosul genelor și al sprîncenelor pîrlite. Dar nu avea puterea să se ferească. Cu privirea împăienjenită și cu trupul adunat, concentrat în jurul sîmburelui, încerca, în gînd, să găsească și să copieze, să imite timbrul și înălțimea, pauzele dintre cuvinte și dintre silabe — ca să fie tot.

Sfiiin-te Dum-ne-ze-u-le ... dar nu, parcă altfel, mai altfel, sfiiiin-te-e Dum... și aici își întrerupse căutatul și scutura din cap, încercînd să-l alunge. Și izbuti. Și izbuti să se întoarcă la adăpost. Și uită numaidecît. Și chiar refuza să caute acele cuvinte prin care să prindă uitarea, alungarea. Cu întîrziere de cîteva clipe memoria îi sună în ureche și în măruntaie glasul de adineauri al femeii, de parcă ar fi fost înregistrat și abia acum reprodus. Și îl ajută să scape și încă înainte de a se isprăvi eliberarea, îl apucă greața, scîrba de sine și de toate și de aici nesiguranța rontăitoare: a scăpat, ori s-a încurcat mai rău, s-a împotmolit și mai adînc?

Cînd se isprăvi, oftă prelung. Se simțea stors. Întinse o mînă tremurătoare înspre pahar și beau, colgîltîind, cu dinții zăngănind pe buza paharului, vărsînd pe piept un sfert sau poate jumătate. Ca în filmele în care ni se prezintă un om foarte însetat... constată el. Ca un actor care în viață n-a fost niciodată însetat și nici n-a văzut pe vreun alt însetat bînd și chiar dacă l-a văzut, setea i-a rămas străină și poate că nici cînd va fi cu adevărat însetat, fiindcă el a jucat roluri de însetați și le-a jucat prost, iar în viața privată tot actor e, n-are importanță că prost...

Votca fusese apoasă și călîie. Și amară. totdeauna, după, e așa. Și votca și apa și vinul. Fiindcă se întîmpla ceva și cu papilele acelea ale limbii și cu celulele gîtlejului și cu smalțul dinților și cu tot. Limba îngroșată, mușchii storși și scurși, covîrșit de tristețe, dacă cineva i-ar arde acum acum două labe, n-ar fi în stare nici să gîndească la faptul că cineva i-a ars două labe și, daca i-a ars, de ce i-a ars. Și, totuși, ar fi ieșit afară, în viscol, să se răcorească, să se curețe cu zăpadă și cu vînt. Își îndrepta cu grijă spinarea și se trase cu tot cu taburet mai la o parte din calea flăcărilor. Și cu fața către Damiana. Îi privi îndelung spatele, părul, umerii, apoi șoldurile, tălpile bocancilor de sub bancă, apoi din nou șoldurile.

Nu se poate, nu se poate... nega el și numaidecît începu să zîmbească, amuzat și bucuros că, deși spusese că nu se poate, habar n-are ce anume nu se poate, adică știe, dar nu acum și aici, știe acolo, jos, și n-are nici un chef să scoată la iveală și să știe, la lumina zilei, ceea ce acum nu i-ar face decît rău. Nu se poate, nu se poate... repeta el, negînd, alungînd și mai departe, împingînd și mai în adînc acel ceva de care nu avea nevoie.

Ea era... se instală el cu nădejde pe drumul paralel. Glasul ei miroase ori are culoarea miinilor mamei, în timpul bolilor copilăriei — bine-nțeles că miinile mamei n-au avut, nu avuseseră niciodată vreo culoare, de bolile copilăriei nu-și amintește poate că nici nu le-a avut și chiar de le-ar fi avut, iar acum și-ar fi adus aminte de ele, bolile nu s-ar fi putut lega de miinile mamei, pentru simplul motiv că mama lui murise, născîndu-l pe el. Asta-i ca și cum mi-aș revendica, de pildă: „Într-o prea frumoasă dimineață de primăvară din anul 183...", sau „Încearcă să îți imaginezi că îmi ard palmele să îți administrez o corecție." sau „De ce ai dat drumul la veveriță? Cine ți-a dat voie să faci asta, să dai drumul la veveriță?"... Doamne, dacă aș ști să scriu precum știu să nu scriu, vreau să spun dacă aș fi în stare să fac ceva tot atît de bine precum știu să nu-l fac, adică precum știu ce și cum nu trebuie să fac... așa-cumva, știu eu foarte bine ce-am vrut să spun și mai du-te-n paștele mă-ti!

Damiana îi veni în ajutor, cu glasul ei subțire și tremurat:

— Sfiiin-te Du-um-ne-e-zeee-uuulece...

Alaci bîzîi ceva pe deasupra tablei de șah. Nevastă-sa ridică din umeri, schiță o împotrivire care însă alunecă și se făcu acceptare și poate bucurie a acceptării.

Dar Zeno fusese pornit din nou, de astă dată bine. Fiindcă: tămîia; fiindcă tămîia împletită cu încercarea de cîntare a Damianei era legată, ciudat, nu de biserică, nu neapărat și direct de biserică, de biserică, în general, de slujbă, de întreaga slujbă, ci numai de „Sfinte Dumnezeule". Și abia prin „Sfinte Dumnezeule" se poate pătrunde:

Bisericile de țară, numai de țară și din Ardeal și mai ales din sudul Ardealului, bărbați crestați de brici și femei cu busuioc și fete cu păr lins și piele frăgezită pînă la rană de spălatul cu leșie și cu săpun de rufe, a leșie adiind și iile lor, dar și a fier de călcat și, desigur a calapăr (nu a fier de călcat, ci a cărbunii din fierul de călcat), astea-s fetele mari, cu neastîmpărul lor reprimat, cu neastîmpărul lor de duminică dimineața și copiii fugărindu-se printre picioarele celor mari și ajungînd adeseori pînă în preajma altarului (spre indignarea mîndră a părinților și acolo, dintr-o dată deschizîndu-li-se cîmpul, dau cu ochii de ceea ce dau și se trag îndărăt, numai intimidați, ori de-a dreptul înspăimîntați, ori jucîndu-le pe amîndouă, cum au văzut și la alții că fac, ori cum simt ei că ar trebui să se facă și căutînd orbește și scîncind fusta în fața căminului, pe un scăunel cu trei picioare, ședea ca de obicei, în aceste din urmă zile, Zeno Duca. Fuma țigară de la țigară și-și sorbea votca și azvîrlea peste jăratic rășina dintr-o pungă din caleafară de foșnitoare.

În colivia barului, Herr Walter răsfoia Faust-ul. Răsfoia nu e cuvîntul potrivit, întrucît mișcarea pe care o făcea bătrînul pentru a întoarce filele nu se deosebea prin nimic de cea pe care ar fi făcut-o dacă, de pildă, ar fi răsturnat, spre stînga niște foi de placaj ori de tablă. Uriașul tom, imprimat pe la începutul secolului trecut, pe undeva, pe la Lipsca, pe hîrtie groasă și gălbuie și lucitoare și sfărmicioasă, cu litera mașcată, cu vignete și inițiale înflorate, legată în piele de vițel și ferecată cu plăci de aramă aurită însemna pentru Walter mai mult decît o lectură plăcută și utilă (pentru că de la marele Goethe și totdeauna ce învățase și din Biblie...) Înainte de a-l așeza pe tejghea, cabanierul îndeplinise un adevărat ritual: ștersese bine-bine zincul întîi cu o cîrpă umedă, apoi cu alte două, uscate, după aceea întinsese, împăturita o față de masă din plastic, peste fața de masă așternuse cîteva ziare curate, iar deasupra ziarelor o foaie de carton. Și abia peste carton depusese cu grijă și efort, cartea. Pîlpîia și becul de deasupra barului (mai bine era cu motorul nost', cam păcănea el, dar nu făcea figuri, or pus și ăștia stîlpii ca dracu, și-or întins sîrma ca vai de lume și n-or avut grijă să curețe crăcile din jur... că clipeala asta-i de la crăcile de se lovesc de sîrmă, să nu-mi spuie ei mie...), așa ca-l stinsese și aprinsese o lampă de noptieră, din cele care nu se mai fac azi, cu gîtul retezat și balonul vopsit pe jumătate în roșu. Ca să nu pice petrol peste carte, învelise piciorul lămpii într-o basma femeiască, fixînd-o sub rezervor cu un inel de elastic. Înainte de a se așeza la citit, cabanierul aranjase la îndemînă sticlele cu băuturi din care i s-ar fi cerut, un pachet de Snagov pentru Damiana și un baton de ciocolată cu alune pentru Iosub.

Ținea lampa cu mîna stîngă, cu arătorul dreptei urmărind rîndurile, iar cînd voia să treacă la pagina următoare,, o așeză alături, între pahare goale,, aranjate anume, de sprijin, se ridica de pe scaun și, astfel, din picioare, apuca fila cu amîndouă mîinile și o răsturna spre stînga, după care, gemînd de osteneală plăcută și cu fruntea îmbrobonată, se așeză la loc,, potrivindu-și îndelung taburetul înalt și cu stinghii de rezemat picioarele, își lua lămpița și o apropia de text ca pe o lupă.

Numai că azi, nu izbutea să se scufunde în lectură. Dinspre șahiști răzbătea zbîrnîitul enervant al lui Alaci și ș-urile Damianei, șuierătoare și dulci. Dar tot enervante, fiindcă nu-l lăsau să-și vadă de *Faust*-ul lui.

Iar o-njură, constată el. O-njura toată ziua, ca un țigan o-njura. Măcar de-ar fi curvă, de să zici că ăsta-i motivul. Ce face, de-o-njură-ntr-una? Ce, ea-i de vină că-i muiere faină și trag bărbații la ea ca la miere? Așa-s unele muieri, de te sug ca magnetul. Nu te cheamă, nu te iau de mînă, nu-ți fac semne, dar parcă-s magnet. De ești bărbat ca lumea, cu părechea ta, nu te poți încontra, musai să... Ea nici nu-și dă seama că ce-i cu ea, că ce putere are ea. Ori știe, dar nu se gîndește la asta, adică nu vrea să-i atragă la ea, spețial. Nu-i curvă, de să zici, că uite-s, două săptămîni și patru zile de cînd or urcat și nu poate zice nimenea nimic de ea. Și nici nu se uită la bărbați mai așa, de să zici că n-ar zice ba... Și el o-njură ca un țigan...

Alalantu, ăl cu piele, scrie... Știe-l Dumnezeu ce tot scrie, colo, pe caiet. De-ale lui, de la raion. Procese-verbale, ori de-alea cu cotizații, ori vreun raport: că ăla o zis, că ăla o făcut, că ăla o gîndit, că ăla n-o vrut să ce știu eu ce... Că ăștia nu-s zdraveni, far' dacă te scrie, colo la caiet, să te puie bine. Toa-a-tă vreme mîzgîlește. Oar' să nu fie ceva cu raionul? Că scrie ce scrie și după aia-l agață pe astă, pe Duca. Ásta da, ăsta-i scriitor veritabil, spune de el și-n ziare, zice lumea că l-or dat și la televizor, l-or pus și-n cărțile de școală, să-l învețe copiii. Da' poate că și Iosub e scritor, ce știi de unde sare iepurele! Ori numai încearca să fie și de-aia-l tot întreabă pe Duca. Adică dacă i-o ieșit bine. Numai că Duca nu-i prea bucuros, cam fuge de Iosub. Și, de nu fuge cu adevărat, că n-are unde, cînd îl vede că se apropie, se strîmba de parc-ar mînca mere pădurețe. Ceva-ceva nu-i convine lui Duca: ori că Iosub scrie prostii, că n-are talent și fără de talent degeaba te zdrobești cu scrisul, ori că...

Ajuns aici, Herr Walter simții că-i lipsește aerul, de parcă drept sub picioarele lui s-ar fi căscat o prăpastie. Îi trecu numaidecît, dar simți nevoia să se aplece sub tejghea și să mai tragă un gît din vinarsul lui Jancsy. Băutura îi arse gura, plăcut dar fără să-l liniștească de tot. Avea senzația, aproape siguranta, că cineva sau ceva îl pîndeste, că în curînd are să. Întoarse capul brusc, dar nu surprinse în spate pe nimeni pîndindu-l ori pregătindu-se să-l.

Asta nu-i bine,nu-i de loc bine, gîndi el cu glas șoptit, aproape văicăreț, gata să-și continule jelania față de cine-o fi: că-i bătrîn, că-i vădăoi, că-l dor oasele de reumatism, că pustietatea asta, Drept. cabana mai mult de o zi nu rămîne făr-de clienți, dar parcă ce poți tu grăi cu clienții care vin aici la distracție, să se deconecteze, cum se zice,nu să aibă grija ta.

Curtea interioară

„Există o luntre goală ce, seara,
coboară pe negrul canal."

Trakl

Ea răsărea încet ca răsărirea de lună,
Lună întunecată, lună brună.
Aș fi alergat, și aș fi nins, și-aș fi apus —
Miini și picioare în somn greu îmi plecară.
Trup reavăn și cu brumă a stelelor de sus,
Ca un pămînt mustind în primăvară
Încet răsărea, răsărire de lună.
M-am rugat s-apun, în vise să fiu dus,
Și m-am rugat s-apună.

În liniștea curții interioare
Întunericul foșni cu nevăzutu-i val
Împins pe țărm de-a lunii respirare;
Părul ei negru absorbise noaptea
Ca într-un abur mineral.
Stam nemișcați, goliți de gînd
În noaptea fără vînt și grea de stele.
Se auzea fosforescentul fluviu
Deasupră-ne curgînd,
Și ruptă-n lucruri, lung, surpare de caseadă,
Departe, sub curtea interioară,
Topită în adîncul auzului zăpadă;
Am văzut pătratul de ziduri cum coboară
Pe fluviul înstelat, tăcută, grea epavă,
Iar luna tăioasă, cu rază subțire
Pe chipuri ne puse paloare polară
Prinzînd pe umăr bezna s-o resfire...

Stam singuri, desbrăcați de singurătate,
Cu frigul nostru luminos sub luminosul vînt,
Îmbrățișați și despărțiți de toate
În vuiet timpului curgînd.

Sebastian DRAGU

Privitor ca la teatru

Cum nu pot, de felul meu, să mă implic, dar nici n-aş vrea să cad în vreo nevroză, încerc uneori să privesc gesticulaţia accentuată a presei noastre ca pe un spectacol, mai mult sau mai puţin (in)confortabil. Un spectacol viu, colorat, captivant sau, dimpotrivă, cenuşiu, plicticos, împotmolit în stîngăcii şi etalînd cabotinisme în plin exerciţiu al impudorii. Dar şi marcat de tensiuni îndeosebi negative, urmărind, cu gînd hain, efectul de scandal, cînd nu de-a dreptul (sau de-a... stînga) acţiunea timorantă asupra psihologiei labile, imature a spectatorului (cititorului) dezorientat.

Chit că transparenţa e îndoielnică, se pot ghici, la o lectură cît de cît atentă, anumite strategii, nu din cale-afară de inocente, o febră a interesului necurat şi a voinţei de putere. Dialogul aduce, nu rareori, cu o gîlceavă, vanitatea unora, suspiciunea altora, obstrucţionînd comunicarea. Grupaţi în tabere făţiş potrivnice, protagoniştii îşi compun o partitură de tip monologic, dar în care, parcă-parcă, reacţia emoţională începe să facă loc argumentaţiei chibzuite.

Momentul înseninării, totuşi, încă nu se presimte. Normal, situaţia fiind de aşa natură. Dacă vacarmul s-a mai limpezit, confruntările nu au depăşit cu mult faza acută. Doar că s-au modulat, s-au mai nuanţat, cîştigînd în subtilitate. Poziţiile combatanţilor rămîn, în răspărul oricărui consens, ireconciliabile, ceea ce nu se poate să nu ducă la excese. Mai ales că, dincolo de apelurile mai degrabă retorice la calm şi înţelegere, intoleranţa, vede oricine, face legea în scrisul nostru gazetăresc. Dată fiind miza ieşită din comun, vitală, probabil că nici nu se putea altfel. Regula jocului nu prevede, în nici un caz, scorul egal, aşa încît se înţelege că discordia este în elementul ei. Pentru cît timp, şi unui clarvăzător i-ar fi greu să anticipeze.

Etica magna, o nostalgie şi, pentru cugetul încărcat al unora, o fantasmă sîcîitoare. Balanţa dintre adevăr şi neadevăr s-a înţepenit într-un suspect dezechilibru. Adevărul, oricum greu de descifrat, căci prestidigitatori versaţi s-au grăbit să-l încîlcească, sperie pesemne şi, profitînd de această descumpănire, se insinuează îndată, uzurpatoare, nemernică, dar plină de false, primejdioase seducţii, minciuna. Acesta-i „jocul" şi, după cum decurg ostilităţile şi după cît de ascuţit, de vehement se aud unele voci, în larma unde persistă delirul şi se înfoaie impostura, nu e deloc un simplu joc.

Te mai poţi gîndi la o linişte a concordiei ? E multă exasperare, şi îndîrjire, şi ură în presa noastră surescitată. Se răsfaţă, ici şi colo, un conformism al nonconformismului, iese la iveală, cu o anume voluptate a exhibiţiei, un gust al patosului etic, dar, ocolind accentele stridente, trecînd peste impetuozitatea ostentaţiei şi printre şerpuirile atîtor mistificări, descoperim acele energii maligne care întreţin starea prelungit conflictuală. O ureche exersată poate percepe rumorile unor alarme care n-au cum să ne lase indiferenţi.

Cît despre discursul gazetăresc, din ce în ce mai rar îţi supără auzul clămpănitul limbii de lemn. Alt timbru sau măcar alte frazări, numai condeierii de prim-plan şi de plan secund sînt cam aceiaşi. Unii, lepădînd masca purtată pînă deunăzi, îşi dezvăluie în fine chipul lor adevărat. N-aş spune că-i avantajează. Alţii s-au machiat în grabă, dregîndu-şi glasul ca să fie mai persuasivi. D-ale carnavalului... Cîţiva au rămas aşa cum îi ştiam. Doar cu nişte riduri de îngrijorare. De întristare. De dezgust.

În tipologia pe care încercăm a o schiţa, dacă poltronul sau impertinentul dispun de un bun mecanism de adaptare, retractilul, anxios faţă de izbucnirile de agresivitate şi inhibat de strigătele din agora, se refugiază — spaţiu securizant — în iluzii false ori cade pradă unor rătăciri. E de la sine înţeles că violenţa îl crispează. Dar, condamnînd-o, el osîndeşte fără să-şi dea seama şi elanul pur care o va fi generat. Există, nu încape vorbă, şi o violenţă tulbure, imundă. De multe ori, astfel de manifestări nu fac decît să incite, să învrăjbească, să întreţină confuzia. De fapt, nici nu urmăresc altceva. Şi tot aşa, din ameninţare în acuză, duelurile nu mai contenesc. Să le numim polemici ?

Nu este, îndeobşte, o dispută de idei. Adversitatea, în marea răfuială care învolburează publicistica noastră, trădează nu o dată simţăminte de neascunsă duşmănie. Poţi căuta cu lumînarea, în încrucişarea de replici, inflexiunea gratuităţii. Ar fi de altfel, de la un punct încolo, o indecenţă. Altele sînt rigorile clipei acum. Duritate, fie !... Impulsivitate, e o chestiune de temperament. Dar cui serveşte duiumul de insulte şi calomnii ? Marea bălăcăreală...

În ziaristica interbelică au existat o serie întreagă de performeri ai invectivei fastuoase. Nu erau, cîtuşi de puţin, nişte caractere. Dar parcă nu puneau în grosolăniile lor atita zel şi atîta cîinoşenie. Trivialitatea, care astăzi ni se pare aproape pitorească, era, nimic de zis, mocirloasă şi colcăiau în ea germeni de infamie. Dar asta e o consolare ? Şi apoi, climatul era altul, divers, plurivalent. Frica putea fi alungată şi cu un hohot de rîs

Ce-ar fi, concetăţeni, să mai şi rîdem ? Aşa, ca un leac al bîţîielilor isterice, al acrelii şi aiurării, al pornirilor de fanatism. În noianul de foi debordînd de vehemenţă, mustind de frivolitate, învăscute în cenuşiu, o revistă ingenioasă cum este „Caţavencu" aduce un aer proaspăt. Hazul tinerilor care au irupt de sub mantaua lui Caragiale s-ar putea dovedi mai eficient decît maniera strepezită a încruntării continue. Totul este ca zeflemeaua, precum în urzicăturile lor, să aibă şi spirit şi adresă. Duhul ironiei se perverteşte atunci cînd emană, (im)pur şi simplu, dintr-o rea umoare, dintr-un bîzdîc sau din cine ştie ce păcătoşenii. Şi nici nu-ţi vine să te amuzi dacă ştrengăria, oricît s-ar răzgîia, rămîne o scălîmbăială de diletanţi.

Dacă grupuri, grupuri de juni publicişti se formează din mers (ca la „Opinia studenţească", „Expres", „Expres magazin", „Contrast"), dacă anumitor condeie (Stelian Tănase, Cornel Nistorescu, Radu Budeanu ş.a.) li se poate recunoaşte un plus de autoritate, diletantismul îşi face încă mendrele pe alocuri, şi nu doar în gazete periferice. Ar fi naiv să ne închipuim că pe mulţi din cei clonţoşi îi mînă în luptă vreun principiu. Agitaţia lor vine sau din spirit de răzbunare sau dintr-o subită febră a căpătuielii. Alţii, cam din aceeaşi dospeală, se războiesc non-stop, în serviciu comandat. Irascibili şi gălăgioşi, unora le place gîlceava. Există, apoi, în cele două fronturi publicistice (dar mai cu seamă în foile de tendinţă şi tendenţiozitate fesenistă), o stare de pîndă, care nu-i decît o prelungire a dosariadei, cu acel sîrg de a descoperi cît mai multe probe compromiţătoare, menite să-l reducă pe adversarul incomod la tăcere.

Dar nu se poate nega că în aerul încins al necurmatelor dispute se lansează, se impun şi nume care îşi găsesc în gazetăria politică o a doua vocaţie (un statut de vedetă şi-a cucerit Ion Cristoiu), dacă nu chiar vocaţia adevărată. Printre literaţi, ca să restrîngem discuţia, exaltarea, naivităţile, zaimful închipuirii perturbă disponibilităţile analitice, după cum livrescul stinghereşte priza la real. Cu atît mai reconfortante sînt echilibrul şi pătrunderea acelor critici care, abordînd o realitate înţesată de neclarităţi şi dedesubturi, nu se lasă amăgiţi de aparenţe (Nicolae Manolescu, la „România literară", Andrei Cornea, la „22", Alexandru Dobrescu, la „Convorbiri literare" — nu e, departe de mine asta, o reverenţă în faţa redactorului-şef). Pană acută, indiscutabil, au mulţi, însă nu toţi rezistă tentaţiei de a o învîrti în arabescuri. Anumiţi comentatori, tineri dar nu numai, se cam pierd în virtuozităţi şi sofisticări în care plăcerea jocului (cu cuvintele) contorsionează funambulesc ideea, scenariile pe care ei le imaginează devenind spre fantasmagoric. Ţesîndu-şi intervenţiile cu şiretenie, după metoda una pe faţă, una pe dos, cei dibaci, zigzagînd, zigzagînd, se plasează strategic într-un con al ambiguităţii.

Cum spuneam, destui, şi într-o tabără şi într-alta (dar mai ales într-una, bănuiţi care), încearcă, discret sau fără nici o fereală, cu oarecare jenă ori cinic pînă la necuviinţă, o schimbare la faţă. Cei care după decembrie ar fi avut motive să se teamă, pricepînd iute că nu-i nici o primejdie — ba, din contra !... — exhibă, într-o crescîndă aţiţare, un chip congestionat şi înrăit. Campaniile lor, turbulente şi perfide (*Anunţul* din „Adevărul" despre loviturile succesive puse la cale de opoziţie e un astfel de sinistru exemplu), sînt duse cu un simţ exersat al psihologiei, al instinctelor gregare. Nu degeaba „manipulare" e un concept la modă. Pentru un profesionist (era să scriu — profesenist...), treaba pare a fi o bagatelă.

Sub miasmele invectivei, ale calomniei, care zăpăcesc pe cei creduli, nu se întrevede doar grămăjoara de seminţe de scandal, ci „scînteiază" şi semnele unei voinţe amarnice de a supravieţui. De a huzuri. Şi nu oricum — aşa ca înainte, şi mai mult decît atît. Feri, Doamne !... Sau lasă-i să se mistuie în zădărnicia faptei lor. Pînă una, alta, energumenii, care ştiu ei ce ştiu, îşi găsesc *săptămînă* de *săptămînă* cîrduri, cîrduri de adepţi. Şi vociferanţi, şi arţăgoşi, cum să zic, turmateci. Cine-i paşte îi cunoaşte... Reflexele lor viciate îi mînă la cheremul oricărui gazetar fără scrupule. Riscul e mai serios decît s-ar crede, căci în presa noastră, între excesiv şi derizoriu, se cască o lacună de credibilitate. Or, dacă bună-credinţă nu e...

Iar literatura ?... După ce s-au împuţinat (epuizat ?) resursele — cam paupere — din sertar, textele în versuri sau în proză îşi recapătă treptat locul pe care l-au avut dintotdeauna. Însă „vocile" sînt răzleţe şi deocamdată, multe, fără un relief aparte. Dramaturgia, la *cenerentola*, îşi (re)înfiripă o prezenţă care nu pare să fi înfrînt complexul marginalizării. Un handicap îl constituie împrejurarea că „happening"-ul de zi cu zi împlineşte, într-o măsură, nevoia de spectacol. Se constată, cum era de aşteptat, o resuscitare a filelor de jurnal (din închisoare, în special), a memoriilor, a documentului subiectivităţii. În oglindă, insul confruntat cu sine însuşi, dar şi cu încercările la care vremurile îl supun. Unele pagini, prea rotunde, pot fi suspectate de contrafacere, în timp ce însemnările altora, lipsite de pulsul zvîcnit al reflecţiei, nu sînt decît banale şi uşor fanfaroane relatări. Oricum, ca să revenim la distribuţia „spectacolului" nostru, în jurnalistica pătimaşă a dramaticei scindări pe care o trăim, eseistul (implicit, criticul) are multe şanse să ţină piept comentatorului politic rutinat. Virtuţile unuia şi ale celuilalt pot fi întrunite, bineînţeles, şi de una, şi aceeaşi persoană.

Dacă, sub orizontul deloc abstract al moralei imediate, adevărul şi falsitatea îşi dispută un dificil, întortocheat pariu, în zona unor (im)ponderabile esenţe realul se ciocneşte şi se întrepătrunde cu ficţiunea. Cîndva, toate aceste reviste şi gazete pe care nu mai dovedim a le răsfoi vor fi parcurse cu luare-aminte, ca un preţios documentar, ca o indispensabilă arhivă. Însă ochiul deprins să lege fenomene (aparent) disparate într-un montaj perfectibil, într-o coerenţă ipotetică, îşi va putea îngădui să le perceapă şi ca pe nişte secvenţe dintr-un roman cu forţa de impact a autenticităţii. O autenticitate ştim noi cît de crebibilă?

Florin FAIFER

Capete de rînd

Ghipsomania

Întîlnindu-mă intr-o zi la Casa universitarilor cu poetul Dorin Spineanu, acesta m-a întrebat de ce nu-i dedic şi lui o „Ureche de cîrpă" la *Opinia studenţească*. Dacă tot scriu despre tot felul de lucruri şi întîmplări, mi-a spus poetul, de ce nu scriu şi despre urechea lui de ghips. Căci înainte de a pleca de la revista „Timpul" a avut un accident şi a trebuit să-şi pună urechea în cofraj. Nu l-am întrebat despre natura accidentului, după cum nu l-am întrebat nici din ce cauză a dat faliment revista „Timpul", la care a funcţionat ca redactor mai bine de jumătate de an, scriind articole de fond a căror lipsă mulţi o simt şi acum, i-am oferit în schimb un post de administrator la Teatrul de marionete, pe care cu atîta onoare îl conduc, asigurîndu-l că va strînge material suficient, după un an de zile de slujbă aici, ca să scrie o operă completă, atît în proză, cît şi în versuri. I-am vorbit despre maşinăria de sfori aflată deasupra scenei. L-am rugat să treacă pe la teatru ca să-i arăt acest mecanism bazat pe scripeţi electrici şi care poate produce sau înghiţi o cantitate imensă de sfori : i-am zis că am achiziţionat anul trecut o cant...ate imensă de sfoară, aşa că nu va duce lipsă de material în administraţia sa. Cu frînghia achiziţionată de mine acolo s-ar putea înconjura perimetrul Iaşului de trei ori şi ar mai rămîne încă un capăt de sfoară suficient de lung ca să înfăşori *Timpul* într-un balot strîns şi să-l arunci în Apa sîmbetei, pentru uitare. Cum însă poetul n-a dat curs invitaţiei mele, mă voi mărgini să-i dedic un „cap de rînd", că doar n-o fi şi asta un capăt de ţară. Şi cred că un cap de rînd cu urechea în ghips se potriveşte la fel de bine ca un cap de rînd cu urechea de cîrpă !

Închipuiţi-vă, domnilor, un tip slab, înalt, uşor gîrbovit, mergînd pe străzile Iaşilor : poetul Dorin Spineanu. Priviţi mai bine la urechea lui : e în cîrje. Nu veţi înţelege desigur cum un om poate avea o ureche în cîrje; imaginea e uşor delirantă, dar cît se poate de reală, după cum la fel de real este şi mecanismul de tras sfori situat deasupra scenei unui teatru. Există personaje-marionetă ; ele necesită să fie călăuzite de nişte aţe. Aţele de care atîrnă personajele în decor sînt prinse de două beţe puse-n cruce. De un băţ sînt conectate mîinile, de celălalt picioarele de cîrpă. Crucea se prinde cu ambele mîini, o înclini spre dreapta sau spre stînga, şi marionetele încep să joace în aer. Tehnica nu e chiar aşa de simplă, dar după un număr de exerciţii, încep să te descurci. Urechea în cîrje a lui Dorin Spineanu nu este rodul, după cum am mai spus, unei imaginaţii bolnave de autor de tablete suprarealiste, ci mai degrabă consecinţa liberalizării preţurilor la hîrtie pe piaţa naţională. Literele de plumb se scumpesc pe zi ce trece, pădurile dispar în tipografii, iar poeţii dau faliment. Patronii nu se joacă cu cuvintele, pentru ei nu există decît o singură lege : profitul. Cum profitul scade, salariaţii sînt trimişi pe drumuri. Şi, cred, nu e de mirare că printre primii şomeri care au apărut la noi după revoluţie sînt poeţii. Nimănui nu-i face plăcere să-i arăţi cu paiul condeiului bîrna din ochi. Nici guvernului, nici patronului de atelier literar. Şi trebuie să recunoaştem că poetul din Cătunul Păcurari era destul de spinos. Atunci nu ne mirăm că a avut un accident de ureche şi că a rămas pe străzi. De ce n-a ascultat de legea cererii şi a ofertei şi nu a „cotit" la timp ? Acum umblă prin oraş cu urechea înfăşurată în ziar.

Să nu vă speriaţi, domnilor, poetul nu cere nimic ! Nici bani, nici slujbă, nici altceva. Cum a avut puterea să supravieţuiască celor douăzeci de ani de epocă de aur, va avea, zic eu, în el destulă nebunie pentru a supravieţui încă multor „epoci" de aur şi ani lumină care vin.

Şi, apoi, soarta poeţilor e să umble pe străzi.

Nichita DANILOV

Proces verbal

SERAFIM ŞI AGATOCLU

În orice moment ne-am gîndi tot acolo am ajunge. Unde ? Nimeni nu poate să spună pentru că asta-i marea problemă ce ne frămîntă. De care parte a oglinzii.

Astfel, făcînd oarece legături cu cele întîmplate cu cîteva seri în urmă, Agatoclu realiză faptul că el era un simplu muritor, pe cînd Serafim era mai mult decît atît. Statura, vorba, gesticulaţia şi mai ales articulaţia îl diferenţiau de ceilalţi excelînd prin micimea lor. Agatoclu, la fel ca toţi. Lui Serafim îi plăcea să miroasă telefoanele, să bărbierească cu bricheta şi să facă dragoste pe antene de satelit. Ei nu semănau. Doar culegeau. La fel. Şi nici nu doreau să semene de vreme ce nu se cunoşteau şi nici nu se întîlniseră încă. Singurul lucru care-i leagă este numai faptul că se vorbeşte despre ei aici. Dacă am analiza pe rînd soarta fiecăruia, am vedea că nu-i leagă nimic.

Agatoclu era un băiet cu înfăţişare de bărbat. Adică era un bărbat fain da' mai cu reţineri. Reţineri de natură fiziologică. Agatoclu este de fapt femeie şi îl cheamă Agatocla. Nu ştiu cine îl chema da' o chema.

Serafim era un... nici asta nu ştiu ce era cînd nici nu semănă a nimic de vreme ce nu există.

Aşa că Agatoclu şi cu Serafim ne demonstrează încă o dată că putem vedea faţa nevăzută a lucrurilor din dosul oglinzii.

Codrin BURDUJA

Memoria capta

Spuneam într-un articol, pe la începutul acestui an dramatic, că a pune la lucru memoria colectivă e o trebuință inexorabilă pentru oricine, mai ales în momente de criză. Loc comun, desigur, prea comun pentru a mai insista asupră-i, și totuși sînt destule motive de popas în spațiul acestei teme. Fiindcă ne aflăm, iată, la finele întîiului crug calendaristic deschis de Revoluție, iar evenimentele produse între timp constituie un îndemn stăruitor la reflecție. În fond, observa istoricul Pierre Chaunu, toate marile crize sînt maladii ale memoriei. Oamenii uită ceea ce ar trebui să aibă mereu înainte, ca un *memento*, din experiența trecutului. Uită, prefac, deformează, distrug. Și fără seisme social-politice memoria colectivă transformă în mit, după cîteva generații, orice întîmplare mai de seamă. Trebuie să vină un specialist în științele umane pentru a-i decela și lămuri apoi sensul. Dar cînd au loc atîtea întîmplări ieșite din comun? Se destramă un mare imperiu sub ochii noștri, se regîndesc alianțe în căutarea unui nou echilibru geopolitic, se schimbă o lume. Procesul comunismului, spectaculos în această Europă a marilor experimente, însă angajînd oarecum planeta întreagă, e la ordinea zilei. Să ne bucurăm, dacă mai avem putere. Căci sfîrșitul acesta (sfîrșit de-ar fi!) e plin de melancolie. Milioane, zeci de milioane și-au pierdut viața în lagăre, temnițe, mizerie fără să-l poată măcar bănui, atît de teribil le-a fost destinul. Cum să ignori asemenea realități? Unii o fac, bucuroși că tăvălugul n-a trecut și peste ei sau că au scăpat relativ ieftin din tragicul angrenaj. Nietzsche știa ce spune fericindu-i pe „uitucii" care ajung să se acomodeze cu toate, inclusiv cu propriile prostii. Este însă uitarea un răspuns adecvat? Ce valoare poate avea un lucru dacă nu rămîne în memorie? A învăța din suferință (*Pathimata, mathimata*, spuneau cei vechi) e o regulă de conduită ce trebuie să îndemne la rememorare continuă. Arheologia memoriei este o trebuință de echilibru la orice nivel, pentru individ ca și pentru o națiune. Căci nu există identitate, nici creștere spirituală fără memorie. Cu atît mai mult, fără ea, nu poate fi resurecție. Evocînd o legendă hasidică, în care un personaj se mîntuie prin anamneză, Elie Wiesel spunea că „fără memorie, existența ar fi aridă și opacă", salvarea umanității imposibilă. Apelul la resursele ei comportă deci un temei pragmatic, imediat, însă și unul de ordin superior, în numele căruia se poate vorbi de „puterea mistică a memoriei". Prin ea ne îmbogățim în adevăr sufletul, ne construim ordinea interioară, acea „adequatio rei et intellectus" prin care teologii defineau mai demult adevărul. Ordinea gîndirii nu se poate obține decît pe seama unui apel sistematic la memorie, la experiența consumată în timp, adică la acea istorie pe care Kogălniceanu o imagina ca sursă de învățătură, de norme comportamentale, de „îndemn la slavă și la faptă bună", descoperind în ea, pe urmele lui Cicero, un mijloc de a extinde oarecum viața prin „ispita veacurilor". Fiindcă, se întreba istoricul, reluînd antica formulă, „ce este vîrsta omului, dacă memoria faptelor noastre nu s-ar uni cu veacurile cele mai dinainte?" Infantilism continuu, încremenire în limitele propriei experiențe. Incapacitatea de a-și asuma trecutul e un semn de neorînduială a minții, cu atît mai gravă cu cît se cunosc urmările ei în istorie.

Cui dolet, meminit: cine a îndurat își amintește, s-a spus demult, lucru pe care înțelepciunea colectivă știe să-l repete mereu. Ni-l aduce aminte, acum, noua publicație, *Memoria*, scoasă de Uniunea Scriitorilor, ca „revistă a gîndirii arestate". *Memoria capta*, s-ar putea spune. Memoria interzisă timp de aproape un demisecol și pusă abia de curînd în situația de a se rosti liber. Ce ne va spune ea despre imensa tragedie națională de după război? Revista începe cu un apel la memoria liberă, căutătoare de adevăr, și se încheie cu altul menit a spori, prin colaborare cît mai amplă, șansele reconstituirii universului concentraționar românesc. Între ele, un text de Ștefan Aug. Doinaș (*Intelectualul în anchetă*), scris pe baza propriei sale experiențe, însă întemeiat pe o bună cunoaștere a sistemului comunist. Nici unui alt sistem nu i se potrivesc mai exact cuvintele lui Jean-François Revel: „Cea dintîi dintre toate forțele care conduc lumea este minciuna" (*La connaissance inutile*, 1988). Minciuna a domnit aici îndelung, a deformat spiritele, a impus o schizofrenie colectivă ale cărei consecințe abia se pot închipui. Scriitorul evocă doar un episod din „acest uriaș proces de culpabilizare", ale cărui victime, nenumărate, se recunosc în orice strat social, dar mai ales în sfera intelectualității. O *geografie* a sistemului carceral, schițată în paginile următoare, indică oarecum dimensiunea fenomenului, iar un preambul la „dosarul Pitești" explică de ce operația de distrugere a memoriei colective a început cu studenții. Trebuia anulată astfel nu numai opoziția efectivă la comunism dar și cea potențială. Organele de represiune făceau din *posibil* sursa unei acțiuni destructive de anvergură. Cîteva „biografii încarcerate" ne apropie de Nichifor Crainic, Constantin Tonegaru, I. D. Sîrbu, ultimul fiind semnatar postum al unuia dintre cele mai dense și revelatoare texte (*În loc de testament*) privind experiența carcerală. În alte pagini, mărturii despre acele conștiințe care s-au opus, dincolo de cortină, sistemului: Eugen Ionesco, M. Eliade, George Apostu, Bujor Nedelcovici, Dorin Tudoran. În fine, textele *Speranță, disperare și memorie* de Elie Wiesel, *De ce nu credem în atrocități* de Arthur Koestler și *Nostalgia călăului* de Giovanni Papini ar merita să fie reproduse în întregime, dar cum să o facem? Alte pagini cuprind poezii de închisoare, scrise de „autori al căror nume nu-l cunoaște nimeni". Așa ni se spune, însă cel puțin poezia cu titlul *Rădăcini* (transcrisă într-o formă aproximativă, cum a păstrat-o memoria unui martor) putea fi identificată în volumul *Filtru* de Ion Omescu (1968, p. 49—50), unde regăsim versiunea corectă a textului, alături de un frumos florilegiu născut în universul temniței. Dar poate că cea mai impresionantă parte a fasciculei o formează rugămintea unor rude sau prieteni, reprodusă la urmă, de a li se comunica știri despre „omul pierdut" cîndva în acel univers. Sînt apeluri dramatice la memoria supraviețuitorilor și totodată un îndemn la cunoașterea cît mai deplină a epocii. Memoria se cuvine a fi eliberată și ea de scoriile dictaturii.

Al. ZUB

chacall

Studiu după Mantegna

Mașina-luciferică-de-scornit-subiecte mai funcționează încă, deși secția de propagandă a sărit în aer. Știm prea bine, și noi românii, ce tartine bine unse cu untură turanică ni s-au servit aproape jumătate de secol. Indigestia o simțim de-abia acum. Gîndirea de secreție jdanovistă continuă să anime subțiri spirite dîmbovițene: ivirea unui subiect gras e tratată cu hulpavă perfidie asiatică.

Un om era căsăpit, în primăvară, pe caldarîm, la Tîrgu Mureș, habar n-avea de ce e căsăpit, iar carul de reportaj se repezea ca hultanul pe subiect și ne îngrozea cu detalii... strict profesionale.

Omul n-a murit.

S-a zbătut cîteva luni între viață și moarte și cînd a început să se miște, carul de reportaj l-a găsit și, după ce l-au plimbat pe la Cotroceni, l-au adus în studiou.

Iată-l, ne spune carul, e viu și vătămat, nu arată prea grozav, dar poate vorbi, poate să ne spună...

Ce să ne spună?

Carul de reportaj îl întreabă cu voce de țarcă · poți zîmbi?

Da, pot, răspunde amarnic de dureros subiectul.

Și transfocatorul ne arată o față cum numai tragicul Mantegna a știut s-o picteze pe la 1500.

Val GHEORGHIU

Diligența postala

„Mult stimată redacție, sînt un cititor fidel al revistei d-stră pentru adevăr și literatură. Mă numesc Vasile Bora, am 23 de ani și locuiesc în Vișeul de Jos, Maramureș, la numărul 694. *Citesc fiecare număr al revistei d-stră, încît la fiecare început de săptămînă, cînd o găsesc, mă ascund cu o ceașcă de cafea rece și cu țigări, undeva unde să nu mă întrerupă nimeni, și o devorez pagină cu pagină. Îndrăznesc să vă trimit un număr de zece (le-aș spune) poezii, deși nu cred în numerele cu soț deoarece sînt un „Rac" extrem de superstițios. Nu vă mai scriu cît de mult aș dori să merit publicarea. Astfel aș cîștiga și dreptul la eticheta „Golan", ce-i drept fără barbă, dar dacă mai merge mult țara cum merge acum cred că o să-mi crească și mie una de un cot (dar cum sînt foarte tînăr și, uneori, optimist, mă bărbieresc în fiecare săptămînă). Oricum, rămîn un tînăr la fel de belicos. Fie ca revista d-stră să rămînă pentru totdeauna o revistă a adevărului, printre puținele, din neo-epoca pe care o trăim, care mai au curajul să spună lucrurilor pe nume (cred că poți să numeri pe degete revistele de acest fel). Calde salutări din Maramureș."*

Dragă Vasile Bora, îți răspund eu, vizitiul, în numele întregii redacții. Ne-ai pocnit în pălărie! Nu-mi rămîne decît să te rog să ne mai trimiți vreo zece poezii. Publicăm cîte încap! Mereu!!!

TRAUM

un orb cîntă la frunză
o melodie de joc
trei copii murdari
bat îndărătnic pămîntul
vine un domn cu bască roz
— biletele dumneavoastră vă rog

SATUL TOAMNA

ulița cu noroi
trece o căruță cu dovleci
în casa de ocazie a electricienilor
mișună șobolani cu coada electrizată
un văr de-al meu se mută în belgia
vine ploaia
și toată lumea așteaptă decrete
seara bufetele se închid din lipsă de marfă
bărbații stau pe garduri
trece o mașină din orașul de reședință
cu gesturi vechi și pahare imaginare
aud că a murit la azil
bătrînul nespălat și bărbos
ce vorbea cu fiecare bucată de pîine cerșită —
binecuvîntează Doamne bucatele —
ulița cu noroi

MODA

a murit cîntărețul meu preferat
la televizor
purtați fustele pantalon
la bocancii extraplați și extraușori
ni s-au rupt pantalonii la fund și genunchi
de atîta stat și îngenunchiat lîngă idoli
haideți să ne tundem zero fetelor ce dracu
(din scaunul scîrțîitor cu rotile)
he he ce vremuri erau
zicea bunicul

ILUZII

tatăl meu
taie o scîndură cu fierăstrăul
a venit toamna
cu decrete și liberalizări
trece cîte-o femeie cu tocuri
apoi plouă
o masă pliantă
la un capăt de stradă
un bătrîn
vinde lozuri ude.

Vasile BORA

Tabla de șah a KGB-ului

Documentul pe care îl publicăm pare rodul imaginației unui autor de utopii negative. Din nefericire, e autentic. Am trăit și mai trăim încă într-o lume călăuzită de cele 45 de principii „strict secrete". Chiar dacă lasă impresia că se referă exclusiv la Polonia valabilitatea lui pentru toate țările din Europa de răsărit este dincolo de îndoială. O strategie unică, elaborată de Moscova, a funcționat în Germania de est, Cehoslovacia, Polonia, Ungaria, Bulgaria și România după 1947, conducînd la aproximativ aceleași rezultate. Dovadă că, acum, cînd încearcă să se scuture de comunism, etc. se confruntă cu aproape aceleași probleme, sînt nevoite a face față unor similare dificultăți nu doar economice, dar mai ales sociale și psihologice. România a fost și ea supusă acestui program diabolic elaborat de KGB, iar consecințele aplicării lui riguroase s-au văzut și se văd cu ochiul liber. E destul să confruntăm realitatea cu planul serviciilor secrete sovietice pentru a observa că cea dintîi urmează cu maximă fidelitate prescripțiile celui de al doilea.

Probabil că nu vom ști niciodată ce eminențe cenușii din subordinea lui Beria au conceput aceste directive. Numai un colectiv de specialiști de primă mînă (psihologi, sociologi, economiști, politologi, consilieri militari etc.) putea redacta un program pe cît de cuprinzător, pe atît de eficient. Căci, oricît ne doare să recunoaștem acest lucru, eficiența programului a fost deplină. Scopul lui, exercitarea unui control absolut asupra țărilor ocupate, a fost atins. Bineînțeles că un asemenea control presupunea împiedicarea pe orice cale, a instaurării unei existențe normale. De aceea, fiecare punct din plan țintește dereglarea mecanismelor societății, încurajează nesoluționarea dificultăților, stipulează în mod expres perpetuarea și agravarea lor. Căci numai o societate în care aberația se substituie firescului, în care anomalia devine normă și normalitatea — periculoasă excepție, poate fi manevrată după bunul plac. Toate principiile ce garantează progresul social sînt întoarse pe dos, toate criteriile axiologice și morale sînt răsturnate. Greu de închipuit o strategie mai apăsat distructivă. Însă și mai greu de acceptat e faptul că ea a fost pusă în practică doar cu nemijlocitul concurs al unor persoane din rîndurile „băștinașilor", devenite agenți ai serviciilor secrete rusești. Și, totuși, aceasta e adevărul: toate conducerile comuniste din Europa de răsărit au fost în slujba KGB-ului, niciodată a popoarelor din care făceau parte. Instruite de Moscova, plătite de ea, au servit exclusiv interesele acesteia. Chiar și atunci cînd aparențele sugerau existența unor divergențe de vederi. În realitate, pînă și acțiunile aparent dizidente ale autorităților comuniste din țările satelite făceau parte dintr-un scenariu menit a-i induce în eroare pe naivii occidentali, sensibili la orice simulacru de independență față de ruși. E lucru dovedit astăzi că acele fapte și reacții, cu nepermisă ușurință interpretate în Apus drept semne încurajatoare ale unei politici independente, ce ar așeza interesele naționale deasupra intereselor Kremlinului, nu erau altceva decît elemente de decor, mișcări tactice cu rost strict propagandistic, în nici un caz tentative reale de ieșire din sfera influenței rusești, de apărare și consolidare a ființei naționale. A vorbi, de aceea, de patriotismul guvernanților comuniști din țările est-europene e un nonsens. Impecabil executanți ai dispozițiilor venite de la Moscova, ei ar putea fi suspectați de orice în afara independenței de gîndire și a patriotismului. În schimbul puterii, destul de limitate altminteri, acești mici despoți locali au oferit stăpînilor de la Kremlin totul: resursele țării, tradițiile ei culturale, viețile conaționalilor. N-au stat să se tocmească, ci au plătit oricît li s-a cerut, ba încă și ceva pe deasupra. Dacă timp de patruzeci și mai bine de ani comunismul de inspirație rusească și-a făcut de cap în România, dacă țara a fost literalmente stoarsă de ruși, dacă programul lor de nimicire a vieții economice, sociale, politice și culturale a fost dus la îndeplinire atît de repede și de bine, e pentru că s-au găsit mereu printre noi indivizi dispuși să se vîndă ocupanților. În mod normal, ei ar trebui judecați astăzi pentru înaltă trădare. Nu ne vom putea despărți realmente de comunism fără un proces public al tuturor liderilor comuniști autohtoni. Constituirea unei societăți efectiv democratice cere și un asemenea act de justiție. Căci societatea română este bolnavă de comunism, adică de ignoranță, și vindecarea e posibilă numai prin cunoaștere. Cînd oamenii vor cunoaște proporțiile dezastrului în care ne-a împins guvernarea comunistă, cînd vor realiza nu doar efectele ei economice, dar mai ales psihologice și morale, cînd vor fi conștienți de amploare mutilării intelectuale și sufletești la care au fost supuși, atunci frica, sentimentul cel mai răspîndit în comunism, și care explică în mare măsură apatia evasigenerală, va putea fi înfrîntă.

Invităm cititorii să-și examineze propria biografie din perspectiva celor 45 de puncte ale programului inițiat de KGB. Vor descoperi cu stupoare că multe evenimente, pe care le credeau rodul întîmplării, făceau parte dintr-un plan amplu și precis orientat. Vor descoperi, de asemenea, că destule fapte, la o primă vedere rod al inițiativei personale, al liberului arbitru, erau sugerate și chiar pregătite dinainte, integrîndu-se proiectului general. Vor descoperi că pînă și în situațiile în care acționau din bună credință erau, în cele din urmă, instrumente docile ale sistematicei propagande comuniste; că, la urma urmelor, întreaga-le existență fusese planificată, dirijată, controlată pas cu pas. Nimic nu a fost întîmplător: nici mizeria materială, nici haosul, nici stress-ul, nici lipsa informației, nici nesocotirea valorilor. Toate urmăreau crearea „omului nou", fericit că i se dă atît cît să nu sucombe. Și vor mai descoperi ceva cititorii: anume că majoritatea întîmplărilor din cursul ultimului an, pe care eram înclinați a le pune pe seama nepriceperii actualilor guvernanți, sînt urmarea clară a perpetuării acelorași metode comuniste de conducere. Nici nu e de mirare, dacă ne gîndim că protagoniștii scenei noastre politice au crescut cu „biblia" KGB-ului în mînă. (Al D.).

„Toate rolurile cheie din serviciile

Moscova 2.VI.1947
(strict secret)
K AA/CC 113
Indicație MK/003/47

1. Este interzisă primirea pe teritoriul ambasadelor a autohtonilor contactați de noi ca informatori. Întîlnirea cu acești oameni este organizată de serviciul special desemnat în acest scop, dar întîlnirile pot avea loc doar în locuri publice. Informațiile sînt preluate de către ambasadă, prin organele serviciilor speciale.

2. Se va urmări ca între soldații noștri și populația civilă să nu se producă legături de nici un fel. Este inadmisibil ca ofițerii noștri să viziteze autohtoni la locuințele lor este de asemenea inadmisibil ca simpli soldați să stabilească relații cu femei din rîndul băștinașelor. Nu se admite stabilirea de relații între soldații noștri și populația civilă, respectiv soldații autohtoni.

3. Se va accelera lichidarea cetățenilor care întrețin legături neinițiate de către noi cu Partidul Comunist Polonez, Partidul Socialist Polonez, cu interbrigadiștii, cu Organizația Tineretului Comunist Polonez, cu Armata de Acasă și alte asociații. În acest scop trebuie folosite elementele opoziției militare.

4. La acțiunile militare vor lua parte acei soldați care au stat pe teritoriul țării noastre (se are în vedere Uniunea Sovietică) înainte de a intra în Armata Koscitiszco (Armata poloneză ce lupta de partea Armatei Sovietice pe teritoriul U.R.S.S.). Se va ajunge la distrugerea ei totală.

5. Trebuie realizată în mod accelerat unificarea tuturor partidelor într-un singur partid, avînd grijă ca toate rolurile cheie să revină acelor oameni care aparțin serviciilor noastre secrete.

6. Unificarea tuturor organizațiilor de tineret. De la conducătorii de plase în sus, în poziții de conducere se vor repartiza oameni cu care sînt de acord serviciile noastre speciale.

7. Se organizează și se urmărește ca funcționarii aleși deputați la congrese să nu-și poartă păstra mandatul pe întreaga perioadă ce le stă în față. Deputații nu pot convoca în nici un caz ședințe între întreprinderi. Dacă nu există altă soluție și o asemenea ședință trebuie convocată, se vor îndepărta acei oameni care au activitate în legătură cu proiectarea concepțiilor și avansarea revendicărilor. Pentru fiecare congres se vor pregăti oameni noi și doar cei vizați de serviciile noastre secrete.

8. Se va acorda o atenție deosebită persoanelor cu capacități organizatorice și cu șanse sigure de popularitate. Acești oameni trebuie cooptați, iar în cazul în care se opun nu li se dau posturi ierarhic superioare.

9. Se va urmări ca funcționarii de stat (exclusiv organele de securitate și din industria minelor) să aibă retribuții mici. Aceasta se referă îndeosebi la sfera sănătății, justiției, culturii, respectiv la cei care dețin funcții de conducere.

10. În toate organele de guvernămînt, respectiv în majoritatea uzinelor, trebuie să avem oameni care conlucrează cu serviciile noastre speciale (fără știrea organelor administrative locale).

11. Se va urmări cu strictețe ca presa autohtonă să nu transmită date privind calitatea și sortimentul mărfurilor ce ni se transportă. Nu este voie ca această activitate să se numească comerț. Trebuie neapărat menționat faptul că e vorba de schimburi de mărfuri.

12. Se vor exercita presiuni asupra serviciilor în sensul neacordării de acte doveditoare a proprietății asupra pămîntului: actele vor arăta calitatea de lot dat în folosință, dar nu de proprietate a deținătorului.

13. Politica față de mica gospodărie țărănească urmează acest curs pentru a face gospodăria particulară nerentabilă. După aceea trebuie începută colectivizarea. În cazul în care ar interveni o rezistență mai mare, trebuie redusă împărțirea mijloacelor de producție, concomitent cu creșterea obligațiilor de predare a cotelor. Dacă nu se ajunge la rezultatul scontat, trebuie organizat ca agricultura să nu poată asigura aprovizionarea cu alimente a țării, astfel ca necesarul să trebuiască acoperit prin import.

14. Trebuie făcut totul pentru ca hotărîrile și ordinele — fie acestea cu caracter juridic, economic sau organizatoric — să fie neîndeplinite.

15. Trebuie făcut totul pentru ca anumite cazuri să fie discutate concomitent de mai multe comisii, oficii și instituții, însă nici una dintre ele să nu aibă drept de decizie înainte de a se consulta cu celelalte (fac excepție cazurile ce vizează industria minelor).

16. Autoconducerea din uzină nu poate exercita nici o influență asupra activității din uzină. Poate lucra doar la punerea în practică a hotărîrilor.

17. Sindicatele nu au dreptul de a se împotrivi conducerii. Sindicatele trebuie să fie ocupate cu alte probleme, ca de exemplu: organizarea odihnei în concedii, discutarea cererilor de pensii și împrumuturi, programe culturale și distractive, organizarea de excursii, repartizarea mărfurilor deficitare, justificarea unor puncte de vedere și decizii ale conducerii politice.

18. Trebuie să fie avansați numai acei conducători care execută impecabil sarcinile ce le-au fost încredințate și care nu le analizează depășind cadrul activității lor.

19. În legătură cu activitatea băștinașilor care sînt purtători ai unor funcții de partid, de stat sau administrativ, trebuie create asemenea condiții ca aceștia să fie compromiși în fața angajaților, astfel încît să devină imposibilă întoarcerea lor în anturajul inițial.

20. Cadrelor militare autohtone li se pot încredința poziții de răspundere în locuri unde sînt deja plasați oamenii serviciului nostru special.

21. În cazul fiecărei acțiuni armate și cu ocazia tragerilor, cantitatea de muniții va fi controlată permanent și cu seriozitate, indiferent de tipul de armă.

22. Trebuie ținut sub observație fiecare institut de cercetare și laborator.

23. Trebuie acordată o mare atenție inventatorilor, inovatorilor, respectiv dezvoltată și sprijinită activitatea lor, dar fiecare invenție trebuie înregistrată cu consecvență la centru. Este permisă numai realizarea acelor invenții care au aplicabilitatea în industria minelor sau a acelora care au indicațiile noastre speciale. Nu se pot realiza acele invenții care ar asigura creșterea producției de produse finite și, paralel cu aceasta, scăderea producției și a extragerii de materii prime sau ar împiedica îndeplinirea deciziilor. Dacă o invenție a devenit cunoscută, trebuie organizată vînzarea acesteia în străinătate. Documentele cuprinzînd datele cu privire la valoarea și descrierea invenției nu se publică.

24. Punctualitatea transporturilor trebuie perturbată (mai puțin cele cuprinse în îndrumările din NK 552—46).

25. În uzine trebuie inițiate diferite ședințe și conferințe profesionale, trebuie notate propunerile, observațiile ce au fost formulate, respectiv autorii acestora.

26. Trebuie popularizate discuțiile cu muncitorii care se ocupă de probleme actuale legate de producție, respectiv cele care critică trecutul și problemele locale. Nu se vor înlătura cauzele fenomenelor în discuție.

27. Luările de poziție ale conducerilor băștinașe pot avea coloratură națională sau istorică, dar acestea nu pot duce la unitate națională.

28. Trebuie acordată o mare atenție ca nu cumva să existe rețele de apă nelegate la rețeaua principală în cartierele în curs de reconstrucție sau nou construite. Canalizările vechi neracordate și fîntînile trebuie lichidate sistematic pe parcurs.

29. Reconstrucția obiectivelor industriale și construcția celor noi se va face avînd în vedere ca materialele reziduale să fie dirijate în depozitele de apă ce ar putea folosi drept rezerva de apă potabilă.

30. În orașele reconstruite sau nou construite nu se admit în locuințe spații excedentare, care ar putea folosi la adăpostirea pe o perioadă mai lungă a animalelor sau depozitarea rezervelor de alimente.

31. Întreprinderile proprietate personală și industriașii să primească doar materii prime și utilaje care să împiedice producția de calitate. Prețul acestor mărfuri să fie mai mare decît prețul produselor similare ale întreprinderilor de stat.

32. Trebuie facilitată extinderea organelor administrative de stat la cel mai înalt grad în toate domeniile. Este admisă critica activității organelor administrative, însă nu se admite nici de cum scăderea numerică a personalului și nici funcționarea lui normală.

33. Trebuie avută o mare grijă de toate proiectele de fabricație în industria minieră, respectiv în întreprinderile indicate în mod special. Se va împiedica buna aprovizionare a pieții interne.

să revină oamenilor noastre secrete“

34. Trebuie acordată o atenție deosebită bisericilor. Activitatea cultural-educativă trebuie astfel dirijată ca să rezulte o antipatie generală împotriva acestora. E necesar să fie puse sub observație tipografiile bisericești, arhivele, conținutul predicilor, cîntecelor, al educației religioase, dar și al ceremoniilor de înmormîntare.

35. Din școlile elementare, de specialitate, dar mai ales din licee și facultăți trebuie să fie înlăturați profesorii care se bucură de popularitate. Locurile lor trebuie să fie ocupate de oameni numiți. Să se analizeze diferențele dintre materii, să fie redusă cantitatea de material documentar, iar la licee să se oprească predarea limbilor latină și greacă veche, a filozofiei generale, a logicii și geneticii. Cu ocazia predării istoriei, nu trebuie amintit care dintre domnitori a servit sau a vrut să servească binele țării, ci trebuie arătată mișelia regilor și lupta poporului asuprit. În școlile de specialitate trebuie introdusă specializarea îngustă.

36. Trebuie inițiată organizarea unor acțiuni cu caracter artistic sau sportiv care să sărbătorească lupta băștinașilor împotriva cotropitorilor (exclusiv ruși, îndeosebi nemți) și care să popularizeze lupta pentru socialism.

37. Pe plan local, este interzisă apariția unor opere despre acei băștinași care înainte de revoluție și în perioada celui de-al doilea război mondial au trăit la noi.

38. Dacă se constituie o organizație care ar sprijini alianța cu noi, dar totodată ar stărui asupra controlului activității economice a conducerii oficiale, imediat trebuie pornită împotriva ei o campanie de acuzație a naționalismului și șovinismului. Aceasta trebuie făcută în felul următor: profanarea monumentelor ce ne aparțin, distrugerea cimitirelor, difuzarea unor manifeste din care să rezulte ponegrirea națiunii și a culturii noastre și îndoială față de înțelesul contractelor încheiate cu noi. În munca de propagandă trebuie implicați și băștinași, folosindu-ne de ura care există împotriva acelor organizații.

39. Se va avea grijă de construcția și reconstrucția drumurilor, podurilor, a drumurilor și rețelelor de legătură, pentru ca, în cazul în care este nevoie de o intervenție armată, locul rezistenței sau al concentrării forțelor reacționare să fie accesibil din toate părțile.

40. Atenție ca reprezentanții opoziției politice să fie închiși. Să fie prelucrați acei opozanți care se bucură de stima populației băștinașe. Înainte ca ei să se întipărească în conștiința maselor, trebuie lichidați prin așa-numite „întîmplări neprevăzute“ sau închiși sub acuzația de crimă de drept comun.

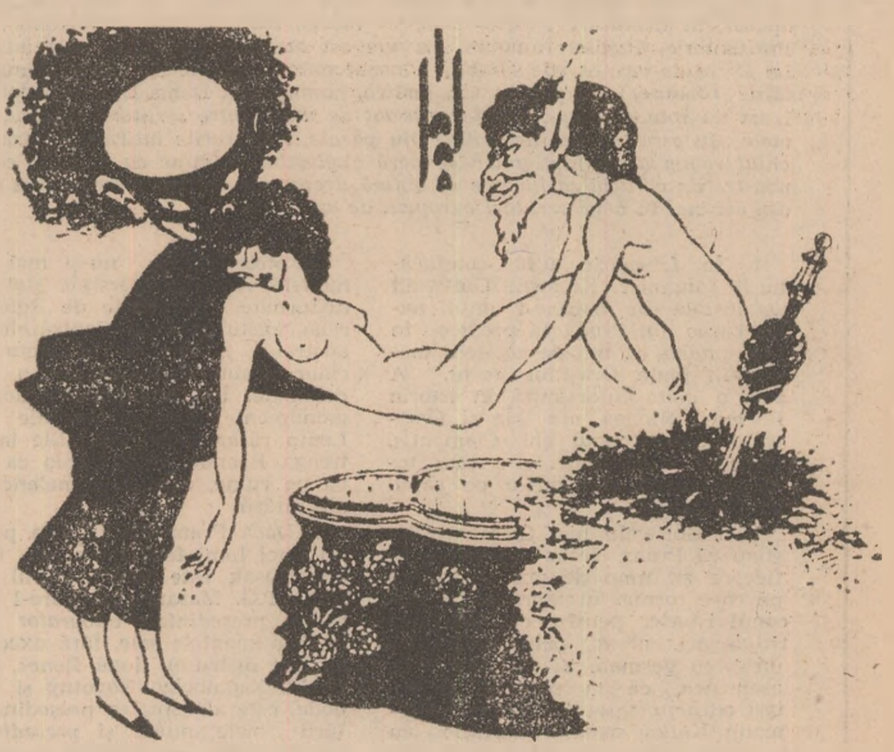
41. Trebuie împiedicată reabilitarea celor condamnați în procese politice. Dacă această reabilitare devine inevitabilă, se admite doar cu condiția că acel caz să fie considerat o greșeală judecătorească. Nu va avea loc reluarea procesului, respectiv pricinuitorii judecății greșite nu vor fi convocați.

42. Acei conducători numiți de către partid, care, prin activitatea lor au produs pierderi sau au trezit nemulțumirea angajaților, să nu fie chemați în judecată. În cazuri drastice, se recheamă din funcție, fiind numiți în poziții similare sau superioare. La sfîrșit, trebuie puși în funcții de conducere și ținuți în evidență în calitate de cadre de rezervă pentru perioada schimbărilor ulterioare.

43. Se vor aduce la cunoștința publicului procesele acelor persoane cu poziții de conducere (în primul rînd din cadrul armatei, ministerelor, serviciilor importante, cadrelor didactice) care sînt învinuiți de atitudine împotriva poporului, socialismului, industrializării. E o acțiune ce atrage masele populare.

44. Cei care lucrează în diferite funcții trebuie să fie schimbați și înlocuiți cu muncitori cu cea mai mică pregătire profesională, necalificați.

45. Trebuie ca, la facultăți, să ajunga cu prioritate cei ce provin din cele mai joase categorii sociale, cei care nu sînt interesați să se perfecționeze, ci doar să obțină o diplomă.

Ultimul călău al lui Stalin: Beria (1)

O biografie ambiguă

Cum a ajuns la putere? L-a informat pe Stalin că Ejov adună documente, în Caucaz, care-i compromit pe comuniști, printre care și pe Stalin. Acesta știa bine că amenințarea este reală. Activitatea lui Stalin în Caucaz fusese sumbră și plină de secrete. Beria a păzit cu grijă, pentru a nu fi dezvăluit publicului nimic suspect. La începutul anului 1938 a fost chemat la Moscova, iar în decembrie același an a fost numit ministru de externe al U.R.S.S. Jagoda își fabricase la timpul său cîteva biografii, însă Beria l-a depășit. Nici pînă acum nu se știe precis ce este adevăr și ce este minciună în biografia sa. Doar faptul că s-a născut în localitatea Merkheuli, din regiunea Sahumi (Georgia), la 29 martie 1899. În anii 1921—1931 Beria a ocupat poziții importante în organele de spionaj și de contraspionaj sovietice. A luat parte activă la înăbușirea răscoalei din Transcaucazia. Probabil în acea perioadă s-a înfiripat prietenia sa cu Stalin.

Schingiuiri și masacre

Beria trăgea după sine o lungă fișie împurpurată de sînge. Cruzimea lui se vădise încă din Transcaucazia, unde, în calitate de șef al Securității, și-a permis masacre în masă, descrise cu lux de amănunte de către fostul său colaborator, M. Dumbadze, care reușise în anul 1930 să fugă în Apus. Nu folosea nici un fel de încăperi pentru schingiuiri. Metodele sale erau mult mai simple. După un interogatoriu ultrarafinat, plin de amenințări, arestații erau conduși în curtea Cekăi. Acolo erau dezbrăcați la piele și li se legau mîinile. Apoi erau aruncați în camioane și duși la locul execuției. Cei mai slabi erau aruncați la pămînt, ca niște saci. Victimele erau așezate la marginea unei gropi comune, iar doi dintre colaboratorii cei mai apropiați ai lui Beria — Schulmann și Negatiepov — membri ai așa-numitelor subunități ale morții, pășeau de-a lungul șirului de arestați și îi împușcau în ceafă cu pistoalele. Mulți dintre condamnați aplecau capetele, alții plîngeau, cerînd îndurare. Cel care nu murea dintr-o dată era „terminat“ de membrii escortei. În biroul său, Beria aștepta liniștit raportul asupra îndeplinirii acțiunii. Nu rareori lua parte personal la aceste execuții în masă, ale căror victime erau mai ales studenți, muncitori, fii de țărani. În anul 1931, C.C. al P.C.U.S. îi oferă lui Beria un nou cîmp de acțiune. Cînd Stalin a aflat că organizațiile de partid din Caucaz încep să se manifeste deschis contra tendințelor centralizatoare ale Moscovei, s-a hotărît să impună acolo, cît mai curînd, ordinea. Singura persoană care putea îndeplini această misiune rapid și perfect era Lavrentii și Beria. Deci îl numește prim-secretarul C.C. al P.C. din Georgia, precum și secretar al Comitetului Caucazian al P.C.U.S. În acest fel cekistul avansează ca lider de partid, răspunzător de întreaga sferă a Transcaucaziei. Nu pierde însă controlul asupra organelor Securității. Așteaptă doar un moment favorabil. Își amintea de asasinarea lui Kirov și, ca urmare, în Caucaz au loc execuții în masă ale celor ce „au pregătit atentate contra secretarului C.C. al P.C. din Georgia, L. P. Beria“. O nouă filă în cartea vieții lui Beria se deschide odată cu numirea sa în postul de ministru al Afacerilor interne al U.R.S.S. Și în istoria țării se deschide o nouă pagină. Uniunea Sovietică intră într-o perioadă de ușor dezgheț, teroarea e ceva mai blîndă. Nu era însă meritul lui Beria, ci al lui Stalin. Desele epurări slăbiseră considerabil aparatul Securității și, în general, aparatul puterii de stat. Stalin dorea ca Beria să-l reformeze și să-l modernizeze. Ca și predecesorii săi, Beria a început o largă acțiune îndreptată în contra multor angajați ai Securității. Destul de repede au fost arestați și lichidați toți oamenii de încredere ai lui Ejov. A fost reformat și aparatul extern, dar, spre deosebire de anii lui Ejov, aceasta s-a făcut fără scandal. Beria acționa pe tăcute. El și-a mascat acțiunea sub lozinca încheierii conturilor cu cei „care au nimicit atîția comuniști adevărați“ și au semănat neliniște și panică în rîndurile partidului. Lui Stalin i-a revenit rolul de a reconcilia aparatul Securității cu aparatul de partid. A promulgat chiar și o mică amnistie, în cadrul căreia au fost eliberați deținuții condamnați la maximum 5 ani pentru colportare de anecdote politice.

Alfabetizarea Securității

Beria a dezvoltat și școlarizarea angajaților. S-a născut o întreagă rețea de școli ale NKVD-ului, precum și o școală superioară la Moscova. El a făcut să crească gradul de calificare profesională a cadrelor din serviciile Securității. În interiorul NKVD-ului a reînființat Direcția Generală a Securității Statului, care a împînzit cu rețelele sale întreaga Uniune Sovietică. Cu o zi înaintea războiului, ea număra deja sute de mii de lucrători. Rolul cel mai important îl jucau acum agenții și informatorii — adică așa-numiții agenți secreți și informatori secreți. Ei aveau misiunea de a descoperi toate „elementele antisociale“. Delațiunea a devenit o muncă organizată și condusă de profesioniști. Stalin a făcut aprecieri favorabile la adresa capacității lor organizatorice ale lui Beria. L-a lăudat mai ales pentru perfecționarea funcționării întregului sistem de lagăre, destinate să ajute realizarea sarcinilor economiei de stat. Conducerea Gulagului (Direcția Generală a Lagărelor) se găsea la Moscova. Lagărele nu erau de competența organelor locale ale puterii. Gulag-ul poseda unități militare și miliție proprii. O atenție deosebită a acordat Beria „școlirii“ agenților pentru străinătate, trimiși în primul rînd în Germania. Stalin se pregătea să încheie pactul cu Hitler. Acest pact a și fost semnat la 23 august 1939.

Momentul Katyn

A izbucnit cel de-al doilea război mondial. Conform înțelegerii la 17 septembrie 1939, trupele sovietice au năvălit în Polonia (în partea de răsărit, pînă la limita stabilită prin pactul Molotov—Ribbentrop — n.tr.). În iulie 1940, aceleași trupe „alipesc“ Lituania, Letonia și Estonia și invadează Basarabia și Bucovina de Nord. Aceste fapte au provocat în serviciile Securității o puternică stare de nervozitate. Dintr-o dată s-a trecut la introducerea ordinii sovietice în noile teritorii cucerite. Și-au propus ca țel lichidarea tuturor organizațiilor naționaliste și democratice. A apărut necesitatea dezvoltării rețelelor de agenți secreți, a căror misiune era pregătirea listelor cu dușmani și cu persoane nesigure, în scopul de a fi deportați în adîncurile Uniunii Sovietice. Pe timpul războiului sovieto-polon au fost capturați și transferați în Rusia peste 200 000 militari polonezi. A început sortarea lor și apoi lichidarea ofițerimii: Katyn, Ostasov, Starobielsk sînt probleme bine cunoscute în Polonia. (*Fragmente din lucrarea „Secretele Cekăi“, capitolul V*).

traducere de Al. ȘERBAN

Milan KUNDERA

Muzica uitării, președintele uitării

Împreună cu Vaclav Havel, Milan Kundera este probabil cel mai cunoscut scriitor cehoslovac în activitate. Din 1975, trăiește la Paris, unde i-au apărut, în traduceri verificate de el însuși, toate cărțile importante : La Plaisanterie, Risibles amours, La vie est ailleurs, La Valse aux adieux, Le Livre de rire et de l'oubli, L'insoutenable légèreté de l'être, L'Immortalité *(romane)*, Jacques et son maître, hommage à Denis Diderot *(teatru)* ; L'art du roman *(eseu). Foarte apreciat de unii dintre scriitorii români, numele său este tot mai des citat. Din păcate, traducerile întîrzie. Pentru vechiul regim acest fapt putea să pară explicabil. Rămîne ca una din casele noastre de editură să încerce să obțină drepturile de traducere pentru unul din cei mai în vogă scriitori europeni de azi.*

1. În februarie 1948, conducătorul comunist Klement Gottwald se instală în balconul unui palat baroc din Praga să predice în fața sutelor de mii de cetățeni masați în piața Orașului Vechi. A fost o mare întorsătură în istoria Boemiei. Ningea, era frig și Gottwald avea capul gol. Clementis, plin de solicitudine, și-a scos toca de blană și-a pus-o pe capul lui Gottwald.

Nici Gottwald nici Clementis nu știau că Franz Kafka străbătuse în fiecare zi, timp de opt ani, scara pe care tocmai urcaseră ei în balconul istoric, pentru că, sub austro-ungari, acest palat adăpostea un liceu german. Ei nu știau, de asemenea, că la parterul aceluiași edificiu, tatăl lui Franz, Hermann Kafka, avea o prăvălie cu o firmă pe care se vedea, lîngă nume, o stăncuță pictată, pentru că în cehă *kafka* înseamnă *stăncuță*.

Dacă Gottwald, Clementis și toți ceilalți ignorau totul despre Kafka, în schimb Kafka le cunoștea ignoranța. Praga, în romanul său, e un oraș fără memorie. Orașul acela a uitat și cum se numește. Acolo nimeni nu-și amintește nimic și nu rememorează nimic, pînă și Joseph K. pare să nu știe nimic despre viața sa de dinainte. Nici un cîntec nu se poate auzi pentru a ne evoca momentul nașterii sale și a lega astfel prezentul de trecut.

Timpul romanului lui Kafka este timpul unei umanități care a pierdut continuitatea cu umanitatea, al unei umanități care nu mai știe nimic, nu-și mai amintește nimic și locuiește în orașe anonime, unde străzile sînt fără nume sau poartă un alt nume decît înainte, căci numele e o continuitate cu trecutul, iar oamenii care n-au trecut sînt oameni fără nume.

Praga, după cum spunea Max Brod, este orașul răului. Cînd, după înfrîngerea Reformei cehe în 1621, iezuiții au încercat să reeduce poporul inculcîndu-i adevărata credință catolică, au înecat Praga sub splendoarea catedralelor baroce. Milioanele acestea de sfinți pietrificați care vă privesc din toate părțile și vă amenință, vă spionează și vă hipnotizează sînt armata ocupanților care a invadat Boemia acum trei sute cincizeci de ani pentru a smulge din sufletul poporului credința și limba.

Strada unde s-a născut Tamina se numea strada Schwerinova. Era în timpul războiului și Praga era ocupată de nemți. Tatăl său e născut pe strada Tchernokostelcka — strada bisericii negre. Era sub austro-ungari. Mama lui s-a instalat la tatăl său în strada Marechal — Foch. Era după războiul din '14—'18. Tamina și-a petrecut copilăria în strada Stalin și în strada Vinohrady a căutat-o soțul său pentru a o duce la noul său cămin. Și, totuși, era aceeași stradă, i se schimba doar numele, necontenit, i se spăla creierul pentru a o abrutiza.

Pe străzile care nu-și mai știu numele rătăcesc spectrele statuilor răsturnate. Răsturnate de Reforma cehă, răsturnate de Contrareforma austriacă, răsturnate de comuniști ; chiar și statuile lui Stalin au fost dărîmate. În locul tuturor acestor monumente distruse, statuile lui Lenin răsar astăzi cu miile în întreaga Boemie, răsar acolo ca iarba pe ruine, ca florile melancolice ale uitării.

2. Dacă Franz Kafka este profetul unei lumi fără memorie, Gustav Husak este întemeietorul ei. După T.G. Masaryk, pe care-l numeam *președintele eliberator* (toate monumentele sale, fără excepție, au fost distruse), după Benes, Gottwald, Zapotocky, Novotny și Zvoboda, este al șaptelea președinte al țării mele, numit și *președintele uitării*. Rușii l-au instalat la putere în 1969. Din 1621, istoria poporului ceh n-a mai cunoscut o asemenea masacrare a culturii și a intelectualității. Majoritatea își imaginează că Husak se mulțumește doar cu persecutarea adversarilor politici. Însă lupta împotriva opoziției politice a fost mai curînd pentru ruși ocazia visată de a întreprinde prin intermediul locotenentului lor ceva mult mai important.

Mi se pare că este foarte semnificativ din acest punct de vedere faptul că Husak a făcut să fie alungați din universități și institute științifice o sută patruzeci și cinci de istorici cehi. (Se spune că pentru fiecare istoric, în mod misterios, ca într-un basm, un nou monument al lui Lenin a răsărit undeva în Boemia). În 1971, unul din acești istorici, Milan Hübl, cu ochelarii săi cu lentile extrem de groase, se afla în studioul meu de pe strada Bartolomejska. Priveam pe fereastră cum se înalță subțiri turnurile Hradșin-ului și eram triști.

«Pentru a lichida poporul, spunea Hübl, se începe prin a-i șterge memoria. I se distrug cărțile, cultura, istoria. Și altcineva îi scrie alte cărți, îi dă o altă cultură, îi inventează o altă Istorie. Pe urmă, poporul începe să uite încetul cu-ncetul ce este și ce era. Lumea din jurul său îi uită încă și mai repede.

Dar limba ?

— De ce am distruge-o ? Nu va mai fi decît un folclor care va muri mai devreme sau mai tîrziu de moarte naturală».

Să fie aceasta o hiperbolă dictată de o prea mare tristețe ?

Sau chiar e adevărat că poporul nu va mai putea străbate viu deșertul uitării organizate ?

Nimeni dintre noi nu știe ce se va întîmpla, dar un lucru e sigur. În asemenea clipe de luciditate poporul ceh poate să-și vadă de aproape, înaintea sa, imaginea morții. Nu ca o realitate, nici ca un viitor ineluctabil, dar totuși ca o posibilitate foarte concretă. Moartea e în el.

Șase luni mai tîrziu, Hübl a fost arestat și condamnat la lungi ani de închisoare. (În clipele-acelea, tatăl meu era pe moarte ...).

3 De ce să fie Tamina pe insula copiilor ? De ce tocmai acolo mi-o imaginez ?

Nu știu.

Poate pentru că în ziua cînd tatăl meu agoniza, aerul era plin de melodii vesele cîntate de voci de copii ?

Peste tot, la est de Elba, copiii fac parte din asociații numite de pionieri. Ei poartă un batic roșu în jurul gîtului, merg la reuniuni ca și adulții și cîntă cîteodată *Internaționala*. Au bunul obicei să lege din cînd în cînd cîte un batic roșu la gîtul vreunui adult eminent și să-i decerneze titlul de pionier de onoare. Adulților le place asta și cu cît sînt mai bătrîni cu atîta se bucură mai mult să primească de la țînci un batic roșu pentru sicriul lor.

Toți au primit cîte unul, atît Lenin cît și Stalin, Masturbov și Solokov, Ulbricht și Brejnev, Husak de asemenea și-l primea pe al său cu ocazia unei mari sărbători organizate la Castelul din Praga.

Febra tatei mai scăzuse puțin. Eram în mai și deschisesem fereastra care dădea spre grădină. De la casa din față, printre crengile înflorite ale merilor, ajungea pînă la noi transmisiunea televizată a ceremoniei. Auzeam cîntece în registrul ascuțit al vocilor copiilor.

Medicul era în cameră. Se aplecase asupra tatei care nu mai putea să pronunțe nici un cuvînt. Pe urmă s-a întors spre mine și mi-a spus tare : «E în comă. Creierul său se descompune». Am văzut ochii mari, albaștri ai tatălui meu deschizîndu-se și mai mari.

Cînd medicul a ieșit, mă simțeam groaznic de stînjenit și voiam să spun ceva să alung fraza aceasta. Am arătat spre fereastră : «Auzi ? Te umflă rîsul / Azi Husak e făcut pionier de onoare !»

Și tata a început să rîdă. Rîdea ca să-mi arate că încă mai are creierul viu și poț continua să-i vorbesc și să glumesc cu el.

Vocea lui Husak ajungea pînă la noi printre meri : «Copiii mei ! Voi sînteți viitorul !» Și după o clipă : «Copiii mei ! Nu priviți niciodată înapoi !»

«Am să închid fereastra să nu-l mai auzim !» I-am făcut cu ochiul tatei și el m-a privit cu surîsul său nemaipomenit de frumos, dînd din cap aprobator.

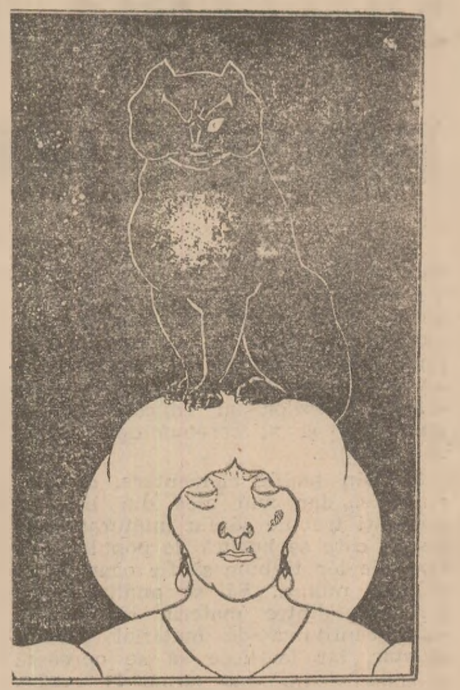
Cîteva ore mai tîrziu, febra a urcat brusc. Și-a încălecat calul său imaginar și a galopat mai multe zile. Nu m-a mai revăzut niciodată.

18. Dacă e adevărat că istoria muzicii s-a sfîrșit, ce-a mai rămas din muzică ? Liniștea ?

Da' de unde ! e din ce în ce mai multă muzică, de zeci, de sute de ori mai multă decît a fost vreodată aici în epocile sale cele mai glorioase. Iese din difuzoarele agățate pe pereții caselor, din înspăimîntătoarele mașinării sonore instalate în apartamente și restaurante, din micile tranzistoare pe care oamenii le poartă în mînă pe stradă.

Shönberg e mort, Ellington e mort, dar chitara e eternă. Armonia stereotipă, melodia banală și ritmul cu atît mai obsedant cu cît e mai monoton, iată ce rămîne din muzică, iată eternitatea muzicii. Pe aceste simple combinații de note poate să furnizez
poate să fraternizeze toată lumea, pentru că ființa însăși își strigă în ele jubilantul *sînt aici*. O comuniune unanimă, mai zgomotoasă decît simpla comuniune cu ființa nu există. În aceasta arabii se întîlnesc cu evreii și cehii cu rușii. Corpurile se agită în ritmul notelor, îmbătate de conștiința de a exista. De aceea nici o operă a lui Beethoven n-a fost trăită cu așa mare pasiune colectivă ca bătăile uniform repetate pe chitară.

Cu aproape un an înaintea morții tatălui meu, făceam cu el una

din plimbările noastre obișnuite în jurul blocurilor și cîntece ajungeau de pretutindeni la noi. Cu cît oamenii erau mai triști, cu atît difuzoarele cîntau mai tare pentru ei. Invitau țara ocupată să uite amărăciunea istoriei și să se abandoneze bucuriei de a trăi. Tata s-a oprit și-a ridicat ochii spre aparatul de unde venea zgomotul și am simțit că vrea să-mi încredințeze ceva foarte important. A făcut un mare efort să se concentreze, pentru a-și putea exprima gîndul, pe urmă a spus încet, cu greu : «Prostia muzicii.»

Ce voia să spună cu asta ? Voia să insulte muzica, pasiunea vieții sale ? Nu, cred că voia să-mi spună că există o *stare originară a muzicii*, o stare care-i precede istoria, o stare de dinaintea primei întrebări, de dinaintea primei reflecții, de dinaintea primului joc cu un motiv și o temă. În această stare primară a muzicii (muzica fără gîndire) se reflectă prostia consubstanțială a ființei umane. Pentru ca muzica să se ridice asupra acestei prostii primitive, a fost necesar imensul efort al spiritului și al inimii ; și a fost o curbă splendidă care a dominat secole de istorie europeană și s-a stins în vîrful traiectoriei sale ca racheta unui foc de artificii.

Istoria muzicii este muritoare, dar idioțenia chitarelor e eternă. Astăzi muzica s-a întors la starea ei inițială. Este starea de după ultima interogație, de după ultima reflecție, starea de după istorie.

În 1972, cînd Karel Gott, cîntăreț de muzică pop, a plecat în străinătate, lui Husak i s-a făcut frică. I-a scris deîndată la Francfort (era tot în august 1972) o scrisoare personală, din care citez literal un pasaj, fără să inventez nimic : *Dragă Karel, noi nu-ți purtăm pică. Revino, te rog, pentru tine vom face tot ce vei dori. Te vom ajuta, ne vei ajuta...*

Gîndiți-vă o clipă la asta : Husak, fără să clipească, a lăsat să emigreze medici, savanți, astronomi, sportivi, regizori, operatori, muncitori, ingineri, arhitecți, istorici, ziariști, scriitori, dar nu putea să suporte ideea că și Karel Gott părăsește țara. Pentru că acesta reprezenta muzica fără memorie, muzica unde sînt acoperite hoven și Ellington, cenușa lui Papentru totdeauna oasele lui Beetlestrina și Schönberg.

Președintele uitării și idiotul muzicii se regăseau. Lucrau la aceeași operă. *Te vom ajuta, ne vei ajuta.* Nu puteau exista unul fără celălalt.

(Fragmente din *Le livre du rire et de l'oubli*, Editions Gallimard, Paris 1985).

în românește de
Gabriela GAVRIL

REDACȚIA : IAȘI, Casa cu absidă, Centrul civic : telefon (981) 16242
Administrația : București, Calea Victoriei 133—135, telefon (90) 505018.
PPREȚUL UNUI EXEMPLAR : LEI 5
Cititorii din străinătate se pot abona prin ROMPRESFILATELIA — Sector export-import presă P.O. Box 12—021, telex 10376 prsfir București, Calea Griviței nr. 64—66, sector 1.